

Naken og på utstilling

*En kvalitativ intervjustudie av unge voksne menneskers holdninger til ofre for ufrivillig
bildespredning*

Sunniva Skimmeland

Masteroppgave i kriminologi
Institutt for kriminologi og rettssosiologi
Det Juridiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Høst 2022

Naken og på utstilling

*En kvalitativ intervjustudie av unge voksne menneskers holdninger til ofre for ufrivillig
bildespredning*

© Sunniva Skimmeland

2022

Naken og på utstilling

En kvalitativ intervjustudie av unge voksne menneskers holdninger til ofre for ufrivillig bildespredning

<https://www.duo.uio.no>

Trykk: Grafisk senter, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Tittel: Naken og på utstilling

Undertittel: En kvalitativ intervjustudie av unge voksne menneskers holdninger til ofre for ufrivillig bildespredning

Forfatter: Sunniva Skimmeland

Veileder: Solveig Laugerud

Levert ved: Institutt for kriminologi og rettssosiologi

Universitetet i Oslo

Høst 2022

Med utviklingen av nyere teknologi, deriblant kameratelefoner, internett, og sosiale medier, følger et hav av muligheter. For mange er disse teknologiene en arbeidsplass, en måte å vedlikeholde relasjoner på, eller en kilde til både kunnskap og underholdning. Men mange vil også oppleve at den digitale verdenen er et utrygt sted. Ufrivillig bildespredning er et fenomen som i takt med denne digitaliseringen har blitt et økende problem, særlig blant unge mennesker, og som kan medføre alvorlige påkjenninger for de som blir utsatt for slike hendelser.

Gjennom kvalitative intervjuer med åtte menn og kvinner undersøker denne studien hva slags holdninger unge mennesker har til personer som blir utsatt for ufrivillig bildespredning. Med utgangspunkt i feministiske perspektiver på fenomenet som en form for seksuell krenkelse, belyser studien de uformelle normene og sosiale dynamikkene som former holdninger og reaksjoner ofre for ufrivillig bildespredning blir møtt med.

Ved hjelp av konseptualiseringene 'visuell sladring' (Johansen, Pedersen og Tjørnholm-Thomsen, 2019) og 'forhandlingsrom' (Jeffner, 1997) viser den tematiske analysen hvordan kvinnelige ofre både bokstavelig talt og i overført betydning havner i søkelyset, mens menn har en tendens til å havne i skyggen; Reaksjonene mot kvinner som blir utsatt for ufrivillig bildespredning er både sterkere og mer negativt ladete sammenlignet med reaksjoner mot mannlige ofre. Studien viser også at det er forskjeller mellom holdningene til de kvinnelige og mannlige informantene. Disse forskjellene kommer til uttrykk i måten deltakerne ser på

offeret sin rolle i den ufrivillige bildespredningen på; Gjennomgående viser kvinnene i utvalget en mer uforbeholden sympati og forståelse samt mindre fordommer overfor ofrene sammenlignet med de mannlige informantene. Samtidig gir mennene uttrykk for at deres holdninger, i større grad enn kvinnenenes, er betinget av ulike forbehold og omstendigheter knyttet til den ufrivillige bildespredningen.

Forord

Først og fremst vil jeg takke alle informantene som stilte opp i denne studien. Takk for deres tid, tillit, og for deres bidrag til verdifull innsikt i et viktig og dagsaktuelt tema. Jeg setter enormt stor pris på at dere ønsket å gi et så personlig innblikk i deres opplevelser, tanker og meninger– ikke bare til meg, men til alle som leser denne oppgaven. En del av denne oppgaven er også deres.

Takk til veilederen min Solveig Laugerud for hjelpen med å navigere dette prosjektet. Ikke bare har du utvilsomt bidratt til å løfte denne oppgaven– du har også gjort arbeidsprosessen lettere, og det hele litt mindre skummelt. Dine råd, tilbakemeldinger og diskusjoner har vært uvurderlige, og jeg er svært takknemlig for at akkurat du ble min veileder. En takk må også rettes til Frida og Hedda fra veiledergruppa. Takk for alle tilbakemeldinger, diskusjoner, støtte og ikke minst selskap i det som til tider har vært en svært ensom arbeidsprosess.

Takk også til familien min, Hanna, Jørgen, mamma og pappa, for at dere alltid stiller opp. En spesiell takk rettes til foreldrene mine, Lars og Rita, for deres betingelsesløse støtte og omsorg som jeg nok aldri helt får gjengjeldt, men som jeg håper jeg ved hjelp av denne oppgaven klarer å gjøre litt stas på. Jeg hadde hverken vært det mennesket eller den studenten jeg er i dag, hadde det ikke vært for dere.

Til slutt vil jeg takke kjæresten og vennene mine for å alltid tilby en skulder å gråte på eller være noen å le med. Også dere fortjener en stor del av æren for at jeg har kommet meg gjennom alle disse årene på universitetet, og for at de har blitt så fine som de har blitt.

Til mine venner og familie– ord kan ikke beskrive hvor verdifulle dere er for meg, men for nå får jeg nøye meg med *takk*.

Oslo, september 2022

Sunniva Skimmeland

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	4
Forord	6
1. Introduksjon	10
1.1 Innledning	10
1.2 Problemstilling.....	10
1.3 Begrepsavklaring	11
1.3.1 Hevnporno, ufrivillig bildespredning, eller digitale seksuelle krenkelser?	11
1.3.2 Overgrepsmateriale eller ufrivillig bildespredning?	14
1.3.3 Holdninger	14
1.4 Rettslig tilnærming.....	15
1.4.1 Gjeldende rett	15
1.4.2 Norske satsinger og hjelpetiltak.....	17
2. Bakgrunnskunnskap og teoretisk rammeverk	19
2.1 Litterær og teoretisk plassering innenfor kriminologien.....	19
2.2 Bakgrunnskunnskap	19
2.2.1 Utbredelse av problemet	19
2.2.2 Ufrivillig bildespredning i Norge.....	22
2.2.3 Kunnskap om holdninger til ofre for ufrivillig bildespredning.....	23
2.3 Teoretisk rammeverk.....	24
2.3.1 Ufrivillig bildespredning som seksuell vold	24
2.3.2 En kjønnkrenkelse og sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønn.....	25
2.3.3 Viktimologi: Offerklandring og ´slut shaming´	26
2.3.4 Sosial kontroll: Den seksuelle dobbeltmoralen og stigma	28
3. Metode	29
3.1 Innledning	29
3.1.1 Valg av metode	29
3.1.2 Metodisk tradisjon.....	30
3.1.3 Kvalitative intervjuer	30
3.1.4 Intervjuguide	31
3.2 Utvalg.....	32
3.2.1 Kriterier	32
3.2.2 Rekruttering	32
3.3 Datainnsamling.....	36
3.3.1 Datamateriale	36
3.3.2 Gjennomføring av intervjuer.....	37
3.3.3 Forholdet mellom forsker og informant.....	38
3.3.4 Forberedelser og etterarbeid.....	39
3.4 Analyseramme: Tematisk analyse.....	41
3.4.1 Koding og identifisering av temaer.....	41
(Tabell 1: Kodingsprosess).	42
(Figur 1: Tematisk kart)	43
.....	43
.....	43
.....	43
3.4.2 Analytiske begrepspar.....	43

3.5 Studiens validitet og overføringsverdi	44
3.6 Etiske hensyn og refleksjoner	45
3.6.1 Nasjonale forskningsetiske retningslinjer	45
4. Sosiale reaksjoner mot ofre for ufrivillig bildespredning.....	52
4.1 En kjønnet skeivfordeling i reaksjoner?	52
4.2 `Visual gossiping´	55
4.2.1 Deltakernes erfaringer med ´sladring´	56
4.2.2 ´Sladreverdi´ og sosiale typer	57
4.2.3 Bruk av skjellsord	58
4.2.4 Jenter er ´ horer´, mens gutter er ´fuckboys´?	59
4.3 En seksuell dobbeltmoral.....	61
4.3.3 Kjønnede evalueringer av intime bilder.....	62
4.3.4 Jenter mest opptatt av å ´shame´, mens guttene skal tøffe seg?.....	63
4.3.5 Nakenbilder som sosial valuta	64
4.3.6 ´Seksuelt drama´ og moralske grensedragninger.....	66
5. Forhandlinger om skyld, ansvar, og sympati.....	70
5.2 Forhandlinger om skyld og ansvar.....	71
5.2.1 Kjønnforskjeller i utvalget.....	71
5.2.2 Betydningen av risiko	73
5.2.3 Utveksling av intimt bildemateriale som seksuell risikoatferd	74
5.2.4 Risikovurdering: Betydningen av relasjoner og tillit i informantenes holdninger.....	75
5.3 Betydningen av spredningens opphav: Hacking, snikfotografering og selvsendt bildemateriale	80
5.5 Tillit på ulike nivåer.....	83
5.6 Kjønn som fortolkningskontekst.....	85
5.7 Mannlige ofre og ´dick pics´	86
5.7.1 ´Dick pics´ i litteraturen	87
5.7.2 «Krenkelse mot krenkelse».....	88
5.7.3 Kan menn som sender ´dick pics´ anses som ofre for ufrivillig bildespredning?.....	91
5.7.4 En begrenset rettsbevissthet?	92
5.8 Hvorfor videredeler folk ´dick pics´?.....	94
5.8.1 «A practice of resistance»	94
5.9 Skyggesiden av å være i skyggen	96
5.9.1 Normaliseringen av ´dick pics´ og delingen av disse	97
5.9.2 Menns nakenbilder på avveie ingen «big deal»?	98
5.9.3 Gutter og menn som ofre i forskning om seksuell trakassering.....	100
6. Avsluttende diskusjon.....	103
6.1 I søkelyset.....	103
Litteraturliste.....	107
Vedlegg 1: Bekreftelse fra NSD	118
Vedlegg 2: Informasjonsskriv.....	122
Vedlegg 3: Rekrutteringsplakat.....	126
Vedlegg 4: Intervjuguide	127

1. Introduksjon

1.1 Innledning

‘Ufrivillig bildespredning’ er praksisen hvor noen sender seksuelt antydende, naken- eller halvnakent bildemateriale uten den avbildede personen sitt samtykke (Johansen, Pedersen og Tjørnholm-Thomsen, 2019). Fenomenet er en lovbruddskategori som, i takt med digitalisering og fremveksten av sosiale medier, har fått status som et økende, globalt kriminalitetsproblem de siste årene. I Norge ble fenomenet for alvor satt på den medieorienterte og politiske dagsordenen etter at høyprofilerte kvinner som blant annet håndballspiller Nora Mørk og påvirker Sophie Elise sto fram med sine opplevelser med ufrivillig bildespredning. Dette skapte enormt engasjement i norske medier og befolkning, og rettet søkelyset mot et tema som rammer særlig unge mennesker i Norge. I kjølvannet av denne type saker har ufrivillig bildespredning blitt adressert innenfor blant annet populærkultur, sosiale medier, og uavhengige organisasjoner, samtidig som at politiet nå synliggjør denne problematikken gjennom sine kommunikasjonskanaler (Politiet, u.å.). Også politisk har dette fenomenet blitt viet mer oppmerksomhet; Debatter om nødvendige reaksjoner mot denne type lovbrudd både nasjonalt og internasjonalt har de siste årene ført til lovendringer flere steder i verden, Norge inkludert.

1.2 Problemstilling

Parallelt med økt oppmerksomhet i det sosialkulturelle og politiske samfunnslivet, er dette også et forskningsfelt i utvikling. Forskningen innenfor dette feltet fokuserer imidlertid i stor grad på offeropplevelser, skadevirkninger, motiv, og formelle strafferettslige reaksjoner. Perspektiv som tar utgangspunkt i holdninger og kunnskap om ufrivillig bildespredning, derimot, utgjør et gap i forskning om temaet. Snevrer man inn kunnskapen om dette fenomenet i en norsk kontekst er forskningen enda mer begrenset. Følgelig er ambisjonen til dette forskningsprosjektet å undersøke problemstillingen «hvilke holdninger og forestillinger har unge, voksne mennesker i Norge om personer som blir utsatt for ufrivillig bildespredning?» Dette kunnskapsmålet har blitt gjennomført ved hjelp av en kvalitativ intervjustudie som tok utgangspunkt i å analysere hvilke forestillinger, oppfatninger og meninger et utvalg av unge voksne tillegger ufrivillig bildespredning som fenomen med

særlig fokus på det som en form for krenkelse. I arbeidet med å besvare denne problemstillingen stilles følgende forskningsspørsmål:

- Hvilke holdninger og oppfatninger av ofre for ufrivillig bildespredning fins blant unge voksne i Norge?
- Hva slags normer kommer til uttrykk i deres holdninger?
- Hva legger informantene vekt på i sine refleksjoner rundt deres standpunkter mot de som blir utsatt for dette?
- Hvilken rolle spiller kjønn i henhold til disse problemstillingene?

Formålet med studien er følgelig å øke kunnskapsgrunnlaget til eksisterende forskning med et perspektiv på ofre for ufrivillig bildespredning som tar utgangspunkt i nordmenns hverdagsforståelser fremfor formelle, rettslige institusjoner. Mens store deler av forskningen på dette området tar utgangspunkt i perspektiver til ofre eller gjerningspersoner, er jeg i dette prosjektet opptatt av menneskene som står på utsiden av disse rollene: De tanker, holdninger, og forestillinger de som ikke direkte blir berørt av, eller er involvert i saker med ufrivillig bildespredning gjør seg opp om de som blir utsatt for dette. Dette innebærer et forsøk på å øke forståelsen og bevisstheten for hvordan dette kriminalitetsproblemet oppfattes av mennesker som befinner seg i en aldersgruppe hvor dette er et utbredt og økende problem, men som ikke nødvendigvis har direkte erfaringer med fenomenet.

1.3 Begrepsavklaring

1.3.1 Hevnporno, ufrivillig bildespredning, eller digitale seksuelle krenkelser?

Globalt har fenomenet 'ufrivillig bildespredning' sin synlighet tette bånd til kjendiskultur og tabloidskandaler (McGlynn et al., 2021), og er for mange kjent som 'hevnporno' ('revenge porn'); Termen 'hevnporno' har, til tross for at det med tiden har blitt omdiskutert og problematisert, i stor grad preget både den populærkulturelle og akademiske dekingen av fenomenet. Dette begrepet, og som er mye av bakgrunnen for dets kritikk og kontrovers, sentrerer rundt forestillingen om at denne type krenkelser er berettiget; Henry, Flynn og Powell (2018b: 3) påpeker at termen 'hevnporno' sidestiller denne type krenkelser med pornografisk materiale konstruert og distribuert med samtykke. Denne sammenblandingen av intimt bildemateriale konstruert samt distribuert med og uten samtykke er problematisk fordi

det bidrar i tilsløringen av de ondsinnede hensikter, skadevirkninger samt offerdemografier tilknyttet denne type krenkelsers (ibid). Det mediakonstruerte hevn-narrativet tilknyttet ufrivillig bildespredning tilslører de systematiske og kulturelle aspektene ved dette problemet, og skaper på den måten et forvrengt bilde av fenomenet; Mange som utsettes for denne type krenkelsers opplever at deres erfaringer blir møtt med mange på forståelse for skadevirkningene de er blitt påført (McGlynn et. al., 2021).

Dessuten knyttes begrepet til en stereotypisk relasjon mellom offer og gjerningsperson; Selv om termen blir brukt om en rekke ulike former for ufrivillig bildespredning, som for eksempel hacking-skandaler og snikfotografering, har det blitt festet til diskursen om at dette er en krenkelse som utføres av ondsinnede, tidligere romantiske partnere (McGlynn, Rackley og Houghton, 2017: 26). Henry, Powell og Flynn (2018b) viser blant annet til hvordan fenomenet strekker seg utover romantiske relasjoner og hevnmotiv; Nyere forskning antyder at motiver bak denne type krenkelsers også kan være kontroll, seksuell tilfredsstillelse, skremselspropaganda, økonomisk vinning, og mobilisering av sosial status. Fenomensforståelsen utvides ytterligere gjennom et bredere spekter av gjerningspersoner: Ufrivillig bildespredning begås av familiemedlemmer, venner, bekjente og fremmede, så vel som romantiske eller seksuelle partnere (Henry, Powell og Flynn, 2018b: 3).

I denne oppgaven begrenser fokuset seg til hverken dette hevn-narrativet eller forutsetningen om at det foreligger en romantisk eller seksuell relasjon mellom offer og gjerningsperson. I stedet har formålet vært å ha mer generelt utgangspunkt og dekke et så bredt som mulig spekter av ufrivillig bildespredning. Det vil si at et viktig aspekt ved studien har vært å undersøke holdninger uavhengig av motiv og relasjon mellom partene.

På bakgrunn av dette vurderer jeg begrepet 'ufrivillig bildespredning' (engelsk: 'non-consensual nude sharing') som et mer verdinøytralt, deskriptivt samt presis begrep som passer temaets vinkling i denne oppgaven. I de tilfeller hvor det er selve materialet (bilde- eller video) det er snakk om og ikke spredningen benyttes 'intimt bildemateriale' som samlebetegnelse på de ulike typene grafisk medieinnhold.

Digitale seksuelle krenkelseser

Alternativt kunne også 'digitale seksuelle krenkelseser', som er den norske versjonen av 'image-based sexual abuse', blitt benyttet. Dette begrepet vurderte jeg imidlertid som for bredt og upresist da det omfavner et større spekter av krenkelseser knyttet til intimt bildemateriale. Powell et. al. (2019) fremstiller ulike måter digitale seksuelle krenkelseser kan ta form; Digitale seksuelle krenkelseser består av 1) billedtaking eller konstruksjon av bilder som inneholder nakenhet eller en form for seksualisering uten samtykke, 2) deling eller distribuering av seksualiserte bilder, og 3) trusler om å distribuere bilder av denne typen (Powell et al., 2019).

I denne oppgaven er *spredningen* i 'ufrivillig bildespredning' et nøkkelord, hvilket det har vært et mål at begrepsanvendelsen skal reflektere. Med 'spredning' menes i denne sammenheng både det å sende bildematerialet via et digitalt kommunikasjonsmedium, dele slikt materiale på sosiale medier, og vise bildematerialet (for eksempel hvis man har materiale på sin egen mobiltelefon) til andre i umiddelbar fysisk nærhet. Selv om momentene med det å bli snikfilmet og hacket tematiseres og diskuteres i oppgaven, gjøres dette i sammenheng med spredningen (foranledning) og som et referansetema for å sette holdningene i perspektiv. Hovedfokuset på dette fenomenet som en form for krenkelse ligger først og fremst på fravær av samtykke når det gjelder videredelingen. Som følge av dette har det blitt gjort et poeng gjennom studien å undersøke deltakernes holdninger særlig, men ikke begrenset til, mennesker som blir utsatt for ufrivillig bildespredning hvor det intime bildematerialet er noe de i første omgang sendte av seg selv frivillig.

Begrepet 'digitale seksuelle krenkelseser' ble imidlertid benyttet under selve intervjuene (samt rekrutterings- og informasjonsskrivet), men med den samme forståelsen av fenomenet jeg ovenfor knytter til termen 'ufrivillig bildespredning'. Grunnen til at det innledningsvis i dette forskningsprosjektet ble benyttet 'digitale seksuelle krenkelseser' fremfor 'ufrivillig bildespredning', er at jeg underveis i forskningsprosessen reflekterte og opparbeidet mer kunnskap om de ulike begrepene samt fordelene knyttet til 'ufrivillig bildespredning' hva angår presisjon og ekskludering av krenkelseser som ikke er relevante i denne studiens problemstilling. Jeg vurderer imidlertid bruken av begrepet 'digitale seksuelle krenkelseser' som uproblematisk i denne sammenheng da jeg gjorde det tydelig for informantene hvilken definisjon jeg knyttet til begrepet.

1.3.2 Overgrepsmateriale eller ufrivillig bildespredning?

Alder er en annen faktor som er av vesentlig betydning for hvordan dette fenomenet forstås og reageres mot, særlig innenfor retten, hvor intimt bildemateriale av barn under 18 år behandles som overgrepsmateriale. Når det gjelder dette prosjektet, definerte jeg imidlertid ikke denne grensen mellom mindreårige og myndige under datainnsamlingen. Under intervjuene formulerte jeg meg i stedet åpent, uten alderspresisering for å unngå at informantene ekskluderte historier fra deres ungdomstid som kunne ha ført til at verdifull innsikt om temaet ville gått tapt, da dette er et fenomen som gjerne oppstår blant ungdom og unge voksne (Gamez-Guadix et al., 2015, referert til i Henry, Flynn og Powell, 2018a; Powell et al., 2019). Dessuten kan det, hvilket poengteres i lovhjemmelen for overgrepsmateriale av barn, gjøres fritak fra denne straffebestemmelsen dersom de involverte partene er mellom 16 og 18 år og «er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling» (Straffeloven, § 311, 2005).

Den teoretiske innrammingen, derimot, tar utgangspunkt i krenkelsen ufrivillig bildespredning som et «voksenfenomen», altså ikke som overgrepsmateriale av barn. Dette på bakgrunn av at essensen i oppgaven har vært å studere fenomenets sosiale og kulturelle aspekter per se, hvor sending mellom jevnaldrende samt mennesker som har en bevissthet rundt sin egen seksualitet og seksuell atferd er kjernen i datamaterialet. Igjen er momentet med ofrenes egen deltakelse, det vil si sending av intime bilder av egen fri vilje, sentralt i vurderingen; Mennesker som seksuelle aktører med seksuell autonomi har vært et essensielt vilkår i samtalene med informantene. Dersom alle aldersgrupper skulle bli inkludert, det vil si også små barn, ville dette momentet forsvunnet i diskusjonen. Å studere fenomenet ufrivillig bildespredning gjennom en slik «voksenlinse» og dermed ekskludere overgrepsmaterialet-dimensjonen fra diskusjonen, har det med andre ord blitt valgt å gjøre for ikke å krysse en juridisk terskel som det ikke er utenkelig at kan ha stor innvirkning på holdninger mennesker har til ofre for slike krenkelser; Hadde jeg i denne intervjustudien spurt deltakerne hva de tenker om overgrepsmateriale av barn er det stor sannsynlighet for at svarene deres hadde sett svært annerledes ut.

1.3.3 Holdninger

I sentrum av oppgavens tema, og selve fundamentet for problemstillingen og kunnskapsmålet er *holdninger*. Det er blitt gjort mange forsøk på å definere dette begrepet, og blant dem er (Thurstone, 1928, referert til i Singh Gure, 2015: 27) som definerer det som følger: «The sum

total of a man's inclinations and feelings, prejudice or bias, preconceived notions, ideas, fears, threats, and convictions about any specified topic». Guilford (1954) definerer holdninger som personlige disposisjoner som er felles for individer, men som besittes i ulik grad. Disse disposisjonene eller holdningene, utdyper han, får individene til å reagere på det spesifikke emnet (enten det er snakk om for eksempel situasjoner eller objekter), på måter som kan kategoriseres som gunstige eller ugunstige (referert til i Singh Gure, 2015: 27). Felles for og sentralt i disse forståelsene av holdninger oppsummerer Aggarwal (2007) når han definerer begrepet som individers tillærte måter å tenke på til fordel for eller mot andre individer, objekter, idéer eller ting (referert til i Singh Gure, 2015: 27).

Når det i denne studien tar sikte på å undersøke holdninger, er det disse definisjonene som ligger til grunn. Særlig vektlagt under intervjuene og analysen har vært de idéer, forestillinger og fordommer deltakerne har hatt om fenomenet ufrivillig bildespredning og mennesker som blir utsatt for dette.

Det er i forbindelse med dette begrepet bred enighet om at holdninger først og fremst er fundamentalt kognitive i tillegg til å ha affektive (følelsespregede) elementer. Atferdsmessige elementer knyttes også til konseptet, men i stedet for å regnes som en del av fundamentet til holdninger er dette to separate komponenter som kan ses i sammenheng med hverandre; Holdninger er de evaluerende responsene som, til en viss grad, forklarer atferd (Ajzen og Fishbein, 1980, referert til i Singh Gure, 2015: 27). Forholdet mellom holdninger og atferd, det vil si holdninger som evaluerende responser, er særlig synlig i det første analysekapittelet hvor ulike sosiale reaksjoner og dynamikker utgjør grunnlaget for innsikt i holdninger til ofre for ufrivillig bildespredning. I det andre analysekapittelet, derimot, ekskluderes atferdselementet mer eller mindre fra analysen i den forstand at det i denne delen av analysen fokuseres på de fundamentale elementene ved konseptet sett isolert, det vil si de tanker, idéer og forestillinger deltakerne gir uttrykk for adskilt deres handlinger. Denne distinksjonen går jeg imidlertid nærmere inn på i analysen.

1.4 Rettslig tilnærming

1.4.1 Gjeldende rett

Til tross for økt fokus på problematikken rundt ufrivillig bildespredning i den offentlige debatten, vil mange argumentere for at lovgivning verden over har vært på etterskudd når det

gjelder tilstrekkelige, rettslige reaksjoner mot denne type krenkelsers (Brown, 2018; Pangaro, 2015; Brady, 2017; McGlynn, Rackley og Houghton, 2017). De siste årene har imidlertid fenomenet blitt viet mer oppmerksomhet også innenfor politikk og rettsvesen, hvilket har resultert i økt kriminalisering og strengere lover flere steder i verden (Powell et al., 2019; McGlynn et al., 2021).

Som jeg var inne på tidligere, utgjør momentet alder ikke bare en sentral, men avgjørende rolle i når det gjelder det rettslige vernet mot slike krenkelsers. Fordi den seksuelle lavalderen i Norge er 16 år og man dermed anser personer under denne alderen å ikke ha samtykkekompetanse, har barn og unge «et særskilt rettsvern mot seksuelle overgrep» (Frøyland et al., 2021: 19). Rettsvernet hva angår ulike former for digitale seksuelle krenkelsers mot barn, det vil si personer under 18 år, omfavnes av hele ni paragrafer i den norske straffeloven (Straffeloven, §§ 104, 251, 266, 267, 298, 305, 310, 311, og 332, 2005), og dekker blant annet fremstilling av, deling og besittelse av intimt bildemateriale. Når det gjelder hva som skjer med dette rettsvernet når en person fyller 18 år, derimot, har lovverket vært mer komplekst og tvetydig. Først i 2021 ble ufrivillig bildespredning eksplisitt adressert i den norske lovgivningen gjennom §§ 267a og 267b (ibid). Selv om straffeloven er teknologinøytral, hvilket betyr at de ulike straffebudene i utgangspunktet også gjelder for digitale situasjoner, har endringer i straffeloven likevel blitt gjort som følge av digitaliseringen (Frøyland et al., 2021: 13). De nye lovhomeplene §§ 267a og 267b, som ble tilføyd ved lov sommeren 2021 (Straffeloven, 2005), lyder som følgende:

§ 267 a. Deling av krenkende bilder mv.

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som uberettiget gjør tilgjengelig for en annen bilde, film eller lydopptak av krenkende eller åpenbart privat karakter, for eksempel av noens seksualliv eller intime kroppsdeler, noen som utsettes for vold eller andre ydmykelsers, eller noen som befinner seg i en svært sårbar eller utsatt situasjon.

Grovt uaktsom overtredelse straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

§ 267 b. Grov deling av krenkende bilder mv.

Grov overtredelse av § 267 a første ledd straffes med fengsel inntil 2 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på karakteren og omfanget av materialet som er tilgjengeliggjort, om overtredelsen har et systematisk eller organisert preg, om den er motivert av hevn eller innebærer et tillitsbrudd, og om den har hatt til følge særlig store påkjenninger for fornærmede.

I forarbeidet til lovendringen adresserte den daværende regjeringen mangelen på klare regler og for milde strafferammer når det gjelder denne type krenkelser. I en pressemelding fra våren 2021 begrunnet daværende justis- og beredskapsminister Monica Mæland lovforslaget på følgende vis (Regjeringen, 2021):

«Deling av intime og krenkende bilder er i mange tilfeller ulovlig allerede i dag. Dagens bestemmelser fanger likevel ikke opp alle situasjoner hvor krenkende bilder deles uten samtykke fra den avbildede. I tillegg er straffansvaret fordelt på flere ulike bestemmelser, noe som medfører at dagens regulering fremstår som fragmentert og lite oversiktlig.»

Regjeringen poengterte at de med lovforslaget om straffeinnskjerping ønsker at lovverket skal reflektere og tydeliggjøre at ansvaret ligger hos den som deler denne type innhold, samt anerkjenne påkjenningen slike krenkelser kan påføre ofrene (ibid). Mens lovforslaget satte en strafferamme på fengsel inntil ett år, ble det imidlertid påpekt i pressemeldingen at «straffenivået forutsettes å forbli der det ligger i dag for tilsvarende forbrytelser». Straffenivået for deling av seksualiserte bilder er i utgangspunktet 60 til 90 dager ubetinget fengsel. For grove handlinger, det vil si blant annet organisert deling av store mengder materiale foreslås det en strafferamme på fengsel inntil to år (ibid). Lovforslaget tar imidlertid ikke stilling til *fremstilling* av denne type materiale, i motsetning til lovgivningen som angår tilsvarende lovbrudd mot mindreårige, med den begrunnelse at det er selve delingen som er det mest belastende momentet ved denne type krenkelser (ibid).

Den nye lovgivningen reflekterer med andre ord, og som jeg vil gå nærmere inn på i neste kapittel, hvordan fenomenet ufrivillig bildespredning i økende grad på et samfunnsmessig nivå anerkjennes som en alvorlig krenkelse med et potensielt stort skadeomfang.

1.4.2 Norske satsinger og hjelpetiltak

I Norge har det blitt opprettet en egen avdeling innenfor politiet som fokuserer på håndteringen av saker relatert til hatkriminalitet og (seksuelle) krenkelser over nett, for å i større grad kunne følge opp denne type saker og anerkjenne krenkelser som tradisjonelt sett har hatt relativt lav straffefølgelse (Jóhannsdóttir, Aarbakke, og Nielsen, 2017: 70). Dette tiltaket har resultert i at et betydelig høyere antall saker har endt i retten samt hatt en allmenn preventiv effekt (Nadim et al., 2016, referert til i Jóhannsdóttir, Aarbakke, og Nielsen, 2017: 70-71). Samtidig er det blitt rapportert om store variasjoner når det gjelder kompetanse på

hatkriminalitet og krenkelser på nett; Mørketall i rapporteringen av slike saker følger av at ikke alle som jobber med denne type hendelser har nok kunnskap til å identifisere hendelser som nettopp dette (ibid).

Kvinner som opplever ulike former for vold og krenkelser, deriblant på nett, kan også søke hjelp hos JURK som tilbyr gratis juridisk rådgivning for kvinner. JURK oppgir imidlertid å få inn få saker som omhandler internettrelatert vold (ibid). Også nettsiden Slettmeg.no tilbyr gratis råd- og veiledningstjenester for de som blir krenket på nett (Slettmeg, u.å.). Nettsiden, som er underlagt NorSis (Norsk senter for informasjonssikring), bistår blant annet med hjelp til å få fjernet uønsket innhold fra internett som for eksempel intimt bildemateriale (ibid).

2. Bakgrunnskunnskap og teoretisk rammeverk

2.1 Litterær og teoretisk plassering innenfor kriminologien

Denne oppgaven plasserer seg innenfor den feministiske kriminologien. Følgelig vil det i dette kapitlet hovedsakelig legges vekt på forskning og teoretiske rammeverk hvor kjønn er et grunnleggende moment i ulike forståelser av offer- og overgriperkonstruksjoner, sosiale relasjoner og dynamikker. Den teoretiske- og litterære innrammingen innebærer blant annet en gjennomgang av forståelser av ´ufrivillig bildespredning´ som en kjønnkrenkelse, og som en form for seksuell vold mot i hovedsak kvinner. I det følgende vil jeg først redegjøre for hvordan dette forskningsprosjektet plasserer seg innenfor den eksisterende litteraturen på dette området. Deretter går jeg inn på hvordan litteraturen, da i hovedsak teori, plasserer seg i denne studien.

2.2 Bakgrunnskunnskap

2.2.1 Utbredelse av problemet

Mens debatten rundt ufrivillig bildespredning for alvor ble introdusert tidlig på 2000-tallet og fenomenet som regel knyttes til digitaliseringen og internettets inntog (Yar og Drew, 2019: 579-580), kan praksisen å dele intime bilder uten samtykke fra personen som er avbildet å spores tilbake til kameraets opprinnelse ca. 200 år siden (Henry et al., 2021: 1). Et eksempel på at ufrivillig bildespredning ikke er et nytt fenomen er den såkalte ´Hustler Case´; Allerede på 1980-tallet, med andre ord før internett og smarttelefoner, ble det amerikanske magasinet *Hustler Magazine* saksøkt for en bildereportasje de gjorde på kvinners underliv, etter at flere hevdet at deres intime bilder hadde blitt trykket i magasinet uten deres samtykke (ibid).

Fenomenets utbredelse har imidlertid ekspandert i takt med internett og digitale kommunikasjonsrelaterte utviklingstrender som ´sexting´, ´selfies´, sky-delning for lagring av bildemateriale, kameratelefoner, sosiale medier og smarttelefoner. Også anonymiteten som internett legger til rette for når det gjelder gjerningspersoner bidrar til dette voksende problemet (Yar og Drew, 2019: 579-580; Henry et al., 2021: 2; DeKeseredy og Shwartz, 2016).

Nøyaktig hvor utbredt dette fenomenet er vanskelig å fastslå, blant annet på bakgrunn av mangelfull systematisk datainnsamling på ofre, store mørketall som følge av underrapportering blant de som blir utsatt for dette (for eksempel er det ikke alle som er klar

over at intime bilder av dem er blitt delt), og manglende enighet angående hva fenomenet innebærer blant ulike aktører og autoriteter; For eksempel varierer fenomenets definisjonsinnhold mellom ulike aktører ut ifra spredningens motiv (ibid). At det er 'mangelfull systematiske datainnsamling' på dette temaet fenomenet er det flere årsaker til. For det første, er ufrivillig bildespredning, sett i sammenheng med nyere teknologi (jf. forrige avsnitt) et relativt nytt fenomen. For det andre har forskningen knyttet til internettrelatert kriminalitet (gjærne omtalt som 'cybercrime') primært dreiet seg rundt forbrytelser som hacking, ulike typer svindel som for eksempel økonomisk- eller identitetssvindel, og dataangrep (Holt og Bossler, 2014; Wall, 2007; Referert til i Henry, Flynn og Powell, 2018a: 565). Kriminalitet på et mellommenneskelig nivå er mindre utforsket i den digitale verdenen. Den forskningen som har blitt gjort på dette området har som regel fokusert på skader påført barn og mindreårige, som for eksempel 'grooming' og overgrepsmateriale på nett; Kun en liten del av denne forskningen tar utgangspunkt i bildedeling mellom voksne mennesker (Henry, Flynn og Powell, 2018a: 265).

Det er imidlertid gjort noen forsøk på å kartlegge omfanget av ufrivillig bildespredning utenfor linsen av krenkelser mot mindreårige. Et av de mest gjennomgående momentene i denne forskningen er at ufrivillig bildespredning er et fenomen som i størst grad rammer unge voksne, det vil si voksne mellom 18 og 29 år (Gamez-Guadix et al., 2015, referert til i Henry, Flynn og Powell, 2019; Powell et al., 2019). Studier viser at både menn og kvinner blir utsatt for ufrivillig bildespredning. Når det gjelder hvilke av kjønnene som er mest utsatt, derimot, er forskningen sprikende; Mens flere studier antyder at kvinner oftere blir utsatt for denne type krenkelser (Wood et al., 2015, referert til i Powell et al., 2019: 394), viser andre studier at menn er enten like- eller mer utsatt (Lenhart, Ybarra og Feeney-Price, 2016, Powell og Henry, 2016, Reed, Tolman og Ward, 2016; referert til i Powell et. al., 2019: 394). I tillegg til spørsmål om hvem slike krenkelser rammer, har studier også utforsket hvordan det rammer de ulike kjønnene (Henry and Powell 2015a; Henry and Powell 2016b; Salter 2015; Ringrose and Harvey 2015; Ringrose et al. 2013; Burkett 2015; Bladini 2017; McGlynn and Rackley 2017; Referert til i Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1030). Dette kommer jeg imidlertid tilbake til senere i oppgaven.

Skadevirkninger

Også forskningen på konsekvensene ufrivillig bildespredning kan ha for de som blir utsatt for dette er også mangelfull (McGlynn et al., 2021: 543). Sistnevnte poengterer at mangelen på

kunnskap om skadevirkninger kombinert med misvisende mediediskurser om fenomenet skaper rom for ambivalens: Et rom for oppfatninger og meninger som kan bidra til minimering, ansvarliggjøring, neglisjering, misoppfatninger og rettferdiggjøring av skader som blir påført ofrene for denne type krenkelser (Gavey, 2019, referert til i McGlynn et al., 2021: 542).

Den vanligste tilnærmingen til skader tilknyttet ufrivillig bildespredning er en medisinsk forståelse, som tar utgangspunkt i biomedisinske forståelser av ulike typer traumer i form av både psykiske og fysiske skader og lidelser. En studie fant blant annet at ufrivillig bildespredning deler en rekke av de samme skadevirkningene til voldtekt, og at disse består av angst, selvmordstanker, PTSD (‘post-traumatic stress disorder’), depresjon, følelser av mangel på tillit og kontroll, samt økt alkoholforbruk (Bates, 2017: 39).

Nyere studier belyser imidlertid en rekke andre typer skadevirkninger, og poengterer at den medisinske tilnærmingen setter snevre rammer for forståelse av skadevirkningene ofre for ufrivillig bildespredning kan påføres; Som McGlynn et. al påpeker, er det potensielle skadeomfanget som følger denne type krenkelser bredt og nyansert. Å redusere forståelsen av disse skadevirkningene til en medisinsk-traumebasert tilnærming, kan bidra til å både gjøre det vanskeligere for ofre å identifisere og sette ord på sine egne opplevelser, samtidig som at det kan være et hinder for samfunnet rundt sin evne til å anerkjenne og validere ofrenes opplevelser (2021: 545).

Følgelig er det blitt utviklet, i likhet med studiet av voldtekt, en feministisk fenomenologisk forståelse av skadeomfanget tilknyttet ufrivillig bildespredning. Formålet med en slik forståelse er å fange et mer helhetlig bilde av krenkelsen som en subjektiv opplevelse som avhenger av situasjonens kontekst (Butler, 2018; de Beauvoir, 2012; Scarry, 1985; Young, 1990; Referert til i McGlynn et al., 2021: 546). Utenfor rammene av en medisinsk-traumebasert forståelse viser studier blant annet at det å få intimt bildemateriale spredt mot sin vilje kan ha negativ innvirkning på identitets- og selvfølelse, kroppsbilde, mellommenneskelige relasjoner, karriereliv samt gi alvorlige plager knyttet til følelser av å være isolert, eksistensielle kriser, og begrenset frihet (McGlynn et al., 2021: 550). På et meso- og makronivå kan ofre også oppleve trakassering og ‘stalking’ (forfølgelse i form av plagsom og uønsket oppmerksomhet), samt tap av eller problemer med å få seg jobb (ibid).

2.2.2 Ufrivillig bildespredning i Norge

Fenomenet ufrivillig bildespredning i Norge har ved flere anledninger blitt adressert og kartlagt i forbindelse med barn og unges utsatthet for denne type krenkelser. En NOVA-rapport fra 2021 belyser at ca. én av tjue unge mennesker har hatt opplevelser med ufrivillig bildespredning; Flere jenter enn gutter har opplevd at intimt bildemateriale av dem har blitt spredd mot deres vilje, mens gutter oftere enn jenter står bak slike krenkelser (Frøyland et al., 2021: 9). Rapporten viser også at disse opplevelsene er mest vanlig i slutten av ungdomstiden fremfor i tidligere barndom (ibid). Disse funnene ligner de i en studie av Medietilsynet fra 2020 gjennomført på 9-18-åringer, som viser at majoriteten av de som oppga å ha delt intimt bildemateriale av andre er gutter, og at dette er mer vanlig blant de eldste ungdommene (Medietilsynet, 2020: 141).

Ungdommene som utsettes for ufrivillig bildedeling har en rekke fellestrekk med unge mennesker som har blitt utsatt for fysiske seksuelle overgrep; Blant disse er økt rusbruk, mer distansert forhold til foreldre, opplevelser med vold i hjem- og vennemiljø, og utsatthet for mobbing (både tradisjonell og digital) (Frøyland et al., 2021: 9). I rapporten «Digitale krenkelser mot kvinner i Norden», deriblant ufrivillig bildespredning, kommer det frem at unge kvinner (16-29 år) har opplevd fysiske symptomer i form av utmattelse og mangel på energi, uforklarlige smerter, og angst (Jóhannsdóttir, Aarbakke, og Nielsen, 2017). Også økonomiske skadevirkninger både indirekte (for eksempel at man måtte avslutte pågående studier eller si opp arbeid), og direkte (utgifter i forbindelse med juridisk- og/eller psykologisk hjelp), ble rapportert som konsekvenser av slike krenkelser. Flere av dem som hadde blitt utsatt for ufrivillig bildespredning rapporterte også om frykt for at dette bildematerialet konstant skulle dukke opp (Jóhannsdóttir, Aarbakke, og Nielsen, 2017: 15).

Som NOVA-rapporten poengterer, mangler det imidlertid kunnskap «på alle nivåer» når det gjelder digitale overgrep via digitale medier, deriblant ufrivillig bildespredning (Frøyland et al., 2021: 13). Blant disse nivåene er hvordan fenomenet forstås av allmennheten samt hvordan utenforstående i konflikten (‘tilskuere’) opplever og reagerer på slike hendelser (Harder, 2021). Det er i hovedsak dette kunnskapshullet, riktignok i rammene av voksne mennesker sine perspektiver, denne studien vil være en bidragsyter til å fylle.

2.2.3 Kunnskap om holdninger til ofre for ufrivillig bildespredning

Inkludert i dette kunnskapshullet er hva slags holdninger mennesker har til fenomenet ufrivillig bildespredning, eller nærmere bestemt, som denne studien sikter seg inn mot, holdninger til de som blir utsatt for slike krenkelsener. Å adressere og opparbeide kunnskap om slike holdninger er viktig fordi, som Henry, Flynn og Powell (2018a) påpeker, de blant annet kan bidra til å trivialisere konsekvensene av krenkelsene samt føre til at slike saker ikke blir tatt seriøst og får tilstrekkelig oppfølging i rettssystemet (ibid: 570). Dessuten kan offerklandrende holdninger føre til at ofre føler seg ansvarlige for sine opplevelser, hvilket bidrar til at flere vegrer seg for å oppsøke hjelp og/eller rapportere slike hendelser (Mandau, 2021: 444).

Basert på den forskningen som er blitt gjort på holdninger til ofre for ufrivillig bildespredning, virker dette fenomenet og offerklandring å gå hand i hånd. Blant annet viser studier, deriblant Shariff (2014) og deSHAME (2017), at henholdsvis 46.47% av unge mennesker mellom 13-18 år og 55% mellom 13-17 år uttrykte offerklandrende holdninger i forbindelse med ufrivillig bildespredning (referert til i Mandau, 2021: 434). Andre studier, deriblant Dobson og Ringrose (2016), og Lippman og Campbell (2014), belyser hvordan unge mennesker anser kvinner som blir utsatt for ufrivillig bildespredning som ansvarlige for disse krenkelsene (referert til i Mandau, 2021: 434).

I en studie angående hvordan mennesker stiller seg til kriminalisering av og økt rettsbeskyttelse mot ufrivillig bildespredning fant de at folk stort sett støtter dette, men at denne støtten varierer i forbindelse med både kjønn og hvordan bildematerialet kommer på avveie; Kvinner er, til tross for at kvinner typisk sett er mer skeptisk til bruk av strenge straffereaksjoner, mer støttende til kriminalisering av ufrivillig bildespredning enn menn. Samtidig synker støtten til kriminalisering blant begge kjønn når det intime bildematerialet på avveie når personen som har blitt utsatt for den ufrivillige bildespredningen har hatt bildematerialet selv (Lageson, McElrath, og Palmer, 2019: 560). Disse funnene samsvarer med (Salter, 2016) som argumenterer for at ofre, særlig kvinner, som selv velger å uttrykke sin seksualitet blir ansett som mindre fortjent til beskyttelse (referert til i Lageson, McElrath, og Palmer, 2019: 577). Lignende funn ble også gjort i Zvi og Bitton (2021) sin studie, hvor de fant offerklandrende holdninger blant deltakerne mot personer som har tatt (fremstilt) det intime bildet selv. Studien viser også forskjeller mellom menn og kvinner, hvorav mennene i utvalget i betydelig større grad enn kvinnene klandret offeret (Zvi og Bitton, 2021: 427).

2.3 Teoretisk rammeverk

2.3.1 Ufrivillig bildespredning som seksuell vold

Innledningsvis ble det påpekt at *spredningen* i 'ufrivillig bildespredning' er et grunnleggende moment for hvordan jeg tilnærmer meg problemstillingen i denne studien. Minst like sentralt er imidlertid *ufrivillig*-delen. Grunnleggende for dette fenomenet er betydningen av samtykke; Det er gjennom dette konseptet at linjen mellom 'sexting' og krenkelse trekkes. Når samtykke ikke lenger er en del av ligningen, i denne sammenheng intim bildeutveksling, går det som for mange er en positiv måte å utforske samt uttrykke egen seksualitet (Ouytsel et al., 2017) over til å bli en potensielt ubehagelig og krenkende opplevelse.

Frøyland et al. (2021: 22) belyser to måter å forstå seksuell vold som foregår digitalt på: Den ene forståelsen tar utgangspunkt i kunnskap om seksuell vold på en generell basis. Det andre perspektivet fokuserer mer på det digitale aspektet, nærmere bestemt betydning av teknologi og det særegne ved de sosiale relasjonene som finner sted på digitale medier (ibid). I denne oppgaven er det førstnevnte perspektiv, det vil si fokuset på seksuell vold generelt, som er den teoretiske hovedtilnærmingen til datamaterialet.

Som jeg var inne på i forbindelse med skadevirkninger tilknyttet ufrivillig bildespredning, trekkes paralleller mellom fysiske seksuelle overgrep og seksuelle krenkelser som foregår digitalt. Begreper som 'vold' eller 'seksuell vold', 'digital vold', 'nettovergrep', 'seksuell mishandling' 'digitale seksuelle krenkelser', og 'seksuell trakassering' (og ulike varianter av disse) er gjengangere når dette temaet adresseres, enten det er i forbindelse med akademisk litteratur, forskningsrapporter, offentlige informasjonskanaler tilknyttet politiet eller uavhengige hjelpeorganisasjoner.

Særlig mye brukt i litteraturen er termen 'seksuell vold', et begrep som bredt kan «forstås som seksuelle handlinger som utfører mot en persons vilje ved hjelp av tvang og trusler» (Skilbrei og Stefansen, 2018, referert til i Frøyland et al., 2021: 20). I forskning på seksuell vold, både i nære relasjoner og digitalt, har 'kontinuumsperspektivet' stått sentralt (Bjørnholt, 2019; McGlynn et al., 2017; Referert til i Frøyland et al., 2021: 29). Blant dem som argumenterer for at ufrivillig bildespredning- med dets skadevirkninger, (kjønns)dynamikker, og motivasjoner bør forstås som en kjønnet, seksualisert form for mishandling er McGlynn, Rackley, og Houghton (2017). Sistnevnte argumenterer for at det å se slike handlinger som en

del av et kontinuum av seksuell vold, et konsept Liz Kelly i 1998 utviklet med den hensikt å utfordre en hierarkisering av seksuelle krenkelser, åpner for en bredere forståelse av handlinger som ikke nødvendigvis identifiseres eller anerkjennes innenfor juridiske eller andre analytiske rammer (Kelly, 1998, referert til i McGlynn, Rackley og Houghton, 2017: 27). Dessuten vil slik kontinuumstenking kunne bidra til å gjøre det lettere for de som blir utsatt for slike hendelser å sette ord på og beskrive sine opplevelser (ibid).

Også Henry, Powell, og Flynn (2018b) argumenterer for at krenkelser som ufrivillig bildespredning bør forstås i en bredere kontekst, da forskning viser at denne type seksuelle krenkelser er et ledd i større mishandlingsbilde hvorav ofre for denne type krenkelser ofte også er ofre for vold i nære relasjoner seksuell trakassering og andre former for vold (Henry, Powell og Flynn, 2018b: 3).

2.3.2 En kjønnet krenkelse og sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønn

Ikke bare antyder store deler av forskningen at ufrivillig bildespredning er krenkelse som har en tydelig kjønnsretning, det vil si at det er en type krenkelser som det (tilsynelatende) er vanligst at jenter og kvinner utsettes for. Et av de mest gjennomgående momentene i litteraturen på ufrivillig bildespredning er ikke bare hvordan fenomenet bør forstås som vold, men som en *kjønnet* form for vold (se for eksempel McGlynn, Rackley og Houghton, 2017; Bates, 2017; DeKeseredy og Shwartz, 2016). At noe er kjønnet handler om at kjønn former handlinger, opplevelser, og erfaringer; Studier peker på at kvinner og menn opplever denne type krenkelser ulikt (Halder og jaishankar, 2012, referert til i Sugiura og Smith, 2020: 46), blant annet ved at de sosiale implikasjonene ser annerledes ut for kvinner enn for menn i den forstand at kvinner er mer sårbare for sosial fordømming (Henry and Powell 2015a; Henry and Powell 2016b; Salter 2015; Ringrose and Harvey 2015; Ringrose et al. 2013; Burkett 2015; Bladini 2017; McGlynn and Rackley 2017; Referert til i Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1030).

Når kjønn er gjenstand for diskusjon i denne studien, er dette med utgangspunkt i en sosialkonstruktivistisk forståelse av begrepet. At kjønn forstås som sosialt konstruert innebærer å se på kjønnene utover biologien, som noe som formes av sosiale, kulturelle, og psykologiske midler (West og Zimmerman, 1987: 125). West og Zimmerman argumenterer for at kjønn ikke først og fremst er noe man *er*, men noe man oppnår eller gjør. Å «oppnå» eller «gjøre» kjønn er et resultat av handlinger og samhandling mellom individer som blir

plassert i kjønnskategorier konstruert og opprettholdt av samfunnet (West og Zimmerman, 1987: 127). Disse kjønnskategoriene består av normative oppfatninger og holdninger om hva det vil si å være 'mann' og 'kvinne', hvilket danner et normativt handlingsmønster for hva slags atferd som aksepteres og hva som ikke aksepteres. På denne måten produserer og reproducerer samfunnet forskjeller mellom menn og kvinner som ikke hverken er naturlige, essensielle, eller biologiske (West og Zimmerman, 1987: 137).

Å forstå kjønn som sosialt konstruert betyr i denne oppgaven å undersøke fenomenet 'ufrivillig bildespredning' i lys av disse normative oppfatningene av hva som er sosialt akseptert atferd for menn og kvinner. Når det i analysen diskuteres kjønnede reaksjoner, normer, sosial kontroll, viktimisering etc., gjøres dette med en grunnleggende forståelse av at dette er konsepter som skapes og opprettholdes av sosiale handlinger og samfunnet som helhet; De sosiale dynamikkene knyttet til kjønn, det vil si forskjeller i hva som forventes av de ulike kjønnskategoriene samt hvordan samfunnet reagerer på atferd som ikke samsvarer med disse, danner grunnlaget for hvordan informantenes holdninger tolkes.

2.3.3 Viktimologi: Offerklandring og 'slut shaming'

Felles for disse teoretiske perspektivene, og som er en grunnleggende innfallsvinkel i denne studien, er viktimologien, i denne sammenheng tilknyttet ufrivillig bildespredning. Med 'viktimologi' menes studiet av ofre- deres utsatthet, konsekvenser, samt hvordan rettssystemet og samfunnet ellers møter disse (Tapley og Davies, 202). Selv om samtlige av disse momentene adresseres i denne studien, er det sistnevnte som står mest sentralt i selve forskningsspørsmålet.

Som adressert i avsnitt 2.2.2, opplever mange av de som blir utsatt for denne type krenkelser at deres opplevelser blir møtt med offerklandrende holdninger og ansvarliggjøring i samfunnet. Forbindelsene mellom offerklandring, kvinner, og seksuell vold går langt tilbake i tid i feministisk forskning; Dette forholdet har særlig blitt utforsket i forbindelse med ofre for voldtekt (Acock og Ireland, 1983; Karuza og Carey, 1984; Krahe, 1986; Damrosch, 1985a; King, Rotter, Calhoun, og Selby, 1978; Resick og Jackson, 1981; Referert til i McCaul et al., 1990: 1). Sugiura og Smith (2020: 45-46) påpeker at seksuelle krenkelser på nett både frembringer offerklandrende responser, og at disse responsene ligner mønstrene til offerklandring tilknyttet seksuelle krenkelser utenfor den digitale verdenen. Paralleller kan for

eksempel trekkes mellom ulike forbehold kvinner oppfordres til og/eller forventes å følge for å unngå å bli utsatt for krenkelser; I den fysiske verdenen har kvinner tradisjonelt blitt bedt om å for eksempel ikke drikke for mye alkohol eller kle seg utfordrende (Burt, 1998, referert til i Sugiura og Smith, 2020: 47), mens i den digitale verdenen oppfordres nå kvinner om å blant annet være varsom med å avsløre sitt kjønn, eller ta del i debatter om kontroversielle temaer (ibid).

Også knyttet til offerklandring, særlig i konteksten (ulike former for) seksuell vold, er ´slut shaming´ (Sills et al., 2016; Hackman et al., 2017; Chun og Friedland, 2015). ´Slut shaming´ er en form for fordømming og stigmatisering av kvinner basert på antakelser om seksuell atferd (Almazan og Bain, 2015: 2). Praksisen består gjerne av verbale fornærmelser i form av skjellsord som ´ludder´, ´hore´, ´bitch´ etc., og kan fra en psykologisk stigmatiserings-tilnærming forstås som en måte å distansere seg selv fra stigmatiserte «lavstatus» kategorier (Armstrong, Hamilton, Armstrong og Seeley, 2014, referert til i Almazan og Bain, 2015: 2).

Både kvinner og menn slut-shamer kvinner. Enkelte studier foreslår at kvinner deltar i denne praksisen for å styrke sin egen selvtillit; Ved å påføre andre kvinner skam kan dette bidra til en bedre selvfølelse for den som slut-shamer, fordi de på denne måten fremhever egenskaper ved dem selv (for eksempel at de er seksuelt konservative) som er ønsket og akseptert av samfunnet (Papp et al., 2015: 60). En annen mulig forklaring, fra et evolusjonistisk perspektiv, går ut på at kvinner sanksjonerer kvinner som følge av at de ser på andre kvinner som konkurrenter i jakten på de mest ettertraktede mennene (ibid). Når det gjelder menn og hvorfor de slut-shamer, antyder forskning at disse er motivert av seksuell sjalusi, og behovet for å kontrollere kvinners seksualitet (ibid).

Studier antyder at ´slut shaming´, i likhet med offerklandrende holdninger, er blant de vanligste negative reaksjonene på ofre for ufrivillig bildespredning (Chisala-Tempelhoff og Kirya, 2016; Dodge, 2021; Paasonen og Sundén, 2021). Shah (2015) beskriver dynamikken i denne shamingen på følgende vis:

«Those identified as ´victims´ of revenge pornography are sluts, not because they are necessarily engaged in slutty practices. In fact, most of them are defined as ´good´ women engaged in intimate activities with men whom they trust. They become ´slutty´ as their images migrate and reproduce by the perpetual memory machine of the Web. The lack of agency, however, is not in the women´s relationship with the images but with the ways in which these images are read. Women in these videos are identified as ´sluts´ and subsequently shamed. In the interventions that emerge, these women are only portrayed as

victims of nonconsensual pornography, denying them agency in their sexual practices and precluding them from negotiating with these images. In this double denial of agency, these 'sluts' are then shamed for putting themselves in situations which make them precarious and subject to technologies of sharing and distribution beyond our control.» (Shah, 2015, referert til i Chisala-Tempelhoff og Kirya, 2016: 3).

I denne studien undersøkes hvorvidt offerklandring og 'slut shaming' kan identifiseres i de holdningene som fremkommer i datamaterialet ved å diskutere den kjønne sosiale kontrollen som kommer til syne gjennom disse holdningene.

2.3.4 Sosial kontroll: Den seksuelle dobbeltmoralen og stigma

Både offerklandring og 'slut shaming' er en del av et større bilde av sosial kontroll som legger føringer for hvordan samfunnet møter de ulike kjønnene, og manifesterer seg i form av en 'seksuell dobbeltmoral' - et veletablert konsept innenfor feministisk sosialvitenskap (og forskning) (Ringrose et. al., 2013; Marks og Fraley, 2005; Aubrey, 2004; Marks, Young og Zaikman, 2019; Naezer og Oosterhout, 2021; Se Bordini og Sperb, 2012 for litteraturgjennomgang). Kort oppsummert handler den seksuelle dobbeltmoralen om at det eksisterer ulike samfunnsmessige regler, kriterier og standarder for seksuell atferd for menn og kvinner, hvilket gir menn mer seksuell frihet enn kvinner (Bordini og Sperb, 2012; Papp et al., 2015). Historisk sett har kvinner blitt sosialt evaluert og fordømt ut ifra renhetsmyter og jomfruidealer, hvilket skaper forestillingen om at kvinner enten er jomfru og «rene» på den ene siden, eller promiskuøse og løsslupne på den andre siden (Crawford og Popp, 2010, referert til i Almazan og Bain, 2015: 3). Også normer og idealer tilknyttet femininitet spiller en sentral rolle i denne type negativ sanksjonering mot kvinner (Papp et al., 2015: 60).

Barnett, Maticka-Tyndale, og Kenya (2016) argumenterer for at stigma bør forstås som en form for sosial kontroll. Dette fordi det er en prosess som orienterer seg mot å opprettholde den moralske ordenen innrettet etter mannlig dominans og de maktforholdene som eksisterer innenfor denne ordenen; De som stritter imot denne stigmatiseringen (sosiale kontrollen) blir ansett som trusler for den dominerende moralske ordenen og tilhørende maktforhold (Barnett, Maticka-Tyndale, og Kenya, 2016: 450). Ved å fungere som en mekanisme for samordning av handling, reproducerer stigma dermed også forskjeller i maktforhold (Barnett, Maticka-Tyndale, og Kenya, 2016: 461).

3. Metode

3.1 Innledning

I dette kapitlet gjør jeg rede for hvordan jeg har arbeidet med datainnsamlingen. Kapitlet er ment å gi en bedre innsikt i hvordan de metodiske valgene henger sammen med studiens tema, forskningsspørsmålene, og kunnskapsmålet presentert i kapittel 1; Her beskrives prosessen hvor de induktive og deduktive aspektene ved forskningsprosjektet, det vil si de empiriske og teoretiske elementene jeg benytter meg av, forenes gjennom bearbeidingen (analysen) av datamaterialet (intervjuene). Avslutningsvis presenteres sentrale forskningsetiske retningslinjer og ulike problemstillinger som har dukket opp i de ulike leddene i dette prosjektet samt hvordan disse har blitt håndtert.

3.1.1 Valg av metode

I denne studien har jeg valgt å besvare den aktuelle problemstillingen ved hjelp av kvalitative intervjuer. Metoden kvalitativ intervjustudie sammenfaller med formålet med dette prosjektet, og benyttes som middel for å nå gjeldende kunnskapsmål av følgende årsaker: For det første søker kvalitativ forskningsmetode, i likhet med denne studien, å forstå den sosiale konstruksjonen av virkeligheten. I denne sammenheng innebærer dette å undersøke sosiale reaksjoner, dynamikker, og offerkonstruksjoner i forbindelse med ufrivillig bildespredning, samt hvilke meninger sosiale aktører, i dette tilfellet informantene i studien, tillegger disse momentene (Wincup, 2017: 4).

For det andre tilrettelegger kvalitativ metode for en dypere innsikt i og forståelse av sosiale aktørers perspektiver, hvilket er et avgjørende moment når det i denne studien tas sikte på å kartlegge samt forstå hva som ligger bak studiedeltakernes holdninger til de ulike aspektene ved fenomenet ufrivillig bildespredning. Følgelig aktualiserer forskningsprosjektet det teoretiske konseptet «verstehen» utviklet av Max Weber (ibid) i den forstand at studien er utformet i den hensikt å belyse forskningsspørsmålene gjennom å få et innblikk i studiedeltakernes sosiale verden.

For det tredje, befinner forskningsdesignet som benyttes i dette prosjektet seg innenfor den hermeneutiske forskningstradisjonen (Bukve, 2016). Dette innebærer at innhenting og bearbeiding av datamaterialet tar utgangspunkt i formålet om å kontekstualisere de ulike meningsdannelser som kommer frem i datamaterialet. Dette momentet ved kvalitativ

forskningsmetode gjør seg gjeldende når det i denne intervjustudien undersøkes deltakernes kunnskapsgrunnlag, for eksempel deres rettsbevissthet, samt anvendes litteratur og teori om temaet ufrivillig bildespredning som et ledd i forståelsen av menneskers holdninger og oppfatninger. Dessuten er det i denne studien et viktig moment å belyse aspekter ved deltakernes sosiale liv, omgangskrets, personlige tanker, refleksjoner og holdninger, hvilket ideelt sett bidrar ytterligere til å ramme inn deltakernes empiriske bidrag og forstå dem i en gitt sosial kontekst.

3.1.2 Metodisk tradisjon

Som i et hvert forskningsprosjekt har valg av tema og problemstilling i dette prosjektet vært avgjørende for valg av metodestrategi når det gjelder datainnsamlingen. Utformingen av den aktuelle problemstillingen med tilhørende forskningsspørsmål fordrer som nevnt kunnskapsmålet «å øke kunnskapsgrunnlaget til eksisterende forskning med et perspektiv på ofre for ufrivillig bildespredning som tar utgangspunkt i nordmenns hverdagsforståelser fremfor formelle, rettslige institusjoner». Basert på studiens tiltenkte kunnskapsmål, fremsto en casesentrert strategi, nærmere bestemt tolkende rekonstruksjon for datakonstruksjonen som mest hensiktsmessig. Denne strategien ble vurdert som den mest formålstjenlige i når det gjelder å belyse problemstillingen, fordi de begge tar sikte på å studere en helhet eller et system av komponenter, dets samspill og mønster av både variasjon og stabilitet (Bukve, 2016: 82). I denne sammenheng betyr dette at en vesentlig del av arbeidet med å skaffe innsikt og forståelse for informantenes holdninger har vært å blant annet undersøke både deres personlige og observerte interaksjoner tilknyttet hendelser som omhandler ufrivillig bildespredning. Det har også blitt lagt vekt på å identifisere variasjoner i informantenes opplevelser og oppfatninger, med kjønn som det primære sammenligningsgrunnlag.

3.1.3 Kvalitative intervjuer

Kvalitative intervjuer er strukturerte samtaler forsker har med andre individer for å tilegne seg kunnskap om et gitt tema (Tewksbury, 2009: 43). Ikke bare tilegner man ved denne metoden kunnskap om et tema, man tilrettelegger også for innsikt i hvordan mennesker opplever det gitte temaet; Intervjuer gir et unikt innsyn i det interne hos informantene, som for eksempel deres tanker og følelser (Weiss, 1995: 1). Å intervju mennesker er også en måte å få innsikt i hendelser og fenomener som tilhører fortiden, hvilket gir muligheter til å undersøke det som ikke lenger er observerbart (ibid).

Kvalitative intervjuer kan gjennomføres i både strukturert og semistrukturert format (Miles og Gilbert, 2005: 66). Intervjuene gjennomført i denne studien er av typen semistrukturerte. I likhet med strukturerte intervjuer er utgangspunktet for disse samtalenes at det på forhånd er fastslått et eller flere temaer som skal utforskes gjennom samtalen. Unikt for de semistrukturerte intervjuene, derimot, er at disse samtalenes er mer fleksible og løsrevet fra de på forhånd utarbeidede spørsmålene; Intervjuene er bygd opp slik at de utvikles og skifter retning i takt med den individuelle deltaker (ibid).

3.1.4 Intervjuguide

Selv om intervjuguiden ble utarbeidet med utgangspunkt i et semistrukturert format, var denne relativt omfattende og detaljert. Det vil si at jeg i forkant av intervjuene skisserte et tilnærmet manus bestående av en rekke spørsmål tilknyttet tema og forskningsspørsmål. Hensikten med en såpass omfattende intervjuguide var ikke å følge denne slavisk, men at den skulle fungere som et sikkerhetsnett dersom informantens innledende svar var lite utfyllende, eller dersom vedkommende ofte snakket utenfor det relevante temaet. Spørsmålsformuleringene var ikke ment som obligatoriske for samtlige av intervjuene i studien da dette prosjektet ønsket å tilrettelegge for et datamateriale bestående av mangfold og nyanser fremfor generaliserbarhet og mønstre i populasjonen. Formålet med gjennomføringen av intervjuene var imidlertid å gi informantene rom til å fortelle og styre hvilke retninger intervjuene tok, mens intervjuer sin rolle var av mer passiv karakter i form av at vedkommende i hovedsak skulle lytte og følge opp momenter informanten tok opp med oppfølgingsspørsmål og/eller avklaringsspørsmål.

Når det gjelder rollen teori har spilt i utformingen av intervjuguiden, er denne teoriladd fremfor teoristyrte. Det vil si at i stedet for å ta utgangspunkt i en eller flere spesifikt utvalgte teorier, knyttes ikke intervjuguiden til én bestemt teori (Drageset og Ellingsen, 2010: 332). Intervjuene er i stedet forankret i konsepter og begreper med tilknytning til en rekke ulike teorier og fagdisipliner; Utgangspunktet for intervjuene var perspektiver innenfor kriminologi, nærmere bestemt feministisk- og sosialkonstruktivistisk kriminologi (i den forstand at medierepresentasjoner også ble tematisert under intervjuene). Men også innsikter fra kulturell kriminologi (i den forstand at medierepresentasjoner også ble tematisert under intervjuene), sosiologi (særlig betydningen av sosiale reaksjoner og relasjoner), og juss (nærmere bestemt diskusjoner rundt lovverk og strafferettslige reaksjoner) har vært med på å forme intervjuguiden.

Videre kan intervjuene i dette prosjektet defineres som en form for hybrid av begreps- og fenomenintervju, og narrative intervju. Formålet med begreps- og fenomenintervju er å undersøke ulike sider ved et gitt fenomen (Drageset og Ellingsen, 2010: 332). I denne studien har en sentral målsetning med intervjuene vært å undersøke nyanser ved fenomenet ufrivillig bildespredning, deriblant kjønnsforskjeller både når det gjelder betydningen av kjønn hos ofre for slike krenkelser samt forskjeller mellom holdningene til de mannlige og kvinnelige informantene. Intervjuene bærer samtidig preg av en narrativ tilnærming (ibid) i den forstand at intervju spørsmål som genererer historiefortellinger benyttes som et viktig verktøy i kartleggingen av informantenes holdninger og standpunkter.

3.2 Utvalg

3.2.1 Kriterier

Som følge av at studien tar sikte på å undersøke holdninger og kunnskap blant voksne mennesker som befinner seg i aldersspennet hvor ufrivillig bildespredning er mest utbredt, ble en aldersgrense mellom 18 og 25 år satt for potensielle deltakere. Når det gjelder deltakernes kjønn, ønsket jeg å intervju både kvinner og menn i den hensikt å diskutere betydningen av kjønn i sammenheng med funnene i analysen. Ideelt sett ville det endelige utvalget bestå av ca. like mange menn og kvinner, for å ha tilstrekkelig sammenligningsgrunnlag mellom kjønnene i analysen.

Ettersom student befinner seg i Oslo kombinert med begrensede ressurser, ble i utgangspunktet mennesker bosatt innenfor denne geografiske radiusen etterlyst i studien. Hensikten med å begrense utvalget til Oslo-borgere har primært vært å legge til rette for at intervjuene kan gjennomføres ansikt til ansikt. By-tilhørighet har imidlertid ikke vært et absolutt ekskluderingskriterium; Også mennesker bosatt i andre deler av landet har vært velkomne til å delta i studien så lenge vedkommende har vært tilgjengelig i Oslo eller i nærområdet under tidspunktet for datainnsamlingen.

3.2.2 Rekruttering

I rekrutteringsprosessen ble prosjektet promotert gjennom ulike kanaler med oppfordring om å ta kontakt med student dersom de ønsket å delta samt oppfylte inkluderingskriteriene (jf. avsnitt 3.2.1). Formålet med rekrutteringsstrategien var å 1) øke sannsynligheten for at de som

deltar i studien gjør dette fordi de oppriktig har lyst og ikke har følt på et press fra forsker eller andre instanser, 2) beskytte potensielle informanternes identitet, og 3) tilrettelegge for et mangfoldig utvalg i den forstand at hvem som helst (innenfor det gitte aldersspennet), uavhengig av bakgrunn, fikk mulighet til å melde sin interesse.

Mer spesifikt besto rekrutteringsprosessen av tre ledd: Rekruttering via ulike relevante organisasjoner, informasjonsplakater, og sosiale medier. Selv om rammene for utvalget var såpass åpne, var organisasjonene benyttet i rekrutteringsprosessen valgt strategisk i den forstand at de når ut til et ungt publikum samtidig som at de besitter en autoritet, respekt og tillit knyttet til temaer som seksualitet, seksuell helse-, integritet-, og seksuelle krenkelser. Følgende organisasjoner ble kontaktet innledningsvis i rekrutteringsprosessen: Dixi, Slettmeg.no, og Sex og samfunn. I tillegg ble forespørsel om hjelp til promotering av prosjektet sendt til en rekke «influencere» (‘påvirkere’) som har gjort det å belyse problemstillinger knyttet til seksualitet, kropp, seksuell- og psykisk helse til en del av sin merkevare, i den hensikt å nå ut til et stort samt ungt publikum.

Parallelt med dette ble informasjonsplakater hengt opp på forskjellige steder i Oslo, nærmere bestemt universiteter og biblioteker, for å øke prosjektets synlighet ytterligere. Dessuten deler denne strategien de samme fordelene tilknyttet anonymitet som det å få ulike organisasjoner eller offentlige personer til å eksponere prosjektet. I motsetning til overnevnte strategiske utvalg av ulike kontaktledd, ble plakaten hengt opp vilkårlig på steder hvor det oppholder seg store folkemengder. Dette fordi det i denne omgang ble prioritert å synliggjøre prosjektet for så mange som mulig uten å ta for mye hensyn til hvilke målgrupper som befinner seg på disse plassene; Inkluderingskriteriene er tross alt såpass vide at det ikke virket hensiktsmessig å begrense plakatenes synlighet til spesifikke steder.

Etter hvert som samtlige av organisasjonene og influencerne avslo forespørselen om å bidra i rekrutteringen ved å synliggjøre forskningsprosjektet gjennom deres sosiale medie-kanaler (samtlige på grunn av manglende kapasitet og andre prioriteringer), samt liten respons på rekrutteringsplakatene, utvidet jeg søket etter organisasjoner som mulige bidragsyttere i rekrutteringen. Følgelig ble organisasjonene Amnesty, Jurk (Juridisk rådgivning for kvinner) og Ung.no kontaktet. I tillegg søkte jeg hjelp hos studentmagasinene Samfunnsviter´n, Stud.jur og Socius, samtlige tilknyttet Universitetet i Oslo, med forespørsel om annonse- eller spalteplass til promotering av studien. Jeg valgte imidlertid å ikke benytte meg av sistnevnte

som følge av mangel på ressurser; Denne type promotering koster flere tusen kroner, hvilket overskrider (det i utgangspunktet ikke-eksisterende) budsjettet for denne studien.

Som følge av at rekrutteringen etter noen uker ikke ga ønsket uttelling, ble en tredje rekrutteringsstrategi benyttet: Bruk av egne sosiale medier. I første omgang ble Facebook benyttet, hvorav en statusoppdatering med tilsvarende informasjon som i rekrutteringsplakaten ble postet. Til tross for at mitt eget nettverk i sosiale medier er relativt begrenset, sørger ulike funksjoner på nettsiden som for eksempel 'liking', og deling for å øke innleggets rekkevidde slik at man når ut til et bredere publikum. Med en slik tilnærming var det imidlertid et par forbehold som måtte vurderes.

For det første tilrettelegger en slik tilnærming for at prosjektet i hovedsak synliggjøres blant bekjente av studenten. Følgelig måtte jeg ta stilling til hvorvidt det kunne påvirke intervjusituasjonen dersom noen jeg har en personlig relasjon til meldte seg som informant. Mulige uønskede konsekvenser av dette kunne være at vedkommende sine svar hadde blitt påvirket og begrenset av et forventningspress om å fremstå på en viss måte (les: Politisk korrekt, i samsvar med holdninger vedkommende kanskje tror intervjuer selv har etc.) overfor intervjuer. For eksempel er det ikke utenkelig at det å ytre kontroversielle holdninger, tanker, og meninger om et sensitivt og verdiladet tema kan oppleves som mer skummelt når man ikke har en tilsvarende profesjonell distanse man ville hatt med en totalt fremmed forsker. Dessuten kan denne relasjonen (og eventuelt mangelen på profesjonell distanse) føre til at informantens tillit til forsker som en totalt nøytral og fordomsfri figur svekkes, hvilket også kan bidra til å forhindre autentiske og ærlige svar.

Et annet moment jeg også måtte ta stilling til i denne sammenheng var hvordan det å potensielt intervju bekjente kan påvirke vår relasjon i ettertid av intervjuene. En annen mulig uønsket konsekvens av en slik informant-student relasjon kunne for eksempel være at informanten i etterkant av intervjuet bekymrer seg for at det vedkommende har snakket om skal dukke opp i samtaler med felles bekjente, eller mellom student og informant dersom disse tilfeldigvis hadde møtt på hverandre i andre sammenhenger.

På den andre siden kan det at forsker og informant har en allerede etablert relasjon også ha positive effekter, dersom informanten opplever at dette er en trygg og tillitsfull relasjon. Ved slike tilfeller er det ikke usannsynlig at vedkommende blir mer komfortabel med å være ærlig

og mer personlig i sine svar, som følge av at det i en slik situasjon foreligger en viss forutsigbarhet i hvordan intervjuer opptrer og reagerer. Muligens blir også da terskelen for å svare mindre politisk korrekt lavere, slik at dataene ideelt sett blir mer virkelighetsnære og fruktbare. Dessuten er det heller ikke utenkelig at informantene ved en slik intervju-informantsituasjon er mer komfortabel med samt mer tilbøyelig til å uttrykke sine behov både under og i etterkant av gjennomføringen av intervjuet, enten det er snakk om spørsmål eller temaer de ikke vil gå inn på, ønske om å avbryte eller sette intervjuet på pause, samt eventuelle behov knyttet til oppfølging og emosjonelle reaksjoner i etterkant. Det ble dermed besluttet å benytte egne sosiale medier i rekrutteringsprosessen – en beslutning som hovedsakelig baserte seg på premisset i studien om at informantene på eget initiativ skal oppsøke forsker for å delta i prosjektet.

Som følge av de mulige utfordringene tilknyttet det å intervju personer student har et allerede etablert bekjentskap til, ble det lagt vekt på å få disse personene til å føle seg trygge på at deres bidrag til studien ikke ville føre til eventuelle ubehagelige situasjoner i etterkant. Jeg understreket dermed i forkant av deres deltakelse taushetsplikten studenten er underlagt, og at våre samtaler, etter gjennomføring av intervjuet, heller ikke ville bli et samtaletema med informanten det gjelder. I tillegg fikk de spørsmål om de hadde noen bekymringer knyttet til disse problemstillingene. Ingen av informantene uttrykte noen form for bekymring tilknyttet vårt allerede etablerte bekjentskap, og jeg konkluderte dermed med at dette ikke problematiserer deres deltakelse i studien.

Denne rekrutteringsstrategien kunne imidlertid også by på logistiske utfordringer ved at den risikerte å rekruttere informanter som befant seg utenfor Oslo. Jeg konkluderte imidlertid med at, fordi informantenes geografiske posisjon ikke er viktig per se i studien, det vil si det ikke spiller en avgjørende rolle for kunnskapsmålet, ville det være uproblematisk å intervju mennesker fra andre deler av landet så lenge praktiske utfordringer knyttet til blant annet logistikk lot seg løse med relativt få ressurser. Basert på disse resonnementene besluttet jeg å søke ytterligere hjelp til rekruttering utover Oslo, nærmere bestemt i Hamar. Følgelig ble etterlysningen i rekrutteringsplakaten endret fra å innrette seg mot mennesker i Oslo til mennesker i både Oslo og Hamar. I tillegg fikk jeg hjelp av kulturhuset i Hamar til å øke prosjektets synlighet ved at rekrutteringsplakater ble vist frem i deres biblioteklokaler. Å utvide rekrutteringen til nettopp Hamar ble gjort på bakgrunn av at dette er hjembyen til studenten, hvilket ville gjøre eventuell pendling og logistiske utfordringer litt lettere.

For å øke synligheten til prosjektet ytterligere, fikk jeg hjelp av venner til å formidle rekrutteringsinformasjonen videre til deres sosiale omgangskrets. For å ivareta potensielle deltakere rekruttert via venner sin anonymitet overfor vennene som hjalp til i rekrutteringen, ble disse personene informert om at i videreformidlingen av prosjektet måtte de presisere at vedkommende kun skulle si ifra til meg dersom de var interessert i å delta; Altså skulle ikke de potensielle deltakerne fortelle at de ønsket å delta til personen som videreformidlet informasjonen om prosjektet, dersom de ønsket å være 100% anonyme.

Da det i rekrutteringsprosessen kom til det punktet hvor det var betydelig flere kvinner enn menn som meldte interesse, postet jeg en ny rekrutteringsstatus- denne gangen gjennom Instagram. I denne posten endret jeg den originale rekrutteringsinformasjonen som etterlyste både menn og kvinner til å etterlyse kun menn i det aktuelle aldersspennet. Dette fordi jeg, som nevnt, ønsket en likevekt blant kjønnene i utvalget. I det endelige utvalget ble seks informanter rekruttert gjennom statusoppdatering på Facebook, én via en venn, og den siste via innlegg på Instagram.

3.3 Datainnsamling

3.3.1 Datamateriale

Innledningsvis i forskningsprosjektet ble det vurdert som mest realistisk innenfor rammene av en masteroppgave å gjennomføre maksimum 10 intervjuer. Totalt åtte personer ble intervjuet, nærmere bestemt fire menn og fire kvinner i alderen 23-27 år. Samtlige av informantene var bosatt i enten Oslo- eller Hamarområdet av årsaker redegjort for i avsnittene 3.2.1 og 3.2.2. Med unntak av én informant er deltakerne mellom 23 og 25 år. Unntaket med informanten på 27 år ble gjort som følge av at det avslutningsvis i rekrutteringsprosessen, det vil si på et tidspunkt hvor tidsfristen for å fullføre gjennomføringen av intervjuene nærmet seg, var det som nevnt fremdeles mangel på mannlige kandidater. Dermed besluttet jeg å tøyne på alderskriteriet til fordel for en likestilt kjønnsfordeling blant informantene. Dessuten er et avvik på to år å anse som relativt ubetydelig, særlig når alderskriteriet først og fremst er en praktisk avgrensning og ikke vitenskapelig forankret utover at kriteriets hensikt er å forme et utvalg bestående av *unge voksne* mennesker.

Majoriteten av de innledende intervjuene ble lengre og resulterte i en betydelig større mengde empiri enn i utgangspunktet antatt. For å tilrettelegge for en mer dyptgående analyse, ble det dermed besluttet å gjennomføre åtte intervjuer til tross for at målsetningen innledningsvis i

prosjektet var å gjennomføre totalt ti intervjuer. Dessuten opplevde jeg at empirien hadde nådd et tilfredsstillende nivå av datametning, det vil si at nye temaer og kunnskap i nevneverdig grad ikke ble introdusert (Guest, Bunce, og Johnson, 2006), etter åtte gjennomførte intervjuer.

De åtte informantene resulterte i en samlet empirimengde på litt i overkant av åtte timer med lydopptak, hvorav gjennomsnittslengden per intervju er en time og fem minutter. Dette utgjorde ca. 72 000 ord med transkriberingsnotater.

3.3.2 Gjennomføring av intervjuer

Som nevnt ble det utarbeidet en semistrukturert intervjuguide ment for å veilede deltakerne mot relevante tematiske spørsmål og diskusjonsmomenter. Jeg innledet hvert intervju med å forklare strukturen (gangen i intervjuet), det vil si de overordnede temaene jeg ønsket å berøre; For eksempel forberedte jeg informantene på at intervjuet ville bli todelt, hvorav temaet i første del ville dreie seg om kunnskapsgrunnlag og informasjon om ulike aspekter ved temaet ufrivillig bildespredning, mens i andre del av intervjuet var det deltakernes erfaringer, holdninger, og refleksjoner som ville bli gjenstand for samtale. Jeg forsikret i denne sammenheng deltakerne om at det ikke var forventet at de hverken kunne noe om temaet eller hadde gjort seg opp noen meninger om dette i forkant av intervjuet, samt at det ikke er noen fasitsvar på de spørsmålene som ville bli stilt. På denne måten ønsket jeg å forhindre at informantene følte seg presset til å svare «riktig» og/eller utfyllende på ting de enten ikke klarte eller ønsket å uttale seg om.

Jeg var i forkant av gjennomføringen av intervjuene forberedt på at både ufrivillig bildespredning som et overordnet tema samt de ulike undertemaene et slikt tema legger opp til kan være ukjent for mange, samt bevisst på at det ikke kan tas for gitt at deltakerne er kjent med ulike konsepter, og begreper knyttet til fenomenet. Selv om jeg minimerte bruken av fagbegreper i intervjuene, er temaet i seg selv såpass komplekst og for mange noe de enten ikke har hørt om eller har hverken faglige eller personlige tilknytninger til, slik at jeg antok at det ved enkelte tilfeller ville være behov for diverse avklaringer. I tillegg til intervjuguiden hadde jeg dermed forberedt en oversikt over lettfattelige og korte definisjoner av konsepter og begreper som med stor sannsynlighet ville dukke opp under samtalene, som for eksempel 'slut shaming', 'normer', samt informasjon om aktuelle lovhjemler, slik at informantene skulle

være i stand til å svare på (majoriteten av) spørsmålene. Dersom de var i tvil eller ikke kjente til visse begreper, var denne oversikten hjelpelig til en rask og enkel avklaring av ulike temaer jeg ønsket å snakke om under intervjuene.

I tillegg ble hva selve begrepet 'digitale seksuelle krenkelser' (se avsnitt 1.3.2 for hvorfor ikke 'ufrivillig bildespredning ble brukt her) dreier seg om samt hvordan dette anvendes og avgrenses i denne studien redegjort for overfor informantene. Følgelig understreket jeg, etter at informantene selv forklarte hvordan de definerer og forstår begrepet, at det i denne sammenheng er deling av intime bilder eller videoer uten vedkommende sitt samtykke som vil være gjenstand for diskusjon i intervjuene. Fordi det under intervjuene gjøres et poeng av distinksjonen mellom begrepsbruken av 'digitale seksuelle krenkelser' og 'hevnporno', understrekte jeg også innledningsvis overfor informantene at jeg kun ville bruke begrepet 'digitale seksuelle krenkelser' i omtale av temaet med unntak av spørsmål som eksplisitt adresserer begrepet 'hevnporno'.

3.3.3 Forholdet mellom forsker og informant

For at intervjusituasjonen både skal oppleves som komfortabel for informantene og (ideelt sett) frembringe et rikt datamateriale, er det viktig å tilrettelegge for god kommunikasjon mellom disse partene. Selv om forsker- og informantrollen har forskjellige utgangspunkt og oppgaver i intervjusituasjonen, vil det å være på bølgelengde med deltaker kunne føre til nettopp dette (Lune og Berg, 2017: 82). Dette betyr ikke at man må dele eller late som at man deler de samme holdninger, oppfatninger og verdier som den man intervjuer. I stedet handler dette om å minske distansen mellom de to partene slik at informanten opplever det som lettere å åpne seg opp om det gitte tema (ibid). Under intervjurunden i dette prosjektet ble 'small-talk' i forkant av intervjuet benyttet for å lette på stemningen og «varme opp» informantene. Informantene fikk for eksempel spørsmål om jobb og studier, og/eller hvorvidt de har deltatt i denne type prosjekter tidligere. Fordi ufrivillig bildespredning er et alvorlig tema som kan oppleves som ubehagelig å snakke om, var formålet med disse korte, uformelle samtaler å gjøre situasjonen litt mindre skremmende og alvorspreget.

Et annet grep som ble tatt for å unngå å enten skape eller tydeliggjøre gapet mellom forsker og informantene, var det å være bevisst over og varsom med hvordan jeg responderte på deres utsagn. Dette innebærer at jeg fokuserte på å møte alle informantene, uavhengig av hva de formidlet, med respekt og åpenhet. Fordi intervjuene, på bakgrunn av studiens tema, i sin

natur er verdiladete, var sannsynligheten stor for at både utsagn som er kontroversielle eller ikke samsvarer med intervjuerens egne verdier og holdninger ville dukke opp. I de situasjoner hvor dette var tilfellet sørget jeg for å ikke formidle hverken verbalt eller med kroppsspråk, som for eksempel ansiktsuttrykk, hvordan jeg personlig stilte meg til informasjonen de kom med.

3.3.4 Forberedelser og etterarbeid

Under forberedelsene, gjennomføringen, samt etterarbeidet av intervjuene ble de fire rutinene: Valg av intervjusted (lokasjon), kort samtale med informant om mine forpliktelser og ansvar, oppfølging, og fortløpende transkribering lagt vekt på. Med andre ord var hensyn til den dynamiske dimensjonen ved kvalitative intervjuer, det vil si tiltak som skal skape en best mulig intervjuinteraksjon (Drageset og Ellingsen, 2010: 332), et viktig element i både forberedelses- og gjennomføringsfasen av intervjuene.

Når det gjelder valg av sted for gjennomføringen av intervjuene, baserte disse seg på hvorvidt informanten ville føle seg komfortabel samt om det var tilrettelagt for å snakke i fortrolighet uten å bli forstyrret. Intervjuene ble gjennomført enten i students eller informantens bolig, i grupperom på bibliotek, café og ved ett tilfelle informantens arbeidsplass (kontor). Av hensyn til både informantens trygghet og komfort, beskyttelse av deres anonymitet, samt kvaliteten på lydopptakene, valgte jeg i samråd med informantene i utgangspunktet steder hvor det ikke oppholdt seg mange andre mennesker som kunne forstyrre eller skape bakgrunnsstøy. Ett intervju ble imidlertid gjennomført på en café etter informantens ønske. Fordi dette intervjuet ble gjennomført på et tidspunkt hvor det var svært få andre tilstede i cafeen samtidig som at cafélokalet var svært romslig, unngikk vi utfordringer knyttet til bakgrunnsstøy eller «tyvlyttere».

For å forberede informantene til intervjuet, hadde jeg en kort samtale med hver informant før lydopptaket (og intervjuet) startet. Under disse samtalene ble blant annet de viktigste momentene fra informasjonsskrivet gjentatt, informanten ble forklart hvordan de skulle avlegge samtykke, jeg understreket at informanten kunne si ifra hvis spørsmålene var vanskelige å forstå slik at de ble omformulert, og at dersom de ikke ønsket å svare på et spørsmål kunne de si «pass». Når det gjelder sistnevnte punkt, var det viktig å tydeliggjøre overfor informanten at dersom vedkommende ikke ønsket å svare så ville det ikke bli stilt spørsmål om hvorfor eller nevnt i oppgaven at vedkommende ikke ønsket å svare. På denne

måten ønsket jeg å dempe eventuelt ubehag som kan oppstå når man blir konfrontert med personlige og til tider kontroversielle samtaletemaer og spørsmål. Dette ble gjentatt ved særlig personlige og sensitive spørsmål, for eksempel angående eventuelle erfaringer de selv har med å være offer for ufrivillig bildespredning. I tillegg ble deltakerne informert om at de kort tid i etterkant av intervjuet ville bli tilsendt et dokument med veiledning til hjelpressurser dersom de skulle ha behov for noen å snakke med.

Når det gjelder transkriberingsprosessen, ble den igangsatt fortløpende etter hvert gjennomførte intervju. Fordi det i denne studien er meningsinnholdet i intervjuene, det vil si *hva* deltakerne sier samt betydningene av dette som er gjenstand for analyse og tolkning, ble nettopp kun det informantene sa transkribert. Dette innebærer at notater og kommentarer om blant annet kroppsspråk, som for eksempel gestikuleringer, ansiktsuttrykk, poseringer ol., er begrenset til det minimale; Kun i tilfeller hvor kroppsspråket har utmerket seg betydelig er det blitt gjort bemerkninger rundt dette. Dette for å effektivisere tiden på transkriberingen ved å utelate detaljer jeg ikke har hensikter om å inkludere i analysen.

Derimot ble eventuelle emosjonelle reaksjoner eller uttrykk, som for eksempel latter, gråt etc., notert, på bakgrunn av hvilken betydning dette kan ha for å indikere informantens standpunkter tilknyttet ufrivillig bildespredning. Med andre ord filtrerte jeg kun ut observerbare handlinger (utover det språklige) jeg ikke hadde intensjoner om å undersøke nærmere i analysen.

For å ivareta informantenes anonymitet, ble deltakerne tildelt nummer som ble brukt i stedet for navnene deres i transkriberingsdokumentet og eventuelle andre dokumenter som inneholder personopplysninger om deltakerne. Nærmere bestemt ble deltakerne tildelt merkelappene «informant 1», «informant 2» osv. ut ifra den kronologiske rekkefølgen på gjennomføringen av intervjuene. På denne måten ønsket jeg å minimere risikoen for at deltakernes identitet ville bli eksponert dersom uvedkommende skulle få tilgang til dokumentet, samtidig som at det ble lettere for meg å mentalt notere meg hvem som sto bak de ulike intervjuene. I tillegg ble alle intervjuer transkribert på bokmål, uavhengig av informantens dialekt. Dette for å ytterligere anonymisere de informantene som kommer fra småsteder med mer distinkte dialekter. Å anonymisere deltakerne ble gjort i tråd med NSD sine retningslinjer, hvilket jeg kommer tilbake til i avsnitt 3.6.

Transkriberingsutdrag i analysen er i enkelte tilfeller redigert i den forstand at unødvendige fyllord, gjentakelser etc. er tatt bort for å gjøre den mer lettlest; Flere av utdragene er med andre ord blitt noe forenklet uten at det substansielle meningsinnholdet er blitt forandret. I transkriberingene samt utdragene fra disse representerer bokstaven «I» informantenes svar, mens en «M» er plassert foran det intervjuer sier.

3.4 Analyseramme: Tematisk analyse

Utgangspunktet for analysen, det vil si bearbeidingen av intervjuene, er Clarke og Brauns (2016) mal for tematisk analyse. Dette er en metode orientert mot å identifisere, analysere, og tolke meningsmønstre (temaer) innenfor kvalitative data (Clarke og Braun, 2017: 79). Valget falt på denne analyseformen først og fremst på grunn av metodens fleksibilitet; Tematisk analyse som metode er ikke bundet til et spesifikt teoretisk rammeverk, men kan i stedet benyttes på tvers av en rekke teoretiske perspektiver og forskningsparadigmer (ibid). Dette er fordelaktig i denne studien da analysen, for det første, ikke har som hensikt å teste ut én eller flere hypoteser eller teorier. I stedet brukes det teoretiske rammeverket retrospektivt, det vil si at datamaterialet undersøkes i lys av denne teorien, fremfor for at teorien blir undersøkt i lys av datamaterialet. For det andre, dras det i analysen veksler på teori og litteratur som, til tross for at har forbindelser til hverandre, opprinner fra ulike teoretiske retning og forskningsparadigmer.

Malen for tematisk analyse som benyttes i denne studien består av seks trinn: Det første og siste trinnet dreier som om henholdsvis å bli kjent med datamaterialet (se avsnitt 3.3.4 om transkriberingsprosessen) og fullføring av en skriftlig rapport (det vil si summen av alle kapitlene i denne oppgaven) (Clarke og Braun, 2017: 87). De gjenværende trinnene består av koding og identifisering av temaer (ibid).

3.4.1 Koding og identifisering av temaer

Kodingsprosessen består av å identifisere de mest grunnleggende egenskapene ved datamaterialet som anses å være meningsfulle og interessante i forbindelse med studiens tema og forskningsspørsmål (Clarke og Braun, 2017: 88). Å kode et datamateriale er dermed også en del av det å identifisere temaer; I kartleggingen av temaer ser man imidlertid også etter mønstre og gjentakende elementer (Clarke og Braun, 2017: 82). Kodingen av dette datamaterialet ble gjennomført manuelt ved hjelp av fargemarkering; Fordi jeg på forhånd, etter å ha transkribert intervjuene og fått en oversikt over materialet, hadde en viss anelse om

hvilke mønstre (temaer) jeg ønsket å fremheve og fordype meg i, brukte jeg strategisk utvalgte farger for de ulike utdragene for å visuelt få bedre oversikt. Dette innebærer at jeg kodet utdrag jeg ønsket å plassere innenfor en spesifikk kategori med for eksempel fargen blå, mens andre utdrag relatert til andre temaer fikk fargene gul, rosa etc. Kodingen og kartleggingen av temaer foregikk dermed parallelt fremfor i en strengt kronologisk rekkefølge som beskrevet ovenfor.

De ulike temaene presenteres i analysekapitlene (kapittel 4 og 5), men for å illustrere prosessen bak (det vil si veien fra rått til bearbeidet datamateriale) viser tabell 1 et eksempel fra kodingen og temainndelingen:

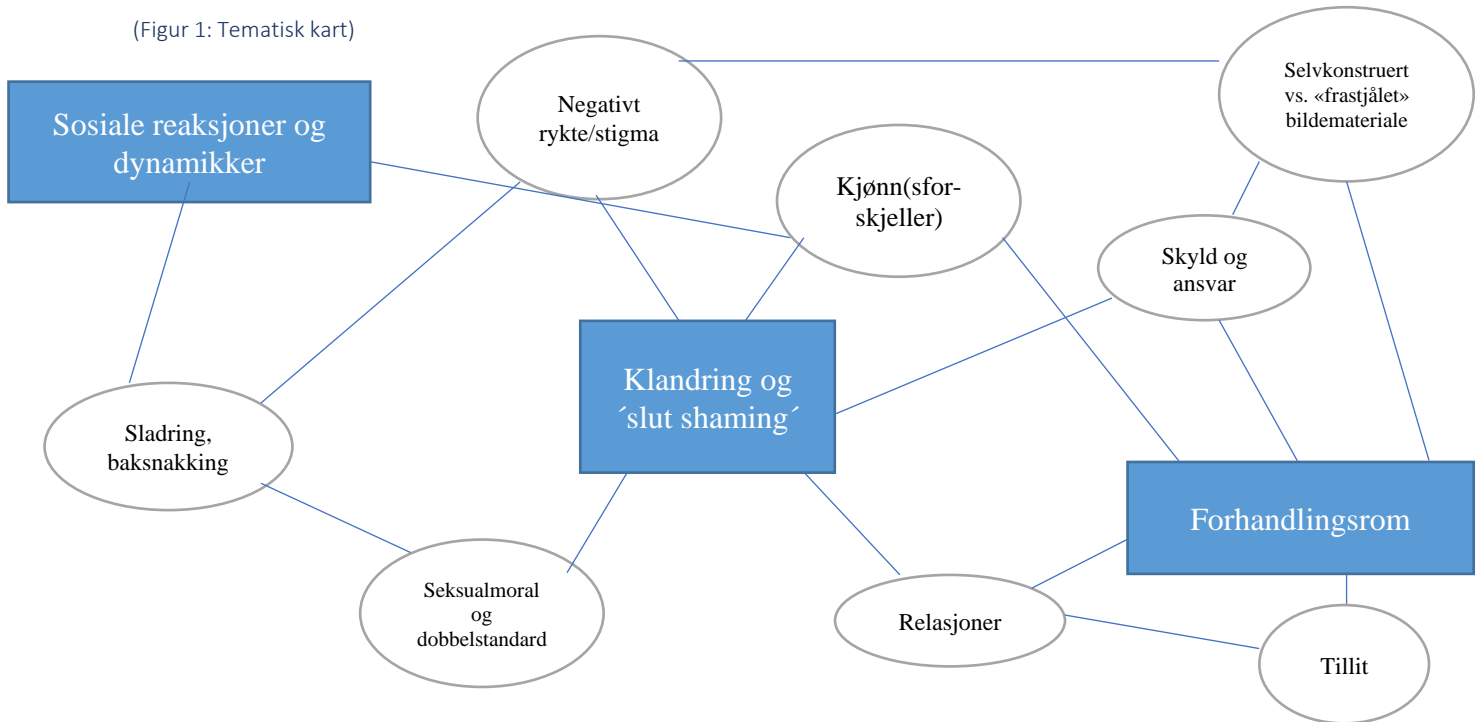
Utdrag fra intervju	Kode	Tema
<i>Hvis man oppsøkte, liksom ønska oppmerksomhet fra gutter og.. og på en måte gjorde noe for det da, det ble sett ned på.. sånn, da var du.. fordi det var nok en litt sånn kamp om oppmerksomheten deres, og når noen da sendte et sånt bilde, og det ble spredt og mange så det.. åpenbart så, altså.. det var jo ikke positiv oppmerksomhet sånn sett, men det var jo mye oppmerksomhet da.. og, ja da ble det en måte at jentene kunne snakke negativt da, om denne jenta det gjaldt på..</i>	<ul style="list-style-type: none"> -Oppmerksomhet fra gutter ettertraktet -Konkurranse blant jenter -Baksnakking 	<ul style="list-style-type: none"> -Kjønnede reaksjoner -Negative sanksjoner -Kvinner som ofre

(Tabell 1: Kodingsprosess).

For å få enda bedre oversikt over de ulike kodene og temaene samt paralleller og ulikheter mellom disse som kan være interessant å undersøke nærmere, er tematiske kart et nyttig hjelpemiddel (Clarke og Braun, 2017: 90). Figur 1 viser et eksempel på et slikt kart (riktignok en forenklet versjon av hensyn til plassbegrensninger) bestående av hovedtemaer og undertemaer som etter hvert ble plassert i de respektive analysekapitlene. De firkantede boksene illustrerer de overordnede temaene som danner grunnlaget for analysekapitlene samt den avsluttende diskusjonen, mens de sirklede temaene viser kategorier innad i disse

kapitlene. Bindestrekene viser hvordan det er relevant å koble disse undertemaene opp mot hverandre i denne oppgaven på tvers av hovedtemaene de er blitt plassert under.

(Figur 1: Tematisk kart)

3.4.2 Analytiske begrepspar

Etter at temaene var kartlagt, var neste steg i bearbeidingen å utdype forholdet mellom de utvalgte temaene og det tilhørende datamaterialet. For å få bedre grep på og sette empirien i en større kontekst, det vil si de temaer som ble identifisert, benyttet jeg meg av en rekke begreper løsrevet fra spesifikke metoder som analytiske verktøy. De mest sentrale av disse er Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsens (2019) begrep om 'visual gossiping' og Stina Jeffners (1997) 'forhandlingsrom'. Videre anvendes begrepspar som blant annet moralske- og doble grensedragninger, faste og løse relasjoner, tillit og risiko, latterliggjøring og moralisering, og synlighet og usynlighet i de to analysekapitlene samt diskusjonen av disse. I analysekapitlene 4 og 5 går jeg nærmere inn på hva de ulike begrepe går ut på og hvordan de er relevante i denne studien.

3.5 Studiens validitet og overføringsverdi

Selv om dette er et kvalitativt forskningsprosjekt basert på et lite utvalg, betyr ikke dette at resultatene ikke kan være fruktbare utover dette denne studien. En studies overføringsverdi er ikke eksklusivt forbeholdt kvantitativ forskning, til tross for at det er denne forskningsmetoden man gjerne kobler til generalisering av data (Polkinghorne, 1991, referert til i Andenæs, 2000: 287). Det er imidlertid andre vilkår for denne overføringsverdien i kvalitativ kontra kvantitativ forskning; Disse vilkårene kan oppsummeres som overførbarhet, anvendelighet, og analytisk generaliserbarhet (Laugerud, 2020: 37). De to førstnevnte handler om kunnskap som kan anvendes mer bredt og i andre sammenhenger avhengig av konteksten og naturen til den situasjonen man ønsker å overføre denne innsikten til (Maxwell og Reybold, 2015, referert til i Laugerud, 2020: 37). Analytisk generaliserbarhet er den vurderingen man gjør om hvorvidt man kan bruke funn fra en studie som en guide for hva som kan skje i andre situasjoner (Kvale, 1999, referert til i Laugerud, 2020: 37).

I argumentasjonen over hvorfor funn og kunnskap fra denne studien har potensiale til å kunne anvendes i andre sammenhenger kan man trekke frem validiteten (kvaliteten) på datamaterialet og funnene, samt tolkningen av disse (Laugerud, 2020: 38). I dette forskningsprosjektet er målsetningen bak intervjuene som er blitt gjennomført tydelig presentert i kapittel 1. Kapittel 3 beskriver nøyaktig hvordan jeg har gått frem for å innhente denne kunnskapen samt hvorfor den utvalgte metoden, det vil si kvalitative intervjuer, er godt egnet til dette. I analysen og den avsluttende diskusjonen (kapittel 4-6) presenteres så funnene, hvorpå disse kontekstualiseres og studeres i lys av tidligere forskning og teori. Hvorvidt studien har en overføringsverdi, kommer imidlertid til syvende og sist an på leserens bedømmelse av studiens validitet (ibid).

Jeg vil imidlertid foreslå at det ligger en overføringsverdi i kunnskapen dette prosjektet frembringer. I denne studien undersøkes sosiale prosesser og dynamikker, ulike posisjoneringer, og uformelle normer. Selv om de ulike konseptene og begrepene benyttes for en spesifikk kontekst, det vil si holdninger til ofre for ufrivillig bildespredning i Norge, kan det som kommer frem om disse dynamikkene, posisjoneringene og normene være retningsgivende for hvordan man forstår disse konseptene i andre sammenhenger samt i et mer helhetlig bilde.

Det utvikles ikke i denne studien nye konsepter som sådan, men ved hjelp av etablert teori og begreper viser analysen hvordan denne kunnskapen fungerer på dynamikker som foregår i en helt ny sammenheng med en annen type relasjoner; Det at konsepter og teorier kan gjenbrukes i andre sammenhenger vises for eksempel i denne oppgaven når innsikter og konsepter fra seksuell vold i den fysiske verdenen overføres til en digital kontekst. Denne studiens bidrag til dette forskningsfeltet er med andre ord hva holdningene som undersøkes kan fortelle om hvordan uformelle normer, sosiale dynamikker og prosesser opererer når seksuelle krenkelser og teknologi møtes.

3.6 Etiske hensyn og refleksjoner

3.6.1 Nasjonale forskningsetiske retningslinjer

Grunnleggende for alle forskningsprosjekt gjennomført i Norge og/eller av norske statsborgere hvor det samles inn sensitive data, er de forskningsetiske retningslinjer, plikter og hensyn NSD (Norsk senter for forskningsdata) og NESH (De nasjonale forskningsetiske komiteene) setter. Mens førstnevnte fungerer som en veileder for innsamling og sikker håndtering av datamateriale, er sistnevntes funksjon å sette en forskningsetisk ramme som studien samt det endelige materialet skal holde seg innenfor.

Noen av de første forskningsetiske problemstillingene denne studien ble møtt med var hensyn knyttet til sikker innhenting og oppbevaring av datamaterialet. Gjennom dialog og rådgøring med NSD ble det i dette prosjektet særlig lagt vekt på følgende momenter for å gjennomføre prosjektet i henhold til deres retningslinjer: Muntlig avgitt samtykke som i tillegg ekskluderer informantens navn, behandling av informasjon om tredjepersoner, oppfølgingsplan for håndtering av eventuelle emosjonelle reaksjoner, og bruk av TSD for sikker dataoppbevaring.

Blant de mest sentrale forskningsetiske prinsippene NESH presenterer er 1) hensynet til menneskeverdet, 2) samtykke og informasjonsplikt, 3) hensynet til personvernet, 4) hensynet til tredjepart, 5) ansvaret for å unngå alvorlig skade grunnleggende prinsipper for etisk forsvarlig forskning (NESH, 2021). I det følgende utdyper jeg hvordan denne studien har tatt stilling til de ulike retningslinjene angitt av NESH og NSD.

1) Hensynet til menneskeverdet

Det overordnede forskningsetiske prinsippet om å vise hensyn til menneskeverdet innebærer at forskningen skal vise respekt for forskningsdeltakernes integritet og interesser; Disse er ukrenkelige og skal ikke forsømmes i søken etter studiens kunnskapsmål (NESH, 2021). For å verne om informantenes menneskeverd og integritet, er det i dette forskningsprosjektet– fra valg av tema og datainnsamling til formidling av resultater, blitt iverksatt tiltak som skal sikre deres selvbestemmelse og frihet, beskytte deres privatliv, samt beskytte deltakerne mot mulige belastninger. De resterende avsnittene presenterer hvilke konkrete problemstillinger jeg har (eller kunne ha) møtt på i dette prosjektet og tilhørende beslutninger som er blitt tatt for å ivareta deltakernes integritet og interesser.

2) Samtykke og informasjonsplikt

Helt avgjørende for å bedrive etisk forsvarlig forskning er å innhente informert, frivillig, og utvetydig samtykke fra studiedeltakerne (NESH, 2021: 15). Informert samtykke innebærer at studiedeltakerne har rett til å bli informert om at de blir forsket på, hva denne forskningsprosessen innebærer samt trekke sin deltakelse til enhver tid (Silverman, 2016).

Med ansvaret for å informere følger ikke bare plikten om å sørge for at deltakerne får tilstrekkelig informasjon om forskningsprosjektet, informasjonen skal også tilpasses deltakernes bakgrunn slik at de forstår det som kommuniseres. I tillegg er det viktig at informasjonen formidles på en måte som gjør at deltakerne ikke føler seg presset til å delta (NESH, 2021: 15). I dette prosjektet har det dermed vært fokus på å bruke et så enkelt og kortfattet språk som mulig, for eksempel ved å unngå unødvendige akademiske begreper og fremmedord, for å unngå misforståelser og tvil. Informasjonen har blitt formidlet både skriftlig og muntlig– i første omgang skriftlig gjennom informasjonsskriv (i tillegg til rekrutteringsplakaten). Dette skrevet inkluderte informasjon om 1) hvilke rettigheter de har samt hvordan jeg som forsker skal sørge for å etterkomme disse, og 2) beskrivelse av hva deres deltakelse i studien innebærer. En kortfattet versjon av denne informasjonen ble også, som nevnt, gjentatt muntlig i forkant av gjennomføringen av intervjuene for å forsikre at informantene var innforstått med disse opplysningene.

Når det gjelder å sikre et *frivillig* samtykke, var som nevnt et viktig moment ved rekrutteringsprosessen å tilrettelegge for at informantene på eget initiativ skulle delta i studien. Det har gjennom hele forskningsprosessen vært viktig å ha respekt for at temaet

ufrivillig bildespredning for mange kan oppleves som både personlig, vanskelig og til tider inngripende. Med andre ord er det ingen selvfølge at alle ønsker å dele personlige tanker og erfaringer om dette temaet med en fremmed. Følgelig er det lagt særlig vekt på informantenes eget initiativ i innhenting av samtykke i dette prosjektet.

Enkelte fagdisipliner og land stiller krav om skriftlig avgitt samtykke, mens i andre tilfeller er muntlig gitt samtykke tilstrekkelig (Silverman, 2016). Etter oppfordring fra NSD ble det i dette prosjektet besluttet at deltakerne skulle avgi samtykke muntlig, samt at ingen navn skulle bli registrert. Dette som følge av sannsynligheten for at det under intervjuene ville bli samlet inn opplysninger av sensitiv karakter. Med sensitiv karakter menes det i denne sammenheng opplysninger informantene har delt om temaer som blant annet seksualitet og seksuelle opplevelser, mulig straffehistorikk, psykisk helse og eventuelt andre helseopplysninger. Informantene ble dermed bedt om å innlede lydopptaket med å lese opp en samtykkeerklæring, nærmere bestemt en kort setning hvor de nevnte at de hadde lest informasjonsskrivet, at de ønsket å delta i studien, og at de var innforstått med at lydopptak ble benyttet.

3) Hensynet til personvernet: Anonymitet og konfidensialitet

Som følge av at det innhentes sensitive opplysninger, var det å beskytte deltakernes identitet også essensielt. Anonymiseringsprosessen innebærer at informasjon som kan bidra til å identifisere personen fjernes eller omgjøres slik at dette ikke kan spores tilbake til den det gjelder (NESH, 2021: 20). Tiltakene som ble gjennomført for å sikre informantenes anonyme deltakelse var å ekskludere personalia, både i dataoppbevaring og i den endelige rapporten, samt skjerming av tredjepersoner (sistnevnte kommer jeg tilbake til i punkt 4).

Å ekskludere personalia innebærer i denne sammenheng å utelate all informasjon som kan bidra til å identifisere informantene. Følgelig ble ikke (i tillegg til informantenes navn) opplysninger om bosted, arbeidsplass og/eller skole etc. inkludert hverken i transkriberingene eller i analysen av intervjuene. Informantenes ekte navn samt annen personalia ble heller ikke oppbevart på øvrige dokumenter (som for eksempel diverse notater). Informantene ble bedt om å utelate denne type opplysninger, både om seg selv og eventuelle tredjepersoner, i forkant av gjennomføringen av intervjuene. Dersom informanten skulle forsnakke seg og dele denne type opplysninger, ble dette fjernet under transkriberingen. Dette skjedde ved ett tilfelle, da en informant glemte seg og sa navnet sitt under samtykkeerklæringen, og intervjuer

ikke registrerte dette før under transkriberingen. I dette tilfellet unnlot jeg bare å transkribere navnet. Vedkommende sa dessuten ikke sitt fulle navn og jeg anså det dermed som forsvarlig å beholde lydopptaket.

Parallelt med anonymiseringen av den identifiserbare informasjonen om informantene stilles det også forskningsetiske krav til hvordan denne informasjonen skal behandles og videreformidles (ibid). Deltakerne ble i denne studien lovet konfidensialitet. Det vil si at det de fortalte under intervjuene ikke skulle videreformidles på en uforsvarlig måte. I praksis innebar dette at kun student og veileder har hatt tilgang til datamaterialet. Informantene har riktignok fått muligheten til å få innsyn i deres egne intervjuer dersom de har ønsket det. Dette ble deltakerne informert om i forkant av intervjuet.

Datamateriale av sensitiv karakter krever særskilt høy grad av sikring (Personopplysningsloven, §2 pkt. 8, 2018, referert til i Universitetet i Oslo, 2022). For å sørge for at ingen uvedkommende har hatt tilgang til datamaterialet, det vil si lydopptakene av intervjuene, har jeg benyttet TSD (Tjenester for sensitive data) underlagt Universitetet i Oslo–styrt og utviklet av TSD Service Group ved Universitetet i Oslo (USIT). TSD er en portalløsning som tilrettelegger for at disse lydopptakene kan sendes og lagres på en ekstern server (Universitetet i Oslo, 2022).

4) Hensynet til tredjepart

Personlige erfaringer informantene har med personer i sitt nærmiljø utgjør en betydelig del av intervjuene– enten det er snakk om (eks)kjærester, venner, familie, bekjente etc. som har spilt en sentral rolle i deres opplevelser knyttet til ufrivillig bildespredning. Opplysninger om tredjepersoner har dermed spilt en naturlig samt viktig rolle i intervjuene. Disse tredjepersonene har imidlertid ikke samtykket til deltakelse i studien eller at informasjon om dem blir publisert. På bakgrunn av dette ble jeg i utgangspunktet frarådet av NSD å inkludere opplysninger om tredjepersoner da samtykke fra disse personene også i utgangspunktet skal innhentes (NSD, u.å.).

Opplysninger om tredjepersoner ble likevel innsamlet i dette prosjektet etter veiledning fra NSD. Det å ikke innhente informert samtykke fra tredjepersoner ble besluttet av hensyn til deltakerne i forskningsprosjektet, nærmere bestemt for å ivareta samt prioritere deres trygghetsfølelse og personvern. Jeg anså det som en mulighet at dersom jeg skulle kontakte

tredjepersonene for å innhente samtykke til at informasjon om dem ble inkludert i studien, ville dette kunne medføre at informantene som delte denne informasjonen ville kunne føle på unødvendig stress og usikkerhet rundt deres egen anonymitet. Dette som følge av at det å informere tredjepersoner om spesifikt innhold fra studien kunne medført at bekjente (tredjepersonene) av informantene kunne ha gjettest seg frem til og identifisert hvem dette innholdet kommer fra. Med andre ord unnlot jeg å innhente samtykke fra tredjepersonene med den hensikt å redusere risikoen for å avdekke studiedeltakernes identitet.

Gjennom dialog med NSD resonnerer jeg meg frem til at det å inkludere opplysninger om tredjepersoner uten å innhente deres samtykke kunne forsvares under visse forbehold. For det første ble den informasjonen som omhandler tredjepersoner begrenset til det som er strengt tatt nødvendig for meningsinnholdet i empirien. Eksempler på denne type vesentlig informasjon er relevant info om informantene og eventuelle tredjepersoners relasjon, delte erfaringer, ulike innflytelser (på for eksempel holdninger), maktforhold, emosjonell tilknytning etc., som kan ha påvirket deltakernes perspektiver på temaet ufrivillig bildespredning. For det andre, ble ikke informasjon av direkte identifiserbar karakter om tredjepersonene inkludert da det fremdeles viktigste i behandlingen av datamaterialet har vært å beskytte deltakernes (i dette tilfellet også ikke-deltakeres) identitet. Med andre ord veide effekten av det å skulle filtrere ut dette momentet potensielt kunne ha på intervjusituasjonen samt kvaliteten på datamaterialet etter NSDs og min vurdering opp for det faktum at de aktuelle tredjepersonene ikke har samtykket til deltakelse, så lenge dette ble gjort med hensyn og respekt for tredjepersonenes personvern.

5) Ansvar for å unngå alvorlig skade

Felles for de ulike forskningsetiske retningslinjene er det grunnleggende formålet om å unngå at forskningen utsetter deltakerne for skade eller urimelig belastning (NESH, 2021: 28). I dette prosjektet dreide dette seg i hovedsak om å unngå å utsette informantene for psykiske belastninger. Å snakke om ufrivillig bildespredning medfører en risiko for å vekke til liv vonde- i verste fall traumatiske minner deltakerne eventuelt har med fenomenet. Det var, som nevnt, dermed svært viktig å gjøre det tydelig for informantene at de kun svarte på det de var komfortable med å dele, og om de skulle føle på noe ubehag så var det ikke noe problem å avbryte samtalen.

For å ivareta informantens velferd også i etterkant av intervjuene, ble det utarbeidet en oppfølgingsplan i den hensikt å imøtekomme eventuelle behov og reaksjoner som kunne oppstå i forbindelse med deres deltakelse. Denne oppfølgingsplanen inneholdt blant annet henvisninger til lavterskeltilbud i form av nettressurser, som for eksempel ulike hjelpetelefoner og nettbaserte chat-tilbud. For mer alvorlige og eventuelt akutte behov ble også ulike helsetjenester levert i Hamar og Oslo, det vil si de byene informantene ble rekruttert fra, henvist til. I tillegg ble informantene gjennom dette dokumentet tipset om organisasjoner som tilbyr gratis rettshjelp og rådgivning. Deltakerne fikk i tillegg beskjed om at de når som helst kunne kontakte student dersom de hadde behov for eller ønsket dette.

Ingen av deltakerne uttrykte noen form for ubehag under gjennomføringen av intervjuene, eller behov for videre oppfølging i etterkant. Det var likevel viktig å innføre disse tiltakene for å understreke at deltakernes ve og vel var en prioritet, samt være rustet til å håndtere situasjonen dersom prosjektet skulle oppleves belastende for enkelte.

Analyse

Analysen består av to kapitler: Kapittel 4) «sosiale reaksjoner mot ofre for ufrivillig bildespredning, og 5) «forhandlinger om skyld, ansvar, og sympati». Hver og ett av kapitlene er ment å reflektere de holdninger og synspunkter unge voksne mennesker har rundt temaet ofre for ufrivillig slik de åtte utvalgte informantene opplever fenomenet. Samtidig er analysekapitlene mer enn en deskriptiv fremstilling av informantenes egne holdninger og oppfatninger; Et sentralt ledd i analysen er også de holdninger, verdier, og situasjoner som har preget deres oppvekst- og nærmiljø og tilhørende sosiale nettverk, og hvilke uformelle normer som kommer til uttrykk gjennom dette samspillet.

Ved å benytte teori og tidligere forskning, reflekterer de ulike analysekapitlene også hvordan informantenes holdninger, opplevelser og oppfatninger av fenomenet ufrivillig bildespredning gjenspeiler ulike problemstillinger, verdier, normer, holdninger og forestillinger som preger større samfunnsdebatter og fenomener tilknyttet viktimologi og seksuell vold. Særlig vektlagt i kapitlene er hvordan kjønn henger sammen med kollektive forestillinger om ofre for slike krenkelser.

Det er imidlertid både tematiske fokusområder, teoretiske rammeverk og analytiske aspekter som skiller de to kapitlene fra hverandre, samtidig som at de opererer på ulike fortolkningsnivåer. Med dette menes at det innledende analysekapittelet er en mer standardisert tematisk analyse bestående av en redegjørelse av empiri etterfulgt av tolkninger hovedsakelig forankret i Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsens (2019) begrep om ´visual gossip´. I det andre analysekapittelet går jeg imidlertid dypere analytisk til verks ved å introdusere Stina Jeffners (1997) begrep om forhandlingsrom, samt anvender et bredere teoretisk bakteppe i diskusjonen av empirien, for å undersøke hvordan informantene posisjonerer seg i henhold til både de uformelle og formelle normene.

4. Sosiale reaksjoner mot ofre for ufrivillig bildespredning

I oppgaven skilles det mellom *direkte* inntrykk av holdninger og forestillinger som informantene i dette utvalget selv besitter, og *indirekte* inntrykk som vil si informantenes oppfatninger av holdninger de har fått fra sitt nærmiljø. Det er disse indirekte inntrykkene som utgjør majoriteten av analysegrunnlaget i dette kapittelet og dermed også er gjenstand for diskusjon.

Leseren bes dermed om å være oppmerksom på følgende forbehold: Store deler av de holdninger og reaksjoner som diskuteres i dette delkapittelet tilhører ikke nødvendigvis alltid informantene selv, men enten eksisterer eller har eksistert i deres sosiale miljø. Dette er først og fremst interessant fordi det kan gi et viktig innblikk i hva slags holdninger til dette temaet som er fremtredende i visse deler av samfunnet. Samtidig kan det å undersøke hvordan informantene reflekterer over omgivelsene sine gi et nyttig innblikk i også deres egne standpunkter.

Gjennom en slik tilnærming, fremstår det som nærmest en vanlig oppfatning i dette utvalget at: 1) Jenter og kvinner er de som oftest blir utsatt for ufrivillig bildespredning, 2) jenter og kvinner mottar sterkere og mer negativt ladete reaksjoner i kjølvannet av å bli utsatt for slike krenkelser, og 3) disse reaksjonene tar hovedsakelig form av ´visuell sladring´.

4.1 En kjønnet skeivfordeling i reaksjoner?

Deltakerne ble på et tidspunkt spurt om de enten har opplevd, oppfatter eller tror at mannlige ofre for ufrivillig bildespredning blir møtt med andre typer reaksjoner enn kvinnelige ofre, samt om disse reaksjonene er enten sterkere eller mildere. Nedenfor følger et utdrag fra datamaterialet som illustrerer hvordan deltakerne opplever at det er en skjevfordeling i holdninger og tilhørende reaksjoner rettet mot kvinner og menn som blir utsatt for ufrivillig bildespredning; En av de mannlige informantene fortalte om to vidt forskjellige opplevelser vedkommende hadde med ufrivillig bildespredning i sitt nærmiljø; Den første historien handler om en mannlig venn av han som fikk en intim video av han spredt, mens den andre om en jente han gikk på skole med som ble utsatt for en lignende hendelse.

I: Jeg tror det blir tatt mindre seriøst, jeg tror kanskje de rett og slett ikke blir belasta like mye i samfunnet.. jeg har en følelse på at vi har en tendens til å ikke ta det så hardt utover dem enn kvinner [...]. jeg har opplevd at noen har filmet en kamerat sammen med noen andre gjøre

noe seksuelt, og de synes det bare var komisk.. og at de rett og slett ikke bryr seg i så stor grad om akkurat det, mens hvis det hadde vært en jente.. de er bare mer kritiske mer, ja, shaming da..

***M:** Den kameraten, fikk han mange negative reaksjoner retta mot seg eller ble det prata mye om?*

***I:** Nå vet jeg jo ikke hvor stor grad det ble spredt eller om det ble spredt utover vennegjengen.. jeg tror ikke det ble spredt mer ut enn det.. jeg tror rett og slett folk ikke brydde seg så mye.. de brydd.. altså det ikke det shaming-elementet.. [...] Jeg husker faktisk på ungdomsskolen så var det ei i to kull under oss, da vi gikk i 10., og da gikk det masse rykter og tydeligvis folk som har sett at nakenbilde av henne hadde blitt spredt.. og da var det mye.. da var det ting.. altså det var jo ikke noe snille ting som ble sagt om henne og det var sånn "æsj", det var.. ja det var rett og slett shaming [..]*

I denne omgang er det særlig to ting som er verdt å merke seg fra svarene til informantene i dette utvalget: For det første virker de fleste av informantene å være av den oppfatning at det selv om, ut ifra deres egne inntrykk, er betydelig mer vanlig at jenter og kvinner utsettes for slike krenkelser, så blir saker som innebærer intime bilder av jenter og kvinner på avveie mye mer tabubelagt og skandalepreget sammenlignet med tilfeller hvor materiale av menn kommer på avveie. For det andre, vitner de fleste av informantenes svar om hvordan jenter og kvinner i stor grad påføres skam når intime bilder av dem spres uten deres samtykke, mens når gutter og menn blir utsatt for det samme er dette noe som gjerne blir ledd og tullet bort dersom det i det hele tatt får noe oppmerksomhet. Informantene skisserer dermed et holdningsbilde hvor jenter og kvinner står i *søkelyset*, mens guttene og mennene havner i *skyggen*: Et søkelys som, etter informantenes oppfatning, frembringer hyppigere og mer negativt ladete reaksjoner mot kvinnelige ofre for ufrivillig bildespredning parallelt med at det skåner mannlige ofre for tilsvarende mottagelse.

Mens forskning som nevnt først og fremst viser at ufrivillig bildespredning kan ha alvorlige *psykiske* konsekvenser for ofrene, blant dem psykiske plager som angst og suicidale tanker (Bates, 2017; Henry, Powell og Flynn, 2017; Referert til i Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1030; Mandau, 2021; Langlois og Slane, 2017), rettes i denne sammenheng fokuset mot hvorvidt samt hvordan *sosiale* skadevirkninger som manifesterer seg gjennom ulike holdninger, fordommer og forestillinger angående ufrivillig bildespredning rammer jenter og kvinner som blir utsatt for dette på andre måter, samt i større grad, enn gutter og menn.

Innflettet i dette forskningsspørsmålet er antydningen fremstilt av informantene om at det foreligger en sammenheng mellom det at jenter og kvinner mottar sterkere og mer negativt ladete reaksjoner, og det at saker hvor jenter og kvinner blir utsatt for ufrivillig bildespredning frembringer mer oppmerksomhet.

Datamaterialet reiser på dette vis også spørsmålet om hvorvidt jenter og kvinner er mer sårbare for sosial devaluering og sanksjonering samt stigma enn det gutter og menn er i forbindelse med ufrivillig bildespredning. Feministiske forskere argumenterer for at svaret på dette spørsmålet er ja; Et grunnleggende aspekt ved påstanden om at bildespredning uten samtykke bør plasseres på kontinuumet av seksuell vold, er at slike krenkelser muliggjøres og opprettholdes av kjønnes makt-dynamikker (Henry og Powell, 2015a; Henry og Powell, 2015b; Ringrose og Harvey, 2015; Ringrose et. al., 2013; Burkett, 2015; Bladini, 2017; McGlynn og Rackley, 2017; Referert til i Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1030).

Særlig relevant, i behandlingen av dette spørsmålet i konteksten av ufrivillig bildespredning er Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsens (2019) sin studie sentrert rundt ufrivillig bildespredning blant danske ungdommer. Dette er en studie som ikke bare er relevant på grunn av studiepopulasjonen, men fordi den vitner om samme tendens hva angår reaksjoner på mennesker som blir utsatt for ufrivillig bildespredning, en tendens de forankrer i konseptet om den 'seksuelle dobbeltmoralen': Mens jenter risikerer fordømmelse for ulike typer seksuelle aktiviteter, mottar gutter anerkjennelse for tilsvarende atferd (Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1036).

På bakgrunn av de mange parallellene man kan trekke mellom denne intervjustudien om norske unge menneskers holdninger til ofre for digitale seksuelle krenkelser, og Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsens (2019) fokusgruppe-studie på danske ungdommer, tilbyr sistnevnte studie en fruktbar måte å ramme inn og forstå dette datamaterialet på. Påfølgende analyse vil dermed i hovedsak ta utgangspunkt i flere begreper introdusert i deres studie, som i likhet med denne studien på ulike vis tematiserer de sosiale prosessene og implikasjonene samt kjønnsdynamikker knyttet til fenomenet ufrivillig bildespredning.

4.2 'Visual gossiping'

Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen (2019: 1029) introduserer begrepet 'visuell sladring' (opprinnelig 'visual gossiping', min oversettelse) som betegnelsen på det, som basert på deres utvalg fremstår som en ofte forekommende negativ sanksjon, særlig blant unge mennesker, mot mennesker som blir utsatt for ufrivillig bildespredning. Dette argumenterer de for at er en form for sosial praksis med kjønnede implikasjoner, blant dem reproduksjonen av kjønnede verdier og normer, hvilket bidrar til at jenter og gutters seksuelle aktiviteter oppfattes og bedømmes ulikt. Med utgangspunkt i Merry (1997) sitt teoretiske rammeverk av de prosessuelle aspektene ved fenomenet sladring, definerer Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen (2019: 1031) begrepet 'visual gossiping' på følgende vis:

“[...] we propose to view the sharing of nudes without consent and the conversations this might generate as visual gossiping, defined as the non-consensual sharing of nude images or videos, and conversations regarding them.”

Bakgrunnen for anvendelsen av dette begrepet i denne analysen er den særskilte rollen sladring spiller i erfaringene til informantene. Konseptet sladring utgjør et sentralt moment i dette datamaterialet på flere måter. For det første utropes sladring som den mest gjennomgående reaksjonen rettet mot mennesker som har blitt utsatt for ufrivillig bildespredning blant deltakerne og deres omgangskrets; Informantenes skildringer av reaksjoner handler først og fremst om reaksjoner i form av samtaler, inkludert diverse uttalelser og begrepsbruk, som ytres mellom parter som ikke er direkte involvert i hendelsen (med andre ord bak ryggen til offeret). For ordens skyld; Videre i oppgaven vil i hovedsak termen 'sladring' benyttes som en samlebetegnelse på samtaler som inneholder noen form for negativ omtale av mennesker som har blitt utsatt for ufrivillig bildespredning (som for eksempel baksnakking, drittsslenging og lignende). For bedre flyt i teksten benyttes også ordet 'samtaler' i enkelte tilfeller som referanse til 'sladring'.

For det andre ble konseptet sladring benyttet som et sentralt verktøy under intervjuene med den hensikt å få tilgang til: 1) deltakernes egne tanker og refleksjoner angående sladring de har vært vitne til, 2) deltakernes aktive deltakelse i denne sladringen, og 3) meningsinnholdet i disse samtalene. Det at det i denne studien er holdningene til de utenforstående personene i situasjoner som angår ufrivillig bildespredning det fokuseres på fremfor mennesker som har vært direkte involvert i slike saker sine opplevelser, gjør samtaler angående ofre for ufrivillig

bildespredning til et særskilt verdifullt verktøy i utforskningen av utvalgets holdninger til dette temaet nettopp fordi dette er samtaler som foregår bak offerets rygg.

4.2.1 Deltakernes erfaringer med ´sladring´

Mens Merrys (1997) teoretiske rammeverk modellerer konseptet ´sladring´ i de tre fasene 1) formidling av informasjon om en person eller hendelse, 2) formidling av moralske evalueringer om den gitte personen eller hendelsen, og 3) overgangen fra moralske evalueringer til handlinger som kan ha konsekvenser for personen det sladres om (referert til i Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1031). I dette kapittelet er det først og fremst fasen som omhandler de moralske evalueringene sentrert rundt en person eller hendelse jeg vil konsentrere analysen rundt. Også fasen hvor disse moralske evalueringene transformeres til aktive handlinger med tilhørende implikasjoner for de som er involvert (målet for sladringen) vil såvidt berøres. I tillegg til å adressere sladringens rolle, det vil si hvordan sladring bærer (samt viderefører) ulike holdninger til ofre, diskuteres også Robert Paines (1967, referert til i Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1031) transaksjonalistiske tilnærming til sladring som et middel for å posisjonere seg i en gruppe på.

Momentet med sladring og dens rolle hva angår tilgangen til holdninger blant både informantene og deres sosiale nettverk baserer seg først og fremst på informantenes gjengivelser fra samtaler de har hatt med venner og familie om temaet; I hovedsak samtaler de har deltatt i med venner (primært jevnaldrende). Ingen av deltakerne oppga å noen gang ha snakket negativt direkte til personer i forbindelse med at de hadde blitt utsatt for ufrivillig bildespredning. I de tilfellene hvor informantene hadde enten svært få eller ingen opplevelser med ufrivillig bildespredning i deres nærmiljø, ble disse deltakerne spurt om eventuelle samtaler de har hatt som angår profilerte mennesker (for eksempel eller saker som har figurert i nyhets- og populærkulturelle medier), for å kompensere for et begrenset referansegrunnlag fra eget liv.

Flere oppga at de opptil flere ganger har deltatt i samtaler, både som aktiv deltaker og passiv tilhører, hvor sladring av ofre for denne type krenkelser har funnet sted: Samtaler som har tatt plass både over nett, blant annet gjennom ulike gruppechatter (for eksempel via Facebook Messenger og Discord), og ansikt til ansikt (blant annet i skole- og jobbsammenheng). Felles for disse samtalene er at de alle baserte seg på sladring om jenter og kvinner som var blitt utsatt for ufrivillig bildespredning.

Det var først kun når intervjueren selv introduserte gutter og menn som tema for sladring ved å direkte spørre informantene om de kjente til saker hvor menn hadde blitt utsatt for dette, at de fortalte om samtaler sentrert rundt mannlige ofre. Disse samtalerne var riktignok betydelig færre og tilsynelatende mindre negativt ladet enn sladringen sentrert rundt jenter og kvinner. Hvorvidt dette skyldes 1) en enten underbevisst eller bevisst, tilsiktet skjevfordeling av sanksjoner, i denne sammenheng ´sladring´ mot jenter og kvinner, 2) at informantene har mindre kjennskap til tilfeller hvor gutter og menn har blitt utsatt for dette, eller 3) at det generelt er færre gutter og menn som utsettes denne type krenkelser mot jenter og kvinner er en interessant diskusjon i seg selv. Selv om store deler av empirien gir uttrykk for at de to førstnevnte er faktorer som er av betydning, er det imidlertid kun førstnevnte moment som diskuteres i det følgende.

4.2.2 ´Sladreverdi´ og sosiale typer

Tema for sladder, det vil si ´sladreverdien´, til en person eller hendelse avgjøres av et gap mellom vedkommende sitt rykte og handling(er) som moralsk motstrider dette (Merry, 1997; Wilson, 1974; Referert til i Johansen, Pedersen, og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1036). Når informantene skildrer opplevelser av ufrivillig bildespredning i deres nærmiljø hvor reaksjonene hovedsakelig har handlet om sladring rettet mot jenter og kvinner som blir utsatt for disse, mens mennene har sluppet billigere unna- enten ved at det nesten ikke blir snakket om eller at omtalen bærer preg av humor og/eller latterliggjøring for eksempel, foreslår Merry (1997) og Wilson (1974) at det er et resultat av at intimt bildemateriale på avveie av jenter og kvinner bryter med deres offentlige rykte (´image´) (referert til i Johansen, Pedersen, og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1036). Samtidig bør det at jenter og kvinner er mer utsatte for negative reaksjoner (i denne sammenheng negativ omtale i form av sladring i kjølvannet av ufrivillig bildespredning) også ses i sammenheng med det Merry (1997: 53) omtaler som ´sosiale typer´ (´social types´) (Johansen, Pedersen, og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1037). Med ´sosiale typer´ menes “a category for a style of behavior, a kind of person, and the associated evaluation of the moral worth of that behavior” (ibid).

Mens momentene med rykte og sosiale typer begge virker å være sentrale, sammenflettede faktorer i et mer helhetlig bilde av jenter og kvinners sårbarhet for negative reaksjoner (i denne sammenheng sladring), vil det i første omgang være fokus på rollen til sosiale typer, nærmere bestemt hvordan en sosial typeinndeling kan identifiseres i empirien. Deretter vil jeg

gå nærmere inn på rollen ´ryktet´ spiller i denne ligningen, hvilket innebærer en diskusjon om hvorvidt dette er en sårbarhet som utgjør en større trussel mot kvinners rykte sammenlignet med menn.

I likhet med den danske studien (ibid: 1036) gir deltakerne i dette prosjektet uttrykk for at oppmerksomheten og tilhørende negative reaksjoner i stor grad er et resultat av at sending og/eller videredeling av seksuelt intimt bildemateriale av jenter og kvinner overskrider en kjønnet moralsk grense som er forbeholdt deres kjønn. Som en av informantene påpeker kan det virke som at kvinner blir holdt mot en høyere standard enn menn, hvilket gjør gapet mellom forventinger til deres rykte og handlinger knyttet til deres seksualitet større, hvilket igjen medfører mer oppmerksomhet og sterkere, mer negativt ladete reaksjoner mot jenter og kvinner.

Neste del viser hvordan en seksuell dobbeltmoral kan identifiseres og opptrer i form av en sosial typeinndeling i informantenes fortellinger om samtaler de har deltatt i om mennesker som har blitt utsatt for ufrivillig bildespredning; Samtaler flere karakteriserer som «drittsslenging» og/eller «baksnakking». Parallelt vil jeg gå nærmere inn på hvordan dette henger sammen med (brudd med) normer og image knyttet til det kvinnelige kjønn.

4.2.3 Bruk av skjellsord

Som følge av at samtaler, nærmere bestemt ´sladring´, utgjør en såpass vesentlig del av empirien og står i sentrum for analysen, ble en naturlig del av intervjuene å undersøke nøyaktig hvordan meningsinnholdene i disse tok form; I denne sammenheng ble språkbruk et nøkkelmoment. En av de kvinnelige deltakerne forklarte følgende om skjellsord som ble brukt i forbindelse med at en jente hun gikk på skole med fikk intime bilder av seg spredt:

I: Det var jo det at hun var løs og hore og ja..

På spørsmål om eventuelle skjellsord som benyttes i omtalen av ofre for denne type krenkelser under samtaler de har hatt med mennesker i deres omgangskrets, dukker ingen skjellsord oftere opp enn ordet «hore», tett etterfulgt av ulike varianter av ordet «løs» («løssluppen» ol.). Felles for de ulike skjellsordene er at samtlige brukes om jenter og damer.

Om symbolsk makt, kapital og kjønnete sosiale typer

Bruk av skjellsord som en del av den 'visuelle sladringen' rettet mot jenter og kvinner som utsettes for ufrivillig bildespredning, kan det argumenteres for at bidrar i (re)produksjonen av *kjønnete* sosiale typer (Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1037). At jenter og kvinner, ved bruk av visuell sladring i form av for eksempel bruk av skjellsord, og følgelig blir kategorisert inn i kjønnete sosiale typer som «hore» og «løs» med tilhørende moralsk evaluering knyttet til blant annet respektabilitet eller attraktivitet, gjør visuell sladring til en praksis som overfører (abstrakte) kjønnete verdier som selvrespekt og verdighet til stigmatiserende merkelapper (Bourdieu, 1989; Referert til i Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1037); Merkelapper og tilhørende stigma som gutter og menn, som de påfølgende avsnitt vil adressere, ikke påvirkes av på samme måte.

4.2.4 Jenter er ' horer', mens gutter er 'fuckboys'?

Eksempelet under avsnitt 4.2.3 er et av mange eksempler på hvordan forskjeller mellom reaksjoner når det gjelder jenter og kvinner som har blitt utsatt for ufrivillig bildespredning kommer til uttrykk gjennom bruk av skjellsord i samtaler tilknyttet temaet; Når informantene forsøker å forklare forskjellen på hvordan kvinner og menn blir snakket om og hvilken mening de forskjellige begrepene eller uttrykkene gis, tyr flere til distinksjonen mellom (skjells)ordene «hore» og «fuck boy» og ulike varianter av disse. Ordet «fuckboy» oppgis av flere informanter å være det tilsvarende 'skjellsordet' rettet mot gutter og menn. 'Skjellsord' i gasetegn som følge av dens positive konnotasjoner. Også «player» og «legende» nevnes som ofte forekommende ord. Nedenfor følger tre separate eksempler på denne sammenligningen; Det første utdraget er fra en av kvinnene i utvalget, mens de resterende kommer fra to av de mannlige informantene.

I: [...] Ja, altså jeg tenker det viser tilbake til liksom bare det at hvis en jente har ligget med mange så er hu en «hore», men hvis en gutt har ligget med mange så er han kul liksom.. eller 'player' liksom, positivt da.. ja jeg tror det på en måte er litt det samme det kommer fra..

I: Ja, er du en gutt som for eksempel ligger med mange da, så blir du jo 'legende' ikke sant, du blir ikke en 'hore'

I: Ja, «hore».. er jo en, altså.. en jente, dame, hore.. veldig negativt, det blir jo også da med å hvis de ligger med veldig mange eller.. folk hadde sagt det samme hvis de hadde sendt bilder wrecklessly, nakenbilder.. mens med gutter er det 'fuckboy', og det.. i hvert fall blant menn så tror jeg ikke folk ser på det negativt på samme måte, uheldigvis så er det en skilnad der..

Flere av informantene fortalte om hvordan bruken av denne type skjellsord, med andre ord kjønnede sosiale typer, spilte en sentral rolle i en større, mer helhetlig moralsk evaluering av jentene og kvinnene som ble sladret om. Et gjennomgående moment informantene adresserte i intervjuene er hvordan særlig jenter og kvinner de kjenner til i sitt nærmiljø som har blitt utsatt for ufrivillig bildespredning gjerne «fikk et rykte på seg», et rykte (utelukkende) med negativt fortegn.

Jenter og gutters rykte

I likhet med Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsens (2019: 1037) studie, vitner deltakerne i dette utvalget om hvordan ufrivillig bildespredning virker å utgjøre en større trussel mot jenter og kvinners rykte. Da en av de kvinnelige informantene fortalte om en opplevelse med noen jenter fra hennes skole som ble utsatt for ufrivillig bildespredning, beskrev hun en «kultur for sjalusi» blant jentene som en sentral faktor i sladringen disse jentene ble utsatt for i kjølvannet av at intime bilder av dem hadde blitt spredt. Kvinnen fortalte blant annet om hvordan de i dette jentemiljøet ble sett på som «oppmerksomhetssyke», og hvordan hun oppfattet at sjalusi og konkurranse om oppmerksomhet fra guttene bidro til denne sladringen.

Når informantene assosierer samtaler (‘sladring’) som de har deltatt i samt andre reaksjoner de har vært vitne til med jenter og kvinners utsatthet for å få et dårlig rykte, vitner dette om hvordan det å bruke seksuelle aktiviteter for å få oppmerksomhet, i denne sammenheng sende intime bilder av seg selv, overtrer en moralsk grense (Ringrose og Harvey, 2015; *ibid*). Naezer og Oosterhout (2021) argumenterer for at mens det generelt eksisterer mye tabu og fordommer rundt nakenhet og seksualitet, er muligens tabuet tilknyttet disse momentene enda sterkere når de overføres til internett, som for eksempel via utveksling av intime bilder. Dette påpeker de at henger sammen med moderne diskurser om fenomenet ‘sexting’ som noe som er dumt, skittent, og farlig (Döring, 2014; McGovern og Lee, 2018; Naezer, 2018b; Renold et. al., 2015; Referert til i Naezer og Oosterhout, 2021: 85). I likhet med denne studien fant sistnevnte at særlig jenter som deltar i ‘sexting’, for eksempel utveksling av intimt bildemateriale, ble møtt av sterk fordømming som følge av at normer og tabu knyttet til slik atferd er svært kjønnede (Naezer og Oosterhout, 2021: 86).

Når det gjelder menn og trusselen det å bli utsatt for ufrivillig bildespredning utgjør for deres rykte, er saken derimot en helt annen. Da informantene fortalte om gutter og menn de kjenner

til som har blitt utsatt for ufrivillig bildespredning, bar disse historiene mindre preg av reaksjoner hvor moralske (de)evalueringer, i denne sammenheng i form av 'sladring', påvirker deres rykte i nevneverdig negativ grad. Deltakerne beskriver blant annet hvordan slike tilfeller blir mottatt med en «kødde-holdning», at det blir sett på som «lættis» og «kødd», og skaper et (helhetlig) inntrykk av at mennesker, spesielt andre gutter og menn, ikke «bryr seg så mye» når intimt materiale av menn kommer på avveie.

Som presentert i tidligere avsnitt, beskrev deltakerne hvordan også gutter og menn ble delt inn i kjønnete sosiale typer i form av ord som 'fuckboy' og 'player', og som ikke virker å gå på bekostning av deres rykte. Tvert imot kan en slik typeinndeling ha en anerkjennende effekt for gutter og menn (Merry, 1997, referert til i Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1038; Bogle, 2008, referert til i Fjær, Pedersen og Sandberg, 2015: 962; Næzer og Oosterhout, 2021). En av de mannlige informantene fortalte for eksempel om hvordan en mannlig bekjent av han mottok «skryt» i form av positivt ladete kommentarer angående kroppen og underlivet hans fremfor å bli sladret om negativt, da han ble snikfotografert i guttegarderoben- et eksempel som står i sterk kontrast til en av kvinnenes fortelling om en jente fra hennes skole som flyttet fra hjembygda etter at intime bilder av henne kom på avveie. Som en av de mannlige informantene påpekte, er det «kanskje mer reaksjoner om en gutt sier at 'jeg har ikke hatt sex på et halvt år'» og belyser med det hvordan kjønnete forventninger, normer samt idealer knyttet til at menn skal være særskilt seksuelt aktive kan frembringe negative holdninger og reaksjoner mot gutter og menn som *ikke* tar del i samme seksuelle aktiviteter som jenter og kvinner bedømmes for (Fjær, Pedersen og Sandberg, 2015: 963).

4.3 En seksuell dobbeltmoral

Kjernen i dette kapitlet, som hittil i det presenterte datamaterialet dreier seg om at jenter og kvinner som utsettes for ufrivillig bildespredning mottar sterkere og mer negativt ladete reaksjoner enn gutter og menn i form av 'sladring', aktualiserer konseptet om den seksuelle dobbeltstandarden ('sexual double standards'). I det følgende vil jeg bryte ned komponentene i denne seksuelle dobbeltstandarden innenfor rammene av ufrivillig bildespredning ved å gå nærmere inn på mulige motivasjoner og dynamikker ved den hittil diskuterte 'sladringen' av hovedsakelig jenter og kvinner som har blitt utsatt for dette.

4.3.3 Kjønnede evalueringer av intime bilder

Når den så langt presenterte analysen antyder at intimt materiale av jenter og kvinner som blir spredt uten samtykke frembringer mer negativ oppmerksomhet reiser dette spørsmål om hvorvidt jenter og kvinners intime bildemateriale er mer egnet som visuelle sladreobjekter (jf. Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsens (2019) sitt begrep om ´visual gossip objects´), samt hva det er som eventuelt gjør denne sladringen rettet mot jenter og kvinner mer interessant. Jeg tar i den forbindelse utgangspunkt i Merrys (1997) tilnærming til ´sladreverdi´, som tidligere nevnt henger sammen med et misforhold mellom personen sitt rykte og handlinger som moralsk avviker fra dette (referert til i Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1036).

Utvalget i studien vitner om en gjennomgående, kollektiv oppfatning av at kvinner, deres kropp og seksualitet er underlagt samt begrenses av normer og forventinger tilknyttet blant annet integritet, renhet, jomfrudom og eierskap over egen kropp. Flere av informantene adresserer temaer som seksualiseringen av kvinnekroppen, madonna-hore-komplekset, samt en normalisering av menns seksualitet som sentrale faktorer når det gjelder hvordan intimt bildemateriale (på avveie) av jenter og kvinner bryter med deres ´rykte og dermed øker ´sladreverdien´. Utdraget nedenfor viser et av de kvinnelige informantenes resonnement angående hvordan seksualiseringen av kvinnekroppen og tilhørende forventinger og normer frembringer andre og mer negativt ladede reaksjoner mot handlinger som menn slipper billigere unna med- det vil si som er sosialt akseptabelt når gutter og menn gjør det samme eller lignende.

I: Men det her er jo noe som har hengt med i all verdens tid.. ved at kvinner ikke skal få lov til å på en måte eie sin egen seksualitet eller at man.. seksualitet er noe som skal på en måte være skjult og gjemt og ikke vises til andre og.. kvinnekroppen er jo definitivt noe som blir seksualisert daglig.. uavhengig av på en måte om det er noe seksuelt med det i det hele tatt.. mens mannekroppen blir ikke nødvendigvis det.. så når man, ja, putter man kvinnekroppen i en seksualisert sammenheng, så tror man og føler man at man har rett til å på en måte shame det da.. fordi det er det man alltid har gjort.. nå har det bare blitt andre type former og uttrykk for seksualitet enn tidligere.. og dermed så på en måte blir også, ja, shaminga blir litt annerledes også..

I Naezer og Oosterhouts studie om fenomenet ´sexting´ og ufrivillig bildespredning fant de at i evalueringen av bilder av jenter, for eksempel som involverte lite klær, ble lettere sett på som seksuelle enn tilsvarende bilder av gutter (2021: 86). Selv om de i denne studien kobler det de kaller den ´kjønnede evalueringen´ av bilder opp mot jenter og kvinners utsatthet for

ufrivillig bildespredning i den forstand at bilder som anses som mer «seksuelle» også anses som mer interessante å dele, kan det argumenteres for at denne logikken har overføringsverdi til jenter og kvinners intime bildemateriale på avveie sin sladreverdi; Når kvinners kropp og bildemateriale av denne i større grad enn menn blir seksualisert, samtidig som at dette bryter med kjønnede seksualnormer og forventinger, er det ikke et ulogisk resonnement at dette bidra til at denne type materiale blir mer interessant å snakke (sladre) om også.

Disse funnene ligner tendensene Anastassiou (2021) fant i sin litteraturgjennomgang av forskning rundt 'sexting'; Ikke bare viser studier at mens gutter og menns eksponering blir mottatt med humor, så mottar jenter og kvinner som opplever at deres kropp blir eksponert ydmykelse, på bakgrunn av mer stigma og skam knyttet til eksponeringen av deres kropp (Yeung et al., 2014, referert til i Anastassiou, 2017: 2236). Studier viser i tillegg at stigmaet tilknyttet (eksponeringen av) den kvinnelige kroppen senker tilbøyeligheten for å spre materiale av kvinnekroppen da dette oppfattes som mer kontroversielt og dermed også mer «spennende». Dette medfører igjen større skade på jenter og kvinners rykte (ibid).

4.3.4 Jenter mest opptatt av å 'shame', mens guttene skal tøffe seg?

Deltakerne belyser imidlertid også et annet moment som er særlig interessant i forbindelse med 'sladreverdien' til jenter og kvinners ufrivillige bildespredning: Nemlig hvordan det at intimt bildemateriale av jenter og kvinner brukes som et middel for å posisjonere seg sosialt.

I: [...] Det er jo "hore" som ofte brukes.. det er jo egentlig kjønnsnøytralt ord, men det har blitt festa til jenter og kvinner.. og det brukes også kanskje mer blant jenter og kvinner.. jeg kjenner ikke så mange liksom kompiser som bruker ordet "hore", men "løs" eller "lett på tråden" [...]. men så har jeg hørt jenter i jentekrangler og liksom spesielt skolegården bruke ordet "hore" [...]

Basert på deltakernes erfaringer så utføres fordømmingen (sladringen) mot jenter og kvinner, i størst grad av andre jenter og kvinner. Det neste utdraget illustrerer et gjennomgående moment i informantenes fortellinger som introduserer momenter som sladringens motiv og funksjoner, samt hvordan disse er forskjellige mellom kvinner og menn; En av de kvinnelige informantene fortalte om sjalusi og konkurranse om oppmerksomhet fra guttene som sentrale faktorer for hvordan jentene i hennes nærmiljø reagerte da to jenter i klassen opplevde at intime bilder av dem kom på avveie:

I: Reaksjonene og liksom det at man prata om det og sånt var både gutter og jenter, men det var nok mest jenter som på en måte la skam på de da, eller hva jeg skal si.. at blant guttene så var det litt mer sånn.. fokuserte på hvordan hun så ut da, og at det var stas for de guttene som hadde mottatt disse bildene.. mens jentene var sånn "å så løs hun er" og "det hadde jeg ikke trodd om henne" og.. det var de kommentarene der da.. [...] det var nok mest jenter som la på en måte stigma eller skam på de som hadde gjort det, eller fått bildene sine spredt

I tillegg til informantenes referat fra deres opplevelser med hvordan personer som blir utsatt for ufrivillig bildespredning blir snakket om, kan også et mønster blant utvalget identifiseres som forsterker inntrykket om at det er mer negativt ladet sladring blant jenter og kvinner; Samtalene de kvinnelige informantene har hatt med (kvinnelige) venner virker å være både flere og mer negativt ladete enn samtaler mennene i utvalget har hatt med sin omgangskrets (i hovedsak menn).

Inntrykket av at jenter og kvinner i større grad enn gutter og menn uttrykker fordommer i form av sladring mot andre jenter og kvinner som blir utsatt for ufrivillig bildespredning fremhever jenter og kvinners egne rolle i reproduseringen av den seksuelle dobbeltstandarden. Sagt med andre ord identifiseres et paradoks i empirien i den forstand at parallelt med det deltakerne beskriver som en sterk fordømming av kvinnelige ofre for ufrivillig bildespredning, antyder de også at det er nettopp jenter og kvinner som i størst grad står bak denne fordømmingen og dermed også reproduksjonen av et handlingsmønster som skader «dem selv».

4.3.5 Nakenbilder som sosial valuta

Som nevnt er en transaksjonalistisk måte å forstå sladring på å tilnærme konseptet som et middel som benyttes for å posisjonere seg i en gruppe (Paine, 1967, referert til i Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1031). En måte å tilnærme momentet med kvinner som reproduserende aktører av den seksuelle dobbel dobbeltmoralen ved hjelp av en slik tilnærming til sladring aktualiseres av en av de kvinnelige deltakerne i neste utdrag. Her forklarer kvinnen hva hun opplevde at var årsaken til at jentene i hennes omgangskrets sladret mer enn guttene:

I: Hvis man oppsøkte, liksom ønska oppmerksomhet fra gutter og.. og på en måte gjorde noe for det da, det ble sett ned på.. fordi det var nok en litt sånn kamp om oppmerksomheten deres, og når noen da sendte et sånt bilde og det ble spredt og mange så det.. åpenbart så, altså.. det

var jo ikke positiv oppmerksomhet sånn sett, men det var jo mye oppmerksomhet da.. ja da ble det en måte at jentene kunne snakke negativt da, om denne jenta det gjaldt på..

Foruten å illustrere den negative fordømmingen av ofre for ufrivillig bildespredning, i dette tilfellet hovedsakelig utført av jenter mot andre jenter, påpeker informanten hvordan bildedelingen mottok andre typer reaksjoner (oppmerksomhet) fra guttene innad i dette miljøet. Denne oppmerksomheten, som ikke nødvendigvis var positivt ladet slik informanten påpeker men som likevel ble beskrevet som ettertraktet blant jentene, ble bekreftet blant enkelte av de mannlige informantene. Et moment i mennenes historier var nemlig hvordan mennene i deres nærmiljø, som i en eller annen form har delt intimt bilde materiale av jenter (enten ved å vise det til kompis på sin egen mobil eller sendt materialet via sosiale medier), gjorde dette for å skryte eller «tøffe seg» for venner.

Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen (2019) poengterer hvordan ´visuell sladring´ kan ha en annen sosial verdi for menn enn for kvinner. Når mennene i dette utvalget beskriver deling av intimt bildemateriale som en måte å tøffe seg på, sammenfaller dette med funnene i studien av de danske ungdommene som foreslår at denne type deling kan tjene som «troféer», altså være en form for sosial valuta for gutter og menn (ibid: 1034). Det foreslås følgelig at deling av intimt bildemateriale uten samtykke kan forstås som en måte å tilegne seg symbolsk kapital i form av maskulinitet ved at gutter og menns både mottakelse av, samt deling av slikt materiale er en måte å vise frem sin tilgang til kvinners kropp (Bourdieu, 2001, 42ff; Ringrose et. al., 2013; Harvey og Ringrose, 2015; Referert til i Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1034).

Basert på et slikt resonnement kan det argumenteres for at ufrivillig bildespredning kan forstås som et produkt av kjønnede verdier som legitimerer jenter og kvinners intime bildemateriale som visuelle sladreobjekter, fremfor å være et uttrykk for hevnkultur med tilhørende ondsinnede intensjoner (Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsens (2019: 1039), slik begrepet ´hevnporno´ gjerne teoretisk rammes inn (McGlynn, Rackley og Houghton; Bates, 2017; Brown, 2018; Dodge, 2021). Både Ringrose et. al. (2013) og Berndtsson og Odenbring (2021) underbygger denne konseptualiseringen av ufrivillig bildespredning som en form for ´sosial valuta´ blant gutter og menn. Sistnevnte bruker begrepet ´digitale troféer´ om seksualiserte bilder av jenter og kvinner og ´skrytekultur´ som beskrivende for guttenes håndtering av disse, og poengterer (i likhet med den danske studien) hvordan videredeling av

denne type bildemateriale kan brukes som middel i gutter og menns etterstrebelser av sosial status og hegemoniske maskulinitetsidealer (Berndtsson og Odenbring, 2021: 96). Andre studier poengterer at, ikke bare sørger den seksuelle dobbeltstandarden for at kvinner ikke kan utnytte intime bilder av menn for sosial status (mobilisering) på samme måte som gutter og menn bruker dette som sosial valuta, men at jenter og kvinner risikerer å bli påført stigmatiserende reaksjoner bare ved å motta slike bilder (Ringrose, Regher og Whitehead, 2021: 558).

Når det er sagt, er ikke de mennene i dette utvalget sine skildringer av den ´visuelle sladringen´ de enten hadde deltatt eller vært vitne til fullstendig blottet for negativt ladet omtale av ofre for ufrivillig bildespredning. Imidlertid, i stedet for å sentrere rundt blant annet sjalusi og konkurranse om oppmerksomhet, virker ´sladringen´ blant mennene i større grad å være sentrert rundt personens utseende og fremstår som mer objektiverende fremfor moraliserende. En av mennene i utvalget påpekte for eksempel at det i de samtalene han hadde deltatt i sjeldent ble brukt skjellsord, som for eksempel «hore» og «løs», men at jentas kropp og utseende gjerne ble kommentert, og at slike kommentarer kunne være av både positiv og negativ karakter.

I Langlois og Slane sin studie (2017) oppdaget de at det å redusere kvinnelige ofre for ufrivillig bildespredning til kropp i form av nedverdiggende, objektiverende og/eller hatefulle kommentarer om ofre for ufrivillig bildedeling, var en av måtene i hovedsak menn fornedret disse kvinnene på over nett. Dette foreslår de at bør forstås som et ledd i et mer helhetlig system av sexisme og misogyni (Langlois og Slane, 2017: 124-125). Datamaterialet åpner dermed opp for en tolkning av at, til tross for at fokuset og vinklingen samt motivet i mennenes sladring til tider skiller seg fra kvinnene, kan også denne karakteriseres og oppleves som nedverdiggende og stigmatiserende mot de som har blitt utsatt for ufrivillig bildespredning.

4.3.6 ´Seksuelt drama´ og moralske grensedragninger

Påstanden om at kvinner ikke kan utnytte intime bilder av menn for sosial mobilisering på samme måte som gutter og menn utfordres imidlertid av både Miller (2016) og Fjær, Sandberg og Pedersen (2015). Førstnevnte argumenterer for at ´seksuelt drama´ (opprinnelig ´sexual drama´), hvilket er et begrep som introduseres som betegnelsen på ulike praksiser tilknyttet seksualitetsrelatert mobbing og konflikter, blant dem seksuell ryktespredning- og sladring, ikke bare er en skadelig praksis som reproducerer sosiale ulikheter, men også

benyttes som en ressurs blant jenter og kvinner (Miller, 2016: 722). Miller fant blant annet, i likhet med Fjær, Sandberg og Pedersen (2015), i sin studie hvordan ´seksuelt drama´ kan være en måte for jenter å distansere seg fra andre jenter på; Ved å kommunisere hva slags kvinne man *ikke* er, formidler man parallelt hva slags «respektabel» kvinne man er eller ønsker å fremstå som (Miller, 2016: 738).

Fjær, Pedersen og Sandberg (2015) opererer med begrepene ´moralske og seksuelle, symbolske grensedragninger´ (opprinnelig ´boundary work´) i forbindelse med hvordan mennesker som bryter seksualnormer blir snakket om blant norske ungdommer. Med ´symbolske grensedragninger´ menes «kinds of typification systems and inferences concerning similarities and differences that groups mobilize to define who they are», som kan benyttes til å posisjonere seg moralsk (Lamont og Molnár, 2002; Hitlin, 2007; Taylor, 1989; Referert til i Fjær, Pedersen og Sandberg, 2015: 962). I denne studien fant de at spesielt jentene i utvalget posisjonerte seg moralsk fra andre jenter som har deltatt i ´hook-up kultur´ (Fjær, Pedersen og Sandberg, 2015).

Når kvinner posisjonere, nærmere bestemt distansere, seg moralsk fra andre kvinner basert på ulike former for seksuelle aktiviteter (i denne sammenheng deling av intimt bildemateriale), kan dette være et resultat av (samtidig som det reproducerer) den seksuelle dobbeltstandarden med tilhørende skjevfordelte seksualmorske standarder og forventinger til kjønnene (ibid). ´Visuell sladring´ som middel for å posisjonere seg selv moralsk i en gruppe eller i et samfunn kan med andre ord forstås som en måte å forhandle seg fram til en moralsk akseptabel femininitet på (Fjær, Pedersen og Sandberg, 2015; Farvid, Braun og Romney, 2016; Referert til i Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019: 1037). Miller utdyper at ´seksuelt drama´ også bør forstås som et verktøy jenter og kvinner benytter seg av for å navigere seg gjennom kjønne hierarkier og strukturelle begrensninger som blant annet tradisjonelle kjønnsrollenormer og begrenset kunnskap om seksualitet, forankret i en sexistisk, misogynistisk og homofobisk kultur (2016: 740).

Eksempler på hvordan denne type grensedragninger kommer til uttrykk blant de kvinnelige deltakerne er, som presentert, i hovedsak gjennom samtaler informantene mer eller mindre har inaktivt deltatt i sentrert rundt det denne oppgaven referer til som ´visuell sladring´. Selv om samtlige av kvinnene i dette utvalget oppgir å ikke ha brukt stigmatiserende skjellsord (knyttet til kjønn og seksualitet) selv, gir flere uttrykk for at dette er holdninger de til en viss grad også

bærer selv. For det første nevner ingen av disse kvinnene å ha sagt imot, irettesatt eller på noen måte utfordret negative utsagn eller holdninger rettet mot ofre for ufrivillig bildespredning som har blitt uttrykt i samtaler de har deltatt i. Det skal riktignok nevnes at intervjuer ikke eksplisitt spurte om kvinnene faktisk hadde gjort dette, slik at det kan ikke utelukkes at noen av dem kom med innvendinger til slike holdninger. Samtidig ville det vært naturlig at de nevnte det dersom de hadde gjort det. Dette både fordi måten de selv har forholdt seg til innholdet i samtalene de refererte til var noe de aller fleste informantene nevnte uoppfordret under intervjuene, og fordi å nevne noe som dette ville ha stilt dem selv i et bedre lys.

For det andre, og et tydeligere eksempel på en moralsk grensedragning, er hvordan enkelte av kvinnene i utvalget under intervjuene var opptatt av å understreke at de selv enten ikke har eller noen gang ville sendt intimt bildemateriale av seg selv, da spesielt til fremmede eller perifere bekjente. Uavhengig av begrunnelsene informantene hadde for dette, kan det forstås som en måte å distansere seg moralsk fra jenter og kvinner som velger å gjøre dette.

Imidlertid, parallelt med disse grensedragningene, vitner de kvinnelige informantene også om det Fjær, Sandberg og Pedersen (2015: 970) kaller en ´tosidig grensedragning´ (opprinnelig ´dual boundary-work´, min oversettelse); Enkelte av kvinnene kombinerte en moralsk posisjonering fra både handlinger til ofre for ufrivillig bildespredning, nærmere bestemt selve bildesendingen, samtidig som at de uttrykte et behov for å distansere seg fra den moralske fordømmingen (sladringen) de enten hadde deltatt i eller vært vitne til. For til tross for at flere uttrykte at de ikke ville gjort noe sånt selv (det vil si sende intime bilder, særlig ikke til mennesker de ikke kjenner så godt), understrekte flere av dem samtidig at det ikke er noe iboende galt ved slike handlinger.

Dette kommer også til uttrykk gjennom hvordan informantene ordla seg i sine refleksjoner av og karakteriserte sladringen de hadde vært vitne til. For eksempel distanserte flere av kvinnene seg fra moraliserende holdninger i slike samtaler ved å påpeke at de synes det var «synd» og «fælt» måten ofrene ble snakket om på. Andre uttrykte frustrasjon ved å argumentere for at «det burde jo ikke være sånn» etterfulgt av tirader om seksuell autonomi, fordømmelse av ´slut-shaming´ og den seksuelle dobbeltmoralen. En måte å forstå slike tosidige grensedragninger bestående av kombinasjoner av en moralsk distansering til både ofre for ufrivillig bildespredning og de som fordømmer disse på, er ønsket eller behovet for å

selv unngå et stigma assosiert med gammeldagse, moralistiske eller kjedelige holdninger (Ridgeway, 2011; Referert til i Fjær, Sandberg og Pedersen, 2015: 972). Det å ta avstand fra denne type fordømming og intoleranse kan dessuten være viktig særlig blant de informantene som oppga å selv ta tatt del i intim bildeutveksling, da dette reduserer paradokset det ville vært å dømme en normoverskridende praksis som man selv deltar eller har deltatt i (Tsang, 2002, referert til i Fjær, Sandberg og Pedersen, 2015: 971).

På den annen side kan dette også være uttrykk for at deltakerne har endret holdninger og synspunkt siden disse samtale tok plass. Samtalene informantene referer til har ikke et definitivt, avgrenset tidsperspektiv; Flere av samtale deltakerne referer til er for eksempel fra tiden de gikk på ungdoms- eller videregående skole, og går dermed flere år tilbake i tid. Enkelte av deltakerne bekreftet at deres holdninger og moralske standpunkt har endret seg med årene ved å si at de, på det tidspunktet intervjuet tok plass, både hadde tenkt og reagert annerledes på situasjoner de tidligere stilte seg dømmende til.

5. Forhandlinger om skyld, ansvar, og sympati

Analysen har så langt handlet om de holdninger til ofre for ufrivillig bildespredning som kan identifiseres i informantenes opplevelser med dette fenomenet med utgangspunkt i (menings)innholdet i samtaler de har hatt, konseptualisert som ´visuell sladding´, og observasjoner de har gjort rundt reaksjoner i nærmiljøet. I dette analysekapittelet, derimot, rettes blikket mot deltakernes egne, mer direkte bidrag til disse samtaler og tilhørende holdninger. Normer tilknyttet hovedsakelig kjønn og seksualmoral samt hva som skjer når man ikke følger disse er sentrale i begge analysekapitler: I første analysekapittel ble disse normene aktualisert i forbindelse med hvilke dynamikker og reaksjoner som var fremtredende i informantenes nærmiljøer, altså hva som faktisk skjer når noen blir utsatt for ufrivillig bildespredning. I dette analysekapittelet vil det imidlertid handle om de ulike normene deltakerne prøver å navigere i når det gjelder holdninger de selv besitter og hvordan de posisjonerer seg til disse. Dessuten vies det i dette delkapittelet mer plass til holdninger og perspektiver på mannlige ofre for ufrivillig bildespredning, og forskjeller mellom de mannlige og kvinnelige informantene. I den anledning oppfordres leser til å være ekstra oppmerksom på kjønnet til informantene det refereres til i denne delen.

Analysen i dette delkapittelet er inspirert av Stina Jeffners (1997) konsept om ulike forhandlingsrom (´förhandlingsutrymme´). Dette innebærer en undersøkelse av hvordan deltakerne resonnerer (´forhandler´) seg fram til sine holdninger og standpunkt til ofre for ufrivillig bildespredning. I likhet med Jeffner (1997) vil jeg følgelig diskutere hvordan informantenes prinsipielle og konkrete forståelser av holdninger til ofre for ufrivillig bildespredning til tider fremstår som inkonsekvente og selvmotsigende i den forstand at de gjentatte ganger virker å omtolke, det vil si gi nye meninger, til det de i utgangspunktet har et tydelig, prinsipielt standpunkt til. Dette gjøres i lys av rollen ulike omstendigheter rundt sending og deling av intimt bilde- og videomateriale spiller for informantenes holdninger. Hensikten med et slikt analyseverktøy er å få innsikt i hvordan deres holdninger til ofre (eventuelt) differensierer samt en forståelse for hvilke faktorer som da er av betydning.

Del 1

5.2 Forhandlinger om skyld og ansvar

Som det var inne på i kapittel 2 har holdninger til ofre for ufrivillig bildespredning i tidligere studier blitt knyttet til bebreidelse av ofrene. Følgelig var et sentralt tema under intervjuene hvordan disse informantene reflekterer rundt skyld og ansvar i tilfeller hvor intimt bildemateriale kommer på avveie. Samtlige i dette utvalget uttrykte eksplisitt at de ikke mener ofre for ufrivillig bildespredning selv har skyld i slike hendelser. Men, det er et implisitt *men* i flere av intervjuene; For samtidig som at informantene viser en vegring for å ansvarliggjøre (samt klandre) ofre for ufrivillig bildespredning på den ene siden, antyder også informantene en ambivalens hva angår ofrene sin rolle i denne type krenkelser. Med dette menes at informantenes synspunkt på skyld og ansvar er tøyelige: De forandrer seg ut ifra kontekst og forhandles.

Denne ambivalensen kommer hovedsakelig til uttrykk (og diskuteres) via konseptet om risikovurderinger, hvilket jeg kommer tilbake til i avsnitt 5.2.4. Men før jeg går inn på momentet med risiko og risikovurdering vil jeg i det følgende først gjøre rede for kjønnsforskjellene i utvalget og hvordan dette påvirker den videre presentasjonen av datamaterialet.

5.2.1 Kjønnsforskjeller i utvalget

Særlig interessant å merke seg i denne innledende delen av dette analysekapittelet, og som presiseres innledningsvis, er hvem disse utdragene kommer fra- nærmere bestemt hvilket kjønn som dominerer og som hovedsakelig representeres i datamaterialet. Majoriteten av det påfølgende datamaterialet, det vil si det som presenteres under 'del 1', er utdrag som kommer fra intervjuer med de mannlige informantene. Dette er det to grunner til: For det første er formålet med denne framstillingen av empirien å illustrere det mest markante skillet mellom de mannlige og kvinnelige informantene i dette utvalget, nærmere bestemt deres forhandlingsrom, hvilket er at mennene som deltok i denne studien sine holdninger i betydelig større grad enn kvinnene virker å være betinget av eller knyttet til ulike forbehold og omstendigheter knyttet til ufrivillig bildespredning. Dette innebærer i hovedsak at det er de som i størst grad lener seg på en form for risikovurdering i deres refleksjoner rundt og syn på ofre for ufrivillig bildespredning.

Dette betyr riktignok ikke at de kvinnelige informantene ikke også benyttet seg av en slik risikovurdering, eller at omstendighetene rundt denne type krenkelser var totalt uten betydning når det gjelder deres holdninger. Det som menes er imidlertid at mennenes holdninger virker å være sterkere betinget av situasjonelle faktorer (omstendigheter), mens kvinnene generelt sett ikke vektla disse faktorene i like stor grad. Deres forhandlingsrom fremstår i stedet som mer prinsippstyrte. Det vil si at de posisjonerte seg i større grad enn mennene ut ifra et mer helhetlig og prinsipielt ståsted om at ufrivillig bildespredning er en alvorlig krenkelse uavhengig av de situasjonelle faktorene rundt hendelsen. Selv om det i enkelte tilfeller blant de kvinnelige informantene ble gitt uttrykk for at sistnevnte faktorer ikke er uten betydning, viste de kvinnelige informantene gjennomgående en mer uforbeholden sympati og forståelse, samt mindre fordommer overfor ofrene. Som nevnt var samtlige av informantene, det vil si både mennene og kvinnene i denne studien, opptatt av å både fordømme gjerningspersoner bak slike krenkelser samt uttrykke sympati for de som blir utsatt for dette. Forskjellene mellom kjønnene kommer derimot til uttrykk i deres refleksjoner og begrunnelser, slik utdragene i denne delen viser; Avviket mellom informantenes prinsipielle og konkrete (reelle) ståsted virker å være større blant de mannlige informantene, mens kvinnenens svar i større grad samsvarer med det prinsipielle og verdimeslige utgangspunktet samtlige i utvalget har om at det er personen bak den ufrivillige bildespredningen som er klanderverdig, og som bør bære all skyld og ansvar for hendelsen.

Den andre årsaken bak presentasjonen av datamaterialet med fokus på mennenes bidrag i denne delen av analysen er mennenes evne til å utfordre en politisk korrekthet; Forskjellene mellom de mannlige og kvinnelige informantene ligger ikke bare i *hva* de formidler, men *hvordan* de gjør dette. Med andre ord skiller ikke bare mennenes intervjuer seg fra kvinnene innholdsmessig, det vil si det er mer enn en substansiell forskjell mellom kjønnene i dette utvalget; De mannlige informantene har også en annen måte å formulere seg på som kan oppsummeres som mer direkte, bastant og til tider krass, hvilket forsterker inntrykket av mennene som mindre sympatiske og forståelsesfulle overfor ofrene. Utdraget nedenfor er fra et intervju med en av de mannlige informantene som forklarer hva han tenker om mennesker som sender intimt bildemateriale av seg selv (frivillig), og som får dette spredt videre uten sitt samtykke:

I: Det første som slår meg er jo at de trenger en bekreftelse og de trenger å bli sett.. og de har jo garantert hatt ganske store problemer tidligere i livet.. og ja egentlig, et rop om å bli sett og

bekreftelse, og kanskje da ikke tenker i første omgang at det bildet kan bli sendt videre da, når de er så blinde og stoler så på mottager at.. ja de rett og slett ikke ser da at det bildet kan bli sendt videre til noen som ikke trenger å få bildet..

Det at det er mennenes holdninger som er særskilt interessante, og som hovedsakelig belyses i denne delen av dette kapittelet diskuteres videre i det følgende; Først vil jeg redegjøre for hvordan momentet med risiko plasserer seg blant både holdningene i denne studiens utvalg, og i offentlige diskurser som omhandler (særlig) kvinners deltakelse i seksuell bildeutveksling. Deretter plukker jeg opp tråden fra disse diskursene og diskuterer hvordan særlig mennenes holdninger i datamaterialet, med fokus på deres risikovurderinger, reflekterer disse.

5.2.2 Betydningen av risiko

Når det i denne sammenheng snakkes om en «risikovurdering» deltakerne gjør når de tar stilling til skyldspørsmål og ansvarliggjøring i forbindelse med ofre for ufrivillig bildespredning, gjøres ikke dette i tradisjonell kriminologisk forstand. Når risikovurdering (‘risk assessment’) tematiseres i kriminologisk forskning og litteratur, gjøres dette typisk innenfor rammene av nypønologi og i forbindelse med institusjonalisert og kriminalpolitisk forebygging, forutsigelse, håndtering samt redusering av kriminalitet og tilbakefall blant domfelte (samt risikoen for dette) (Moore og Valverde, 2000; Hannah-Moffat, 2015; Cohen, 2017; Hannah-Moffat, 2009; Campbell et al., 2018).

Begrepet har imidlertid, i takt med det voksende fokuset på ulike former for krenkelser på nett, blitt inkorporert og tilpasset i litteraturen som omhandler dette fenomenet- og det er denne tilnærmingen til begrepet om risiko og risikovurdering jeg velger å benytte i det følgende. I stedet for å se på begrepet om risikovurderinger med formål om å styre eller håndtere risikoen for kriminalitet og med et fokus på (potensielle) lovbrøttere, anvendes det i denne sammenheng i perspektiv av det å håndtere risiko tilknyttet det å selv bli utsatt for kriminalitet, i dette tilfellet ufrivillig bildespredning, hvor fokuset er på potensielle ofre. Kjernen i begrepsbruken er imidlertid den samme: Hvordan momentet med risiko for at en hendelse skal inntreffe, i dette tilfellet at intimt bilde- eller videomateriale kommer på avveie, utgjør en sentral del i informantenes vurderinger i spørsmål om skyld og ansvarstilskrivelse. Dette innebærer hvordan ulike omstendigheter rundt sending og spredning av intimt

bildemateriale utgjør et risikomoment, samt hvordan disse faktorene legger betydelige føringer på informantenes syn på ansvarsfordeling og grad av sympati.

5.2.3 Utveksling av intimt bildemateriale som seksuell risikoatferd

Momentet med risiko har i den tverrfaglige litteraturen på ufrivillig bildespredning først og fremst blitt tematisert i forbindelse med innrammingen av utveksling av intimt bildemateriale som en risikofylt atferd, eller relatert til seksuell risikofylt atferd (ofte referert til som 'sexual risk behavior') (Draper, 2012; Angelides, 2013; Hasinoff, 2014; Karaian, 2015; Krieger, 2017; Naezer, 2017; Referert til i Johansen, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen, 2019; Lee et al., 2013; Frankel et al., 2018), samt hvordan særlig jenter og kvinner kan håndtere denne risikoen (Krieger, 2017: 594). Risikoen for å bli utsatt for ufrivillig bildespredning og det offentlighetens fokus på jenter og kvinners viktimisering har derav ført til en 'risk management discourse' i stedet for at det blir ansett som en del av deres seksuelle autonomi (Draper, 2012; Angelides, 2013; Hasinoff, 2014; Karaian, 2015; Krieger, 2017; Naezer, 2017; Referert til i Fjær, Pedersen og Tjørnhøj-Thomsen (2019: 1031).

Videre aktualiseres risikomomentet i forbindelse med offentlige og politiske diskurser formidlet gjennom blant annet opplysningskampanjer tilknyttet hvordan spesielt jenter og kvinner oppfordres til eller forventes at håndterer og minimerer denne risikoen ved å ta ulike forbehold og regulere egen atferd (Albury og Crawford, 2012; Dobson og Ringrose, 2016; Karaian, 2014; Referert til i Vitis og Gilmour, 2016; Munro, 2017). Krieger (2017) påpeker hvordan denne type forestillinger bidrar til en ansvarsfordeling som rammer ofre for ufrivillig 'sexting', deriblant bildespredning:

«Although findings related to gender are mixed, when sexting is discussed in popular media, they often present examples of young women or girls who have been victimized by men and warn girls that sexting is potentially dangerous. These types of warnings (inadvertently) place the onus on young women to avoid 'the dangerous activity' rather than on those who abuse the trust of others and therefore can be construed as victim blaming.» (Draper, 2012; Karaian, 2012; Karian, 2014, Salter, Crofts og Lee, 2013; Referert til i Krieger, 2017: 593).

Ikke bare bidrar slike diskurser til at ofre (i hovedsak kvinner) konstrueres som ansvarlige for å håndtere risikoen for ufrivillig bildespredning gjennom å regulere egen atferd, slik Vitis og

Gilmour (2016: 339) påpeker. De sammenfaller også med diskurser om seksuell aktivitet generelt som i tillegg legger ansvaret for deres egen seksualitet på kvinner også ansvarliggjør dem for gutter og menns atferd (Fine, 1992, referert til i Krieger, 2017: 594).

5.2.4 Risikovurdering: Betydningen av relasjoner og tillit i informantenes holdninger

I sentrum av risikovurderingene, som er selve kjernen i dette utvalgets ulike forhandlingsrom, kan deles inn i temaene: 1) Relasjoner og tillit, og 2) den konkrete konstruksjonen av det intime bildematerialet samt hvordan dette kommer på avveie.

I kjernen av den omtalte risikovurderingen er momentet med tillit, nærmere bestemt hva slags tillit som foreligger mellom avsender og mottaker av det intime bilde- eller videomaterialet. Følgelig er også relasjoner et nøkkelmoment i dette forhandlingsrommet. Betydningen av tillit og dets sentrale rolle i denne risikovurderingen ble avdekket gjennom hvordan informantene tok stilling til hvorvidt de ser annerledes på mennesker som sender intimt materiale av seg selv til en kjæreste, fast partner eller en person de har en solid tillitsfull relasjon med kontra mennesker som sender intimt materiale til personer de ikke har en solid tillitsfull relasjon til. Mens fenomenet ufrivillig bildespredning kan være resultat av en rekke ulike situasjoner, som for eksempel hacking, snikfotografering og selv-initiert sending, er det i det følgende sistnevnte scenario det er samtalene med informantene dreier seg om.

Betydningen av relasjoner og tilhørende tillit ble operasjonalisert gjennom (hovedsakelig) tre spørsmål: 1) Hvorvidt de har mer eller lettere for å få sympati for de som får intime bilder eller videoer av seg selv spredt av en kjæreste eller en man har en tilsvarende (eller lignende) tillitsbasert relasjon til, 2) hvorvidt de synes det er mer «dumt eller mindre gjennomtenkt» å sende denne type materiale til mennesker man ikke kjenner så godt eller har et solid tillitsgrunnlag til sammenlignet med det å sende til en kjæreste, og 3) hvorvidt de ser på det som en mer alvorlig krenkelse og/eller tillitsbrudd når en kjæreste sprer materialet kontra om en tilfeldig eller mindre nær kontakt gjør det samme.

Enkelte hevdet at hverken deres sympati for eller syn på ofre for ufrivillig bildespredning påvirkes av hva slags relasjon og tillitsgrunnlag som foreligger mellom avsender og mottaker(e). En betydelig andel av utvalget uttrykte imidlertid at dette er faktorer som bidrar til at det som i utgangspunktet var et klart «nei» på spørsmål om ofrene har helt eller delvis skyld i krenkelsen de har blitt utsatt for går i retning av et mer flersidig og tvetydig svar. Det

neste utdraget viser hvordan en av de kvinnelige informantene trekker et skille mellom de som blir utsatt for ufrivillig bildespredning av en fast partner kontra en bekjent eller mer eller mindre tilfeldig person; Jeg stilte spørsmål om hvorvidt vedkommende ser annerledes på det å sende intime bilder eller videoer av seg selv til en kjæreste kontra det å sende til en eller flere (nærmest) tilfeldige mennesker (i denne sammenheng eksemplifiserte jeg «tilfeldige mennesker» med noen man har kommet i kontakt med via dating-apper). Kvinnen ble også spurt om hvorvidt vedkommende får mer sympati for førstnevnte:

I: Ja, det gjør jeg nok.. men det går på at det er på en måte andre ting.. altså, at det er tillit på flere.. at det er større grunnlag for å ha den tilliten da, som du på en måte burde ha for å sende det hvis du ikke ønsker at det skal spres videre.. tenker jeg da, at.. at det går liksom dypere den tilliten som brytes hvis en kjæreste sprer det, enn hvis det er noen du knapt kjenner da.. ja, at det rett og slett er en annen relasjon og, hvis det er en fremmed på en måte så.. så kan du jo ikke vite hvordan den personen er når det kommer til sånne ting da, mens med en kjæreste så tror man jo ihvertfall at man vet det.. og at det på en måte kanskje er en grunn til at man sender da, at man kjenner personen så godt at man vet i gåseøyne at de ikke sender det videre.. så det [mer sympati] ville jeg nok fått, ja

Eksempelet viser hvordan konseptet om risikovurdering aktualiseres gjennom informantens syn på den tilliten og tilhørende forventninger en kjæsterelasjon skaper sammenlignet med løsere og mer tilfeldige relasjoner. Kvinnen erkjenner at hun mest sannsynlig ville fått mer sympati for ofre som blir utsatt for ufrivillig bildespredning av deres partner. Utdraget impliserer at sympatien for ofre påvirkes av relasjonen og tillit man har med en kjæreste, som følge av at dette gir bedre forutsetninger for å kunne forutse om vedkommende (kjæresten) deler materialet videre eller ikke. Dermed antyder også informanten indirekte på samme tid at sympatien for de som sender materiale til noen de ikke er i et romantisk forhold med fordi vedkommende ikke i like stor grad har grunnlag til å vite om mottakeren(e) er i stand til eller villige å dele materialet videre.

Parallelt med at holdningene til de som sender til tilfeldige (ikke-kjærester) blant flere informanter blir møtt med moralisering, og mindre sympati, vitner svarene til informantene om både en større aksept og forståelse, og dermed også større vilje til å rettfærdiggjøre de som sender intimt materiale til en fast romantisk partner. For samtidig som at det å sende intime bilder av seg selv karakteriseres som risikabelt og til tider lite gjennomtenkt av flere informanter når det er snakk om å sende til folk man ikke har en solid og trygg relasjon til, beskrives samme handling som noe som er «naturlig» å gjøre når man er i et forhold.

Kommende utdrag illustrerer et typisk perspektiv på bildeutveksling mellom kjærestepar i dette utvalget. På spørsmål om hvorvidt informantene synes det er en god løsning på utfordringen med ufrivillig bildespredning å oppfordre mennesker til å ikke sende intime bilder av seg selv svarte en av de andre kvinnelige informantene følgende:

I: Vel for det første så er det viktig å bare nevne at man bør jo ikke sende bilder til folk som ikke samtykker med å få bildet.. men jeg synes det er trist hvis man kommer til det nivået hvor man ikke på en måte.. hvis du er et kjærestepar da, så føler jeg liksom det burde ikke være noe galt i å kunne sende sånne meldinger med hverandre, for du er jo intim med noen fysisk.. så hva er galt med å være digital? men jeg tror en ting man.. at man skal være flinkere på nei eller si at det er ikke noe galt i å sende det, men man må være varsom, fordi det finnes alltid folk med vonde intensjoner.. sånn at en sikkerhet er jo ikke sende det til hvem som helst, og hvis du først sender det ikke send med ansiktet ditt.. at man er ekstra varsom, for ting kan skje..

I likhet med flere av informantene i utvalget poengterer kvinnen viktigheten av valget om hvem man sender til. Innledningsvis i sitatet uttaler hun at «det burde ikke være noe galt i å sende sånne meldinger med hverandre, for du er jo intim med noen fysisk» dersom man er i et romantisk forhold. Basert på en slik logikk kan man stille følgende spørsmål: Er seksuell intimitet forbeholdt mennesker som er i et forpliktet, romantisk forhold? Informanten antyder dette implisitt ved å konstruere et skille mellom de som utsettes for ufrivillig bildespredning; Når det uttrykkes at det å sende intimt materiale til en kjæreste er greit, kan det argumenteres for at det åpner for en tilhørende tolkning om at informantene antyder at det er mindre greit å sende dersom mottaker ikke er vedkommende sin kjæreste.

Også denne informantene forankrer svaret sitt i den nevnte risikovurderingen når hun blir bedt om å ta stilling til ulike aspekter ved fenomenet ufrivillig bildespredning: Det å «ikke sende til hvem som helst» kan bidra til en form for sikkerhet. En måte å forstå et slikt resonnement på er at kvinnen anerkjenner at valg ofrene tar selv, i dette tilfellet om hvem de sender til, spiller en sentral rolle når det gjelder sannsynligheten for at krenkelsen finner sted eller ikke. Det kan med andre ord argumenteres for at det som formidles i utdraget tolkes som at en viss grad av ansvar tillegges offeret for krenkelsen: Dette basert på tankegangen om at dersom en person tar visse forbehold, i denne sammenheng forbeholdet om at man kun sender til en man er i et tillitsfullt (romantisk) forhold med, øker sympatien for vedkommende.

Dette synspunktet illustrerer en av flere selvmotsigelser i empirien. For på samme tid er informanten, når hun innledningsvis i intervjuet blir spurt om hun synes at ofre for ufrivillig bildespredning har helt eller delvis skyld i krenkelsen, klar i sin tale om at det fulle og hele ansvaret ligger på den eller de som sprer materialet videre. Dette forsterker (imidlertid) inntrykket om at sympatien og ansvarsfordelingen i slike krenkelser ikke er ubetinget, men at det er visse forbehold som må eller bør oppfylles for at offeret anses som fullstendig uten ansvar eller skyld.

«Man setter seg selv i den posisjonen»

En av de mannlige deltakerne tilbyr et litt annerledes perspektiv på betydningen av relasjon og tillit mellom avsender og mottaker, men hvor det samme poenget består; Hvem man sender materialet til påvirker hvordan informanten plasserer ofrene i to forskjellige kategorier, hvorav den ene tilsynelatende frembringer mer sympati enn den andre.

I: Det er jo litt.. litt sånn kontekst.. er det noen som enten holder på eller er kjæresten, så tenker jeg at det er i mange forhold veldig naturlig.. og at, jeg vil jo ikke liksom si at "ah det er lite gjennomtenkt av deg og det er dumt" å gjøre det, men om man er uforsiktig og ikke like, hva heter det.. like kritisk til hva man deler, så vil.. er det jo kanskje dumt å gjøre det på en sånn måte at man setter seg selv i den posisjonen at det er mulig, fordi man deler det til personer man har mindre god relasjon til eller en person man ønsker bedre relasjon til, men den har ikke kommet der ennå så vet man ikke.. føler ikke den forpliktelsen til å vise tilliten, eller til å ikke dele videre.. jeg sier ikke at det er dumt å dele det, men at man kanskje bør være mer kritisk til hvem man deler til..

Den samme informanten svarte følgende da han ble spurt om han ser annerledes på eller har fordommer mot de som sender denne type materiale til flere og/eller tilfeldige mennesker kontra de som sender til en kjæreste:

I: [...] Men på Tinderfronten, så har jeg.. synes jeg fortsatt synd på de fordi det er blitt delt.. men kanskje lettere å tenke på at "ja, men det er jo ikke så rart at det blir delt", når man ikke har hatt en relasjon til vedkommende..

En av de andre mannlige informantene svarte lignende på samme spørsmål:

I: [...] Jeg synes jo synd på alle.. men jeg synes dessverre mindre synd på de som 'wrecklessly' sender det, at man da sender det overalt..

M: Altså til mennesker man ikke er sammen med?

I: Ja at man har en lavere terskel for hvem man sender det til, at man.. det er på en måte situasjoner hvor man utsetter seg så mye for risiko, for man burde.. jeg syns man burde være bevisst på at når du sender det til en person som du har lite kjennskap til, så er terskelen for at de videresender det lavere..

Spesielt ett moment er verdt å merke seg fra disse utdragene: De to mannlige informantene snakker begge om ofre for ufrivillig bildespredning som «setter seg selv i den posisjonen» hvor slike krenkelser muliggjøres. Informantene impliserer at i det minste deler av ofrenes egen atferd kan bidra til å øke sannsynligheten for at materialet kommer på avveie uten deres samtykke, og anerkjenner med det et visst ansvar hos offeret. Et ansvar det kan tolkes som at følger av at ofrene anses som å delvis besitte en makt over situasjonen; En makt som innebærer valget mennesker har over hvem de sender materialet til. Igjen ser man hvordan informantene støtter seg til en form for risikovurdering når de skal ta stilling til deres holdninger mot ofre for ufrivillig bildespredning, og at et viktig forhandlingsmoment i denne vurderingen handler om hvordan visse forbehold man enten tar eller ikke tar påvirker sannsynligheten for å bli utsatt for en slik krenkelse.

Relasjoner som noe konstant?

Et interessant moment ved måten informantene vektlegger betydningen av relasjonen mellom sender og mottaker er idéen de virker å ha om at relasjoner er noe konstant; For når majoriteten snakker om mindre risiko tilknyttet det å sende til en kjæreste er momentet med hva som skjer med denne tryggheten og tilliten dersom denne relasjonen tar slutt (med unntak av ett tilfelle) fraværende i disse samtalene. Med mindre de tar for gitt at denne type relasjoner er stabile og konstante- at de varer livet ut, så vil på et tidspunkt denne tilliten og sikkerheten utfordres i takt med forholdets oppløsning. At nesten ingen av deltakerne tok dette i betraktning i sine resonnementer er interessant med tanke på konseptet om 'hevnporno', hvilket som nevnt typisk defineres som ufrivillig bildespredning av en *tidligere romantisk partner* (McGlynn, Rackley og Houghton, 2017). Fenomenet hevnporno var blant det første som ble introdusert under intervjuene, flere av deltakerne virket å være mer kjent med dette konseptet enn 'ufrivillig bildespredning', og det er ofte denne siden av ufrivillig bildespredning som får mediedekning og tematiseres i populærkultur.

Interessant er det også tatt i betraktning at seksuelle, intime relasjoner og normer tilknyttet dating og sex i økende grad preges av løsere relasjoner og mangel på forpliktelse i en tid hvor blant annet dating-apper, 'hookup-kultur' og tilfeldig sex er svært vanlig (Garcia et. al, 2012; Hanson, 2022). Informantenes syn på betydningen av faste, romantiske relasjoner kan derfor fremstå som noe overraskende. En alternativ måte å forstå disse holdningene på er som Fjær, Pedersen og Sandberg (2015: 960-962) fant i sin studie: At seksualmoralen ikke holder tritt med nye seksuelle praksiser blant unge mennesker selv i en liberal, nordisk kultur innrettet mot likestilling. Dette fører til spørsmålet om det faktisk er denne tilliten og risikotenking som ligger til grunn for forskjellen mellom holdningene de har til mennesker som sender intimt bildemateriale til en kjæreste kontra «tilfeldige», eller om dette tilslører andre faktorer som ligger bak disse holdningene. Basert på intervjuene fremstår imidlertid en slik tolkning som mindre sannsynlig. For det første, var informantene konsistente og tydelige i resonnementene rundt risiko- og tillitsmomentet. For det andre, tok de aller fleste avstand fra konservative, negative, og/eller stigmatiserende holdninger og reaksjoner på seksuell atferd som avviker fra normen og viste jevnt over sex-positive og liberale holdninger.

5.3 Betydningen av spredningens opphav: Hacking, snikfotografering og selvsendt bildemateriale

Et annet verktøy benyttet i kartleggingen av utvalgets holdninger mot ofre for ufrivillig bildespredning er de ulike tekniske elementene ved denne type krenkelser- nærmere bestemt selve konstruksjonen og tilegnelsen av denne type bilde- eller videomaterialet som blir delt uten samtykke. Deltakerne ble bedt om å ta stilling til tre ulike scenarier hvorav utgangspunktet (det vil si konstruksjon og tilegnelse av materialet) var forskjellige, men utfallet var det samme (intimt materiale ble spredt uten vedkommende sitt samtykke). Dette innebærer at informantene skulle vurdere (inkludert rangere) de ulike scenarienes moralske karakter, skadeomfang, og straffereaksjoner.

De tre forløpene (scenariene) som ble diskutert var ufrivillig bildespredning som et resultat av snikfotografering, hacking av diverse private teknologiske eiendeler, og egen initiert bildedeling. Hensikten med denne sammenligningen var å undersøke hvorvidt og eventuelt hvilke omstendigheter rundt forløpet til slike krenkelser påvirker og eventuelt differensierer deres holdninger og syn på ofre. Utgangspunkt for denne diskusjonen var dermed som følger: Når selve *spredningen* av intimt bilde- eller videomateriale er den samme (fysiske)

handlingen uavhengig av forløpet- hva er det som eventuelt gjør at informantene tenker annerledes om de ulike scenariene? Hva legger de vekt på i deres forhandlingsrom når de trekker disse grensene?

Et spørsmål alle deltakerne ble stilt for å få innsikt i betydningen av måten det intime bildemateriale blir spredt var: «Vil du si at det er en mer alvorlig krenkelse dersom man hacker noens PC eller mobil, eller snikfotograferer og så sprer det videre- er dette mer alvorlig enn dersom du mottar et bilde som personen ville sende til deg, men du sprer det uten deres samtykke?» Nedenfor følger to eksempler fra to av de mannlige informantene.

I: [...] Av de som tror og mener at de som sender bilder har skyld, så har dem ihvertfall ikke no skyld om det er noen som går inn på deres private iCloud og tar bilder derifra.. fordi da har dem ikke gjort det noen mener er utløsende..

I: Ja.. når du sender det sjøl så er det på en måte du som starter det, men hvis du da blir.. hvis det er noen andre som tar et inngrep og hacker eller ja går inn på dine private eiendeler, så er det jo.. da kan du ikke noe for det.. på en måte

Informantene fremsto som splittet når de skulle posisjonere seg på dette punktet; For selv om de fleste anerkjente at skaden og krenkelsen er det samme, det vil si at intimt bildemateriale blir spredt med de konsekvenser dette kan ha uavhengig om bildet er stjålet fra eller sendt frivillig av personen på bildet, så de likevel annerledes på de ulike scenariene. Med unntak av noen få informanter, mente de fleste i utvalget at det å enten hacke noens private teknologiske eiendeler eller snikfotografere er en mer alvorlig krenkelse enn det å videresende intimt bildemateriale som avsender i utgangspunktet sendte av egen fri vilje til én eller flere mottakere. Majoriteten mente også at førstnevnte burde straffes strengere enn sistnevnte. Mens enkelte begrunnet denne forskjellen med at det å hacke og/eller snikfotografere var en «ekstra krenkelse», det vil si en krenkelse som kommer på toppen av selve spredningen av det intime bildematerialet, uttrykte flere at en vesentlig faktor for deres standpunkt er offerets bidrag i bildespredningen.

Verdt å merke seg i begge utdragene ovenfor er hvordan informantene skiller mellom de ulike scenariene ved å hevde at det er ulike nivåer av ansvar (til spredningen) hos offerparten avhengig av foranledning; Ved tilfeller av hacking og snikfotografering så «har dem i hvert fall ikke noe skyld», eller «da kan du ikke noe for det». Bakgrunnen for disse synspunktene

kan kobles til offerets, slik informanten i det første utdraget beskriver, *utløsende* handling av å sende intimt bildemateriale av seg selv. I slike situasjoner «så er det på en måte du som starter det» legger den andre informanten til. Det er med andre ord et element av ansvarliggjøring av offeret i den forstand at deres (offerets) handling, det vil si å sende intimt bildemateriale av seg selv, blir sett på som et avgjørende eller vesentlig ledd i den ufrivillige bildespredningen og at dette påvirker deres meninger og tanker om offeret i slike situasjoner.

I forsøket på å forklare tankegangen bak disse perspektivene tydde flere til interessante analogier som på ulike vis synliggjør deltakernes vurdering av offerets aktive og passive roller når det gjelder ufrivillig bildespredning: Jo mer gjerningspersonen må «jobbe» for å få tak i det intime bildematerialet som blir spredt, desto hardere bør krenkelsen slås ned på:

I: [...] Altså det er veldig rar sammenligning, men det ene er jo hvis du gir bilnøkkelen til en kompis og gir tillit der, og han bryter den og stjeler den og krasjer den.. i stedet for at en kompis går inn i huset ditt, tar bilnøkkelen og tar bilen ut og du vet det.. så er det den lille [forskjellen] hvordan du har fått tak i det du misbruker.. vil jeg se på som at kanskje er mer naturlig å gi strengere straff for de som faktisk aktivt gjør en jobb for det, og ikke «tilfeldigvis får det i hånda»..

I: [...] Altså, man skal jo ikke gå rundt å være redd for at noen tar et bilde av deg.. eller at noen tar en video av deg, det.. da blir man jo redd for omgivelsene sine.. så man kan jo tenke kanskje det skal straffes hardere enn hvis du deler et materiale som du selv har, men igjen da så er det jo noe med det her med at du går inn i noens privatliv.. hvis du for eksempel hacker telefonen til noen så går du jo inn i deres privatliv uten samtykke.. det er som å gå inn i noens hjem.. du kan jo ikke bare brase inn i noens hjem og bare ta noe privat fra de og gå igjen.. da blir du jo straffa.. det er jo det samme.. [...]

Momentet med *kontroll* fremstår som en sentral faktor i deltakernes forhandlingsrom. Da de to informantene, første utdrag fra et intervju med en av mennene og det andre eksempelet kommer fra en av de kvinnelige informantene, skulle forklare hvordan de differensierte mellom de tre ulike utførelsene av denne type krenkelsers, vektla de begge fraværet av kontroll i forbindelse med hacking og snikfotografering som en vesentlig faktor for hvorfor disse scenariene er mer alvorlige. I de to eksemplene bruker informantene formuleringene «gi tillit» og «gå inn i noens privatliv» i et forsøk på å illustrere forskjellen mellom de ulike scenariene (til den samme krenkelsen) basert på offerets bidrag i foranledningen til slike hendelser. Ved å sammenligne det å sende intimt bildemateriale av seg selv med å gi bilnøkkelen til noen som senere krasjer med bilen, eller det å bli hacket med at noen bryter seg inn i et hjem, kan det argumenteres for at informanten (i det minste til en viss grad) hevder at offerparten kan

kontrollere, i denne sammenheng forhindre, hvorvidt materialet blir spredt og at hva vedkommende gjør med denne kontrollen påvirker deres holdninger samt sympati når det gjelder de som blir utsatt for ufrivillig bildespredning.

Generelt viser informantene mindre sympati overfor offeret i de tilfeller hvor den ufrivillige bildespredningen dreier seg om materiale som offeret i første omgang sendte selv av egen fri vilje. Dette til tross for at samtlige i utvalget på samme tid var opptatt av å understreke at 1) det er de som sender bildematerialet uten samtykke som bør klandres og som opptrer umoralsk, og 2) utfallet av denne type krenkelser er like alvorlig uavhengig av hvordan det intime bildematerialet blir spredt. Dette er med andre ord enda et eksempel på hvordan ulike forbehold, kontekst og faktorer rundt spredning av intimt bildemateriale danner forhandlingsrommene til deltakerne i dette utvalget, hvilket det kan argumenteres for, gir rom for ansvarliggjøring, fordommer og stigma mot de som blir utsatt for slike krenkelser.

5.5 Tillit på ulike nivåer

Hånd i hånd med momentet med risiko er *tillit*, og det på ulike nivåer. Felles for informantenes ulike måter å navigere og forhandle seg frem til sine holdninger er at de aktualiserer spørsmålene: *Hva slags tillit er i samfunnet? Og hva har dette å si for hvordan informantene tenker rundt ufrivillig bildespredning og de som blir utsatt for dette?*

Informantene snakker først og fremst om tillit på et relasjonelt nivå, det vil si viktigheten av hvorvidt det foreligger en tillitsfull relasjon mellom avsender (offer) og mottaker (potensiell spredder). Men momentet med tillit adresseres også i samtalene angående de ulike forløpene eller scenariene i forkant av den ufrivillige bildespredningen. I denne sammenheng aktualiseres tillit på et større samfunnsmessig nivå ved at informantene belyser hvordan ny teknologi, deriblant kameratelefoner og sosiale medier, spiller en viktig rolle i den tilliten og tryggheten man har til omgivelsene sine. Informantene skisserer med andre ord et interessant forhold mellom teknologi, relasjoner, og tillit. Et interessant innspill i denne diskusjonen er Christies «Hvor tett et samfunn» (1982), hvor sammenhengen mellom kriminalitet, sosial kontroll og samfunnstype diskuteres (Christie, 1982: 13). Sentralt i dette verket er betydningen av tetthet og nærhet i befolkningen, og hva dette har å si for dynamikken mellom samfunnsmedlemmene, særlig når det gjelder (gjensidig) avhengighet og synlighet i samfunnet (ibid). Dette er interessant i denne sammenheng med tanke på rollen fremveksten

av kommunikasjon over nett (i dagens samfunn) spiller når det gjelder nærhet i forbindelse med sosiale relasjoner: Med disse midlene er det langt lettere å danne relasjoner med langt flere og mer «tilfeldige» mennesker, altså relasjoner mindre preget av gjensidig forpliktelse, avhengighet, og tillit.

Informantenes refleksjoner rundt og holdninger til tillit og relasjoner (i dette kapitlet) aktualiserer denne dynamikken ved å belyse hvordan kommunikasjon over nett gjør noe med nærheten og forpliktelsen (og dermed også avhengigheten) mennesker i et teknologibasert samfunn føler overfor hverandre. Som diskutert tidligere er hvorvidt det er en romantisk relasjon mellom offer og krenker et av de mest sentrale momentene i deres forhandlingsrom. På spørsmål om hvorfor dette har noe å si viste majoriteten til tilliten (eller mangelen på den) de ulike type relasjonene (kjæreste og ikke-kjæreste) legger til grunn for. Disse ikke-faste, løse relasjonene som informantene refererer til, som gjerne blir skapt og opprettholdt via sosiale medier som for eksempel dating-apper, 'Snapchat', og lignende, virker det å være en felles forståelse blant informantene av at er mindre forpliktende og dermed mer utrygge og risikofylte.

De poengterer med dette ikke bare viktigheten av nærhet og forpliktelse når det gjelder relasjoner, men også hvordan relasjoner har ulike betydninger i den digitale og fysiske verdenen. Som flere av informantene poengterer lever vi i et samfunn hvor denne tilliten mellom mennesker som man ikke er i et romantisk forhold med enten ikke eksisterer eller i alle fall ikke kan tas for gitt, og som er særlig viktig å tenke på dersom man kommuniserer med noen over nett. Dette er noe de både kommuniserer eksplisitt ved å poengtere at man ikke kan stole på at andre mennesker ikke videredeler det intime bildematerialet, men også implisitt gjennom ulike normer som de påpeker er viktige å følge dersom man ønsker å sende denne type materiale av seg selv. For eksempel understreket flere viktigheten av å ikke ta med ansiktet sitt på bildet for å minimere skadeomfanget, i denne sammenheng risikoen for å bli gjenkjent, dersom bildet kommer på avveie.

I tillegg gjør den nye teknologien spesielt hva angår sosiale medier noe unikt med synligheten til mennesker i et samfunn, hvilket det kan argumenteres for at har noe å si for den forpliktelsen og avhengigheten man har overfor hverandre. Når mennesker blir mer synlige for og/eller avhengige av hverandre, vil dette også kunne påvirke hvordan man behandler menneskene rundt seg. Når de som blir utsatt for ufrivillig bildespredning ofte er hyper-

synlige i sitt nærmiljø (og i enkelte tilfeller også samfunnet), mens gjerningspersonen(e) som regel er mer eller mindre usynlige, gjør dette noe med hvordan omgivelsene behandler de ulike partene.

Det er med andre ord ikke et ulogisk resonnement at både mangelen på nærhet (løsere relasjoner opprettholdt via kommunikasjon over nett), samt mangel på synlighet blant de som sprer det intime bildematerialet kan bidra til at terskelen for å begå denne type krenkelser senkes. Dette fordi disse faktorene bidrar til manglende (negative) sanksjoner for de som ønsker å begå denne type krenkelser samt at følelsen av lojalitet og behovet for å opptre respektfullt og redelig overfor sine bekjentskaper ikke nødvendigvis er like sterke - de blir ikke konfrontert på samme måte som de mest sannsynlig hadde blitt uten en skjerm å gjemme seg bak. Terskelen blir lavere dersom den sosiale kontrollen av de som ønsker å spre intimt bildemateriale uten samtykke svekkes. Paradoksalt nok, som informantene i denne studien belyser, bidrar nettopp denne synligheten til sterkere (negativ) sosial kontroll av de som blir utsatt for slike krenkelser.

5.6 Kjønn som fortolkningskontekst

Samtidig er et vesentlig moment i denne delen av kapittelet også hva disse forhandlingsrommene og holdningene kan være uttrykk for med kjønn som fortolkningskontekst. Når det i denne delen trekkes paralleller mellom de offentlige diskursene og holdninger som kommer frem i datamaterialet, gjøres dette med utgangspunkt i momentene ansvar, skyld, risiko, og forbehold (omstendigheter) som fellesnevner, og hvor kvinners egne handlinger og valg de tar i forbindelse med den intime bildeutvekslingen utgjør et viktig prinsipielt standpunkt. Datamaterialet vitner om et utvalg hvor særlig de mannlige informantenes holdninger til mennesker som blir utsatt for ufrivillig bildespredning reflekterer diskurser som i lang tid har florert i både politikk og media med det budskap om at særlig jenter og kvinner kan og bør regulere sin seksuelle atferd basert på deres viktimisering og tilhørende risiko for å bli utsatt for ulike seksuelle krenkelser, deriblant ufrivillig bildespredning.

Selv om dette budskapet, både i de offentlige diskursene og datamaterialet, gjerne forankres i en omtanke for ofre og et ønske om å forebygge forekomsten av slike krenkelser, er det problematiske aspekter ved både de etiske grunnlagene samt praktiske implikasjonene ved slike forestillinger og tilhørende holdninger. Tidligere i dette kapittelet stiller jeg blant annet

spørsmålet om det kun er momentene med tillit og risiko som ligger bak disse holdningene, eller om det er andre momenter som ligger til grunn. Dette går jeg nærmere inn på i kapittel 6, hvor konseptene om offerklandring og ´slut shaming´ sine roller i datamaterialet er gjenstand for diskusjon. Men først: I den resterende delen av dette kapittelet fortsetter tråden om hvordan informantene navigerer ulike normer med hovedfokus på mannlige ofre for ufrivillig bildespredning.

Del 2

5.7 Mannlige ofre og ´dick pics´

Et annet interessant moment i denne studien, både i forbindelse med deltakernes forhandlingsrom og betydningen av kjønn, er deres syn på (i hovedsak) *mannlige* ofre for ufrivillig bildespredning og hvordan dette henger sammen med fenomenet ´dick pics´. Blant de mest interessante og gjennomgående momentene i svarene til informantene når de snakker om kvinner og menn som blir utsatt for ufrivillig bildespredning, er hvordan menn i utgangspunktet ikke blir snakket om som ofre, men som «menn som sender dick pics». Amundsen (2021) fant i sin studie at da hun spurte sine kvinnelige informanter om mottakelse av private seksuelle bilder, tolket mange av de automatisk dette som et spørsmål om bilder menn sender av penis sin uten mottakers samtykke; En lignende tendens oppsto i denne studien, hvor ikke bare flere av kvinnene, men også blant mennene i utvalget uoppfordret begynte å snakke om ´dick pics´ i forbindelse med temaet ufrivillig bildespredning.

Tilstedeværelsen av ´dick pics´ i empirien er interessant også fordi deltakerne danner et inntrykk av at i de tilfellene hvor gutter og menn faktisk blir snakket om som ofre, så virker fenomenet ´dick pics´ å fortsatt være en faktor i holdningene til dem- selv i de tilfeller hvor det er snakk om gutter og menn som ikke har sendt ´dick pics´ uten mottakers samtykke.

***M:** Har du kjennskap til den type krenkelser hvor også menn har vært ofre?*

***I:** Det tror jeg ikke.. altså med gutter så er det mer sånn.. jeg føler at når det.. når man liksom snakker om nakenbilder med gutter så er det ofte for eksempel på ´Tinder´ eller ´Snapchat´, sånne ting.. hvor de bare uoppfordra sender bilder da til personer som ikke har bedt om det og kanskje absolutt ikke ønsker å motta det liksom, at det er mer den veien da..*

Utdraget over er et typisk eksempel på hvordan deltakerne, når spurt om å fortelle om deres inntrykk av og opplevelser rundt temaet ufrivillig bildespredning, benytter denne anledningen til å fortelle om sine tanker rundt gutter og menn som uoppfordret sender intime bilder.

Termen 'dick pics' ble nevnt totalt 23 ganger i denne intervjustudien- og det uten at hverken termen ble tatt opp en eneste gang av intervjueren under intervju spørsmålene; Dette temaet ble utelukkende introdusert under intervjurundene på informantenes initiativ. Til sammenligning ble ikke 'sexting', det vil si en samtykkebasert digital utveksling av intimt enten tekst- eller bildemateriale (McDaniel og Drouin, 2015; Mori et. al, 2020; Referert til i Karasavva et. al., 2022), nevnt en eneste gang av informantene.

Det er særlig to narrativer som går igjen i informantenes refleksjoner rundt fenomenet 'dick pics': 1) Gutter og menn deler intime bilder av seg selv hyppigere enn jenter og kvinner, og 2) disse bildene blir som regel sendt uoppfordret, det vil si uten at mottaker ønsker eller har gitt uttrykk for at vedkommende ønsker det. Dette reiser følgende spørsmål: Hva skjer med forestillinger om samt holdninger til ofre for ufrivillig bildespredning når denne bildespredningen er et resultat av materiale som er sendt uten at mottaker ønsker det, i denne sammenheng «materiale» i form av 'dick pics'? Og hvilken rolle spiller dette momentet i informantenes forhandlingsrom angående holdninger til mannlige ofre for ufrivillig bildespredning?

5.7.1 'Dick pics' i litteraturen

Termen 'dick pics' defineres som bilder av penis, som regel sendt uoppfordret av heteroseksuelle cis-kjønnete menn til kvinner via mobil- eller netteknologi (Ringrose, Regher og Whitehead, 2021; Waling og Pym, 2017; Dietzel, 2021). Forskingen på fenomenet er begrenset (Hayes og Dragiecz, 2018, referert til i Dragiewicz, 2021), men i vekst; Flere studier de siste årene har fokusert på krenkelsesaspektet ved fenomenet. Blant disse foreslås det at sending av denne type seksualiserte bildemateriale kan plasseres i en av de to rammeverkene 'sexting' eller seksuell trakassering, hvorav momentet med samtykke utgjør den definitoriske forskjellen (Waling og Pym, 2019, referert til i Karasavva et. al., 2022; Paasonen, Light og Jarrett, 2019). Videre argumenterer Ringrose, Regher og Whitehead, (2021: 559) for at 'dick pics' som sendes uoppfordret og er uønskede bør re-konseptualiseres som en form for digital seksuell trakassering ('image-based sexual harassment'). Innenfor et slikt rammeverk av fenomenet som en form for trakassering, plasserer ytterligere studier denne type bildeutsending blant *kjønnsbasert* trakassering; Studier viser blant annet hvordan

det å sende uoppfordrete ´dick pics´ brukes som middel blant menn for å skremme og hevde mannlig dominans, hvilket kan bidra til en følelse av tap av kontroll og sårbarhet blant kvinnene som mottar slike bilder (Vitis og Gilmours, 2017; Amundsen, 2021; Gallagher, 2019; Referert til i Karasavva et. al., 2022: 2).

Fenomenet ´dick pics´ tematiseres imidlertid ikke utelukkende som en form for skadelig atferd drevet av vonde intensjoner. Som en del av (per definisjon) ´sextingkultur´, viser enkelte studier blant annet også hvordan denne type bildedeling, så lenge den er samtykkebasert, kan ha potensielle positive effekter når det gjelder seksuell og relasjonell tilfredsstillelse og vedlikehold særlig i forbindelse med langdistanseforhold (Galovan et. al., 2018; Parker et. al., 2013; Currin et. al., 2020; Referert til i Karasavva et. al., 2022).

Til tross for at onde intensjoner ikke alltid er tilstedeværende i utveksling av slike bilder, samtidig som at positive effekter kan knyttes til fenomenet, viser forskning at dick pics´ generelt oppleves som problematisk- spesielt blant jenter og kvinner (Karasavva et. al., 2022: 2; Paasonen, Light og Jerry, 2019: 2). Inntrykket av at ´dick pics´ sjeldent blir mottatt positivt forsterkes i dette datamaterialet. Selv om deltakerne i dette utvalgets referanser til temaet ´dick pics´ ikke eksplisitt uttaler seg om motivasjoner (som for eksempel tilsiktet påføring av ubehag), kan paralleller trekkes mellom måten de reflekterer over fenomenet på og den teoretiske innrammingen av ´dick pics´ som krenkende atferd. Dette kommer først og fremst til uttrykk ved måten de skildrer fenomenet som noe som er uønsket; Måten både kvinnene og mennene omtaler deres oppfatninger av fenomenet gir uttrykk for at de ser på ´dick pics´ som både ubehagelig å være mottaker av samt synonymt med ´uoppfordret´, det vil si uten samtykke.

Følgelig er det denne tilnærmingen som vil prege analysen i de påfølgende avsnittene. I det følgende vil vi finne forhandlingsrom som er betinget av (fravær av) samtykke og konteksten til utvekslingen av ´dick pics´ diskusjonene av rollen dette fenomenet spiller i deltakernes holdninger på ofre for ufrivillig bildespredning.

5.7.2 «Krenkelse mot krenkelse»

Nedenfor følger utdrag fra et intervju som viser hvordan momentet med ´dick pics´ spiller en sentral rolle i hvordan enkelte av informantene posisjonerer seg, særlig når det gjelder

hvordan de ser mannlige ofre; Intervjuet med denne kvinnen aktualiserer blant annet momenter som fordømming og bebreidelse i et dilemma hun karakteriserte som «en krenkelse mot krenkelse»:

I: [...] Altså, når jeg tenker liksom igjennom det så vet jeg jo selv at det.. at det jeg heller er jo ikke noen helgen i forhold til det å behandle bilder som gutter har sendt til meg.. og at det er noe som bare blir hos meg.. for når jeg tenker på det nå så har jeg jo, hvis jeg har vært med venninner, så har jeg jo liksom «herregud hva faen er det personen har sendt» liksom.. altså, [vist videre] type «dick pics» da.. og det er jo også bare en holdning som er liksom sånn.. det er jo egentlig, det er jo ulovlig, når jeg tenker på det nå ikke sant.. og da er det relativt avslappa holdning til at det faktisk er ulovlig å gjøre det.. men ja, så snakker man jo om det hvis det er i media, og da er det jo liksom «herregud det er jo forferdelig», liksom hvis det skulle bli delt eller, ja [...]

To ting skjedde da vi var inne på dette temaet. For det første, får informanten en åpenbaring: Kvinnen oppdager en dobbeltmoral i hennes egne holdninger, for på samme tid som hun er tydelig i sitt standpunkt om at deling av intime bilder og videoer uten samtykke er et alvorlig og umoralsk overtramp, erkjenner kvinnen å selv ha vist intime bilder hun har fått tilsendt uten at mannen på bildet hverken vet om eller har samtykket til dette. For det andre, og som virker å forårsake en del usikkerhet og forvirring hos informanten når det gjelder hvordan posisjonere seg, er betydningen av samtykke- nærmere bestemt hvorvidt bildet er uønsket eller ikke. Utdraget nedenfor viser hvordan denne åpenbaringen følges opp av noe som kan tolkes som informantens legitimering av det hun selv omtaler som en «relativt avslappa holdning» til det å vise venninner bilder hun har fått tilsendt av underlivet til menn:

I: Altså det å sende dick pic til noen er jo egentlig, altså er jo egentlig en krenkelse.. altså du skal jo ikke nødvendigvis bare sende noen et dick pic på en måte.. det er jo ikke greit, og jeg har jo opplevd det at det har skjedd fra nær familie.. og det ser jo jeg på som et veldig, eller kjempeubehagelig tilfelle.. også.. si at jeg hadde tatt screenshot av det bildet her, for konfrontasjon da på det, men da.. og da liksom, har jeg egentlig lov til å ha det bildet i det hele tatt? Kunne jeg hatt det bildet? Hadde jeg hatt lov til å konfrontere personen med den screenshoten typ?

Flere momenter er verdt å merke seg når det gjelder hvordan informanten posisjonerer seg til egne grenseoverskridelser, nærmere bestemt det å vise intime bilder hun får tilsendt av menn til sine venninner. For det første anser og omtaler hun det å få tilsendt ´dick pics´ som en krenkelse i seg selv, forutsatt at disse blir sendt uoppfordret og helt tilfeldig. Selv om denne kvinnen er den eneste i utvalget som eksplisitt omtaler det å få tilsendt uoppfordrete ´dick pics´ som en krenkelse, gir som nevnt de informantene som adresserer dette temaet uttrykk for

en unison oppfatning av dette som uønsket og/eller ubehagelig. Dette reiser spørsmålet om jenter og kvinner har en dikotom offerrolle i den forstand at de «alltid» blir «taperne» i utveksling av intimt bildemateriale; For samtidig som at studier antyder at det er flest jenter og kvinner som får tilsendt uoppfordrete 'dick pics' samt rapporterer om mest negative innvirkninger av dette (Karasavva et. al., 2022; McGlynn og Johnson, 2021), samt at jenter og kvinner utgjør majoriteten av ofre for ufrivillig bildespredning (Naezer og Van oosterhout, 2021), antyder også studier (inkludert dette forskningsprosjektet) at det er jenter og kvinner som rammes hardest av negative reaksjoner når de selv blir utsatt for ufrivillig bildespredning (Anastassiou, 2017).

'Dick pics' eller 'cyber flashing'?

Når den kvinnelige informanten beskriver problemet med menn som uoppfordret (det vil si uten samtykke av mottaker) sender bilde av penis sin, adresserer hun det litteratur innenfor dette temaet kaller 'cyber flashing' (McGlynn og Johnson, 2021a; McGlynn og Johnson, 2021b). Flere karakteriserer 'cyberflashing' som en teknologidrevet versjon av blotting (Dragiewicz, 2021; McGlynn og Johnson, 2021a: 11). Denne tilnærmingen reflekteres i norsk lov, som sidestiller 'digital blotting' med 'ordinær' (offentlig) blotting; Dersom man sender bilder av kjønnsorgan til en mottaker som ikke har gitt uttrykk for at dette er velkomment, risikerer man å straffes med bot eller fengsel (Straffeloven, § 298, 2005).

Til tross for at enkelte hevder at begrepet 'uoppfordrete dick pics' ('unsolicited dick pics') bør unngås i favør av 'cyberflashing' da førstnevnte kan bidra til å minimere (og bagatellisere) fenomenet (Thompson, 2019, referert til i McGlynn og Johnson, 2021a: 4), velger jeg å konsekvent anvende begrepet 'uoppfordrete dick pics', i enkelte tilfeller kun 'dick pics', i denne oppgaven. Dette fordi jeg ønsker å benytte en mer deskriptiv term fremfor å bruke et begrep som 'cyber flashing', hvilket låser fenomenet til en trakasserende og skadelig praksis. Det å ikke låse analysen til et slikt verdiladet begrep gjøres i dette tilfellet for å (så godt det lar seg gjøre) reflektere nyansene blant tilnærmingene til deltakerne; For eksempel så identifiserer de færreste det som en krenkelse selv om de fremstiller det som ubehagelig eller uønsket.

5.7.3 Kan menn som sender 'dick pics' anses som ofre for ufrivillig bildespredning?

For det andre, og særlig interessant blant informantenes tilnærminger til fenomenet 'dick pics', er momentet informanten adresserer som angår den gjensidige forståelsen av hvorvidt det intime bildematerialet som sendes er greit å vise til andre enn mottaker eller ikke. Kvinnen fra forrige utdrag (avsnitt 5.7.2) fortsetter sitt resonnement på følgende vis da hun ble spurt om hun føler at det at et bilde blir sendt uoppfordret (i det minste til en viss grad) rettfærdiggjør at hun deler eller viser det andre:

I: Ja.. altså det blir jo litt sånn.. det er jo veldig lett å kanskje si heller at det ja når du har sendt det bildet helt uoppfordra og helt random til en person, så kan du ikke forvente at det ikke er flere som ser det.. for du vet ikke hva slags setting du sender det til.. liksom åssen setting den andre personen er i.. men igjen da, når jeg tenker på det sånn i dybden så er det ikke.. altså det at du deler.. men igjen da, så er det jo ikke noe som tilsier det at hvis du viser et bilde som.. hvis du viser et dick pic da, at det i det hele tatt er ulovlig også.. fordi, eller selv om det er jo det, men.. hvis han.. har jo hverken sagt «vis det eller ikke vis», at det her blir mellom oss to [...]

Samtlige av informantene, med andre ord også inkludert kvinnen i det aktuelle utdraget, svarte ja da de ble spurt om de anser det som selvforklart og underforstått at slike bilder og videoer ikke skal deles med andre når man får dette tilsendt; De mente at dette ikke burde være noe man eksplisitt må kommunisere med mottaker for at vedkommende ikke skal dele eller vise materialet videre. Dette er imidlertid et standpunkt som endrer seg, ikke kun for overnevnte informant men flere i utvalget, når det er «dick pics» som kommer på avveie eller som blir vist til andre uten samtykke. Plutselig er ikke lenger det som informantene tidligere påpekte at var en selvfølge at man holder for seg selv, like privat lenger. Ved slike tilfeller endres tilsynelatende flere av informantenes oppfatninger av hva slags respekt, lojalitet og tillit vedkommende (avsender) «har krav på» eller bør kunne forvente ved utvekslingen av det intime bildematerialet.

Det kan virke som at dette har mer å gjøre med at disse informantene mener de ikke fortjener denne respekten og lojaliteten fremfor at de ikke vet bedre. Som utdraget illustrerer, endrer ikke informanten oppfatning eller syn på hvorvidt bildene hun mottar (ufrivillig) er av privat natur og ikke skal deles videre; Kvinnen erkjenner at hennes handlinger har et problematisk aspekt ved seg samtidig som at hun, som nevnt, uttrykker noe som kan tolkes som et forsøk på å legitimere hennes «avslappede holdning» til saken.

Nissenbaum (2011, 2004, referert til i Berndtsson, 2021: 158) poengterer gjennom sin teori «privacy as contextual integrity» hvordan kontekst, nærmere bestemt de normer som kan knyttes til den aktuelle konteksten, er avgjørende for forståelsen av hvorvidt spesifikke handlinger er krenkende i den digitale verdenen. Det kan i den sammenheng være nyttig å forstå også denne praksisen som et kontinuum hvor 'dick pics' på den ene siden kan være en del av en samtykkebasert 'sexting', og/eller oppleves som blotting på den andre siden avhengig av konteksten bildene utveksles i. Som nevnt er det ikke alle som opplever dette som krenkende. Informantene, derimot, som gir uttrykk for at 'dick pics' er enten krenkende eller ubehagelig vektlegger blant annet hva slags relasjon mottaker og avsender har, og hvorvidt bildet blir sendt «random» (uventet).

Det er særlig sistnevnte moment som danner forhandlingsrommet (jf. Jeffner, 1997) informanten det er snakk om i dette avsnittet benytter for å gi mening til sine holdninger: I dette utdraget skisserer kvinnen et forhandlingsrom hvor hennes reaksjon på og behandling av intime bilder, nærmere bestemt hvorvidt hun deler eller viser de videre eller ikke, avhenger av hvorvidt hun ønsket å motta bildet (enten generelt eller i det eksakte øyeblikket), samt hvorvidt avsender burde ha skjønt at bildet ikke var ønsket (i en gitt setting). Med andre ord baseres denne informantens holdninger til menn som sender 'dick pics' uoppfordret for så å få disse spredt videre uten deres samtykke på et forhandlingsrom hvor omstendighetene samtykke og konteksten bildet blir sendt i virker å være avgjørende for hvorvidt mennene anerkjennes som et reelt offer eller som en gjerningsperson.

5.7.4 En begrenset rettsbevissthet?

Én måte å forstå informantenes måte å navigere mellom ulike normer, i dette tilfellet rettslige og sosiale normer, og den utfordringen de opplever rundt det å gjøre seg opp en mening, er i rammene av legal consciousness-teorier. Ewick og Silbey (1998, referert til i Blackstone, Uggen og McLaughlin, 2009: 632) definerer 'legal consciousness' ('rettsbevissthet') på følgende vis:

«Legal consciousness concerns individuals' awareness and understanding of the law and legal rights, a process whereby people experience and understand 'meanings, sources of authority and cultural practices that are commonly recognized as legal.'»

Med andre ord former den rettslige bevisstheten hvordan mennesker forstår, opplever og responderer på lov og rett; Samtidig er dette en dynamisk prosess hvor individers synspunkter og handlinger også former de rettslige institusjonene– både dens betydning, innhold og grenser (Blackstone, Uggen og McLaughlin, 2009: 633). Informantene som er inne på dette temaet viser under samtalene sentrert rundt ´dick pics´ at kunnskapen de har rundt temaet, som utgjør deres rettsbevissthet på området, er svært begrenset. Samtidig former denne bevisstheten deres oppfatninger; De vet det er ulovlig å dele intimt bildemateriale uten vedkommende sitt samtykke samtidig som at de oppfatter det som umoralsk og ubehagelig når dette bildematerialet blir sendt uten mottakers ønske om å motta denne type bilder. Dette virker å skape motstridende følelser, meninger og forvirring, hvilket gjør det vanskeligere å ta et standpunkt til både praksisen å sende eller vise videre ´uoppfordrete dick pics´ og de mennene som blir utsatt for dette.

Med en teoretisk innramming av fenomenet ´uoppfordrete dick pics´ som en form for seksuell trakassering basert på forhandlingsrommet skissert ovenfor av den kvinnelige informanten, kan en diskusjon om hvem som er offeret av guttene og mennene som sender uoppfordrete ´dick pics´ og får disse spredt mot deres vilje og mennesker som får intimt bildemateriale av seg selv spredt uten deres samtykke minne om en «øye for øye»-diskusjon; De deltakerne som adresserer temaet ´dick pics´ virker ikke å anerkjenne disse guttene og mennene som ofre for digitale seksuelle krenkelser. I stedet poengteres det blant annet hvordan de som sender uoppfordrete ´dick pics´, selv om disse blir spredt videre uten deres samtykke, kan oppleves som gjerningspersoner: Disse guttene og mennene oppfattes ikke først og fremst som krenket, men som krenkere.

Dersom man behandler dette fenomenet som en krenkelse og fjerner elementet med menn som sender uoppfordrete ´dick pics´ som ofre fra ligningen, kan det være mer fruktbart å diskutere: 1) Informantenes holdninger til det å vise eller dele uoppfordrete ´dick pics´ videre i lys av andre studier med lignende funn og/eller tema, og 2) observasjonen om hvordan momentet med ´dick pics´ virker å overskygge reelle mannlige ofre for ufrivillig bildespredning, det vil i denne sammenheng si spredning av bildemateriale av gutter og menn som ikke er et resultat av at de selv sendte dette uoppfordret.

5.8 Hvorfor videredeler folk 'dick pics'?

Informanten diskutert i avsnitt 5.7.2 er den eneste i utvalget som eksplisitt anerkjenner dilemmaet angående det å dele eller vise 'dick pics' uten vedkommende sitt samtykke (hvilket teknisk sett går under definisjonen av en digital seksuell krenkelse) når materialet i utgangspunktet ble sendt uoppfordret. Ingen av de andre informantene benytter et slikt offerperspektiv hverken når det gjelder menn som sender 'dick pics' og får disse spredt uten samtykke, eller kvinner (og menn) som mottar disse ufrivillig. En av de mannlige informantene har imidlertid en lignende måte som den aktuelle kvinnen å forhandle seg frem til hvilke normer som gjelder samt når og for hvem disse normene skal gjelde for (med tilhørende reaksjoner) når det gjelder videredeling av uoppfordrete 'dick pics':

I: [...] For det har jeg fått, en gutt som har lagt meg til og sendt meg dick pic tre dager på rad, og jeg bare "hvem er du?".. og da har det vært sånne tilfeller.. at noen har fått dick pic av noen random fyr på 'Snapchat', dem har screenshota det og enten sendt det til moren og sagt "hei du, jeg fikk det her fra sønnen din, ta en prat".. eller sendt det til felles bekjente og sagt "det her er han, drit nasty av han å sende sånne her ting".. så det har ikke vært formålet å dele nakenbildene, vært formålet med å «han her er en ekkel gris som sender dick pics».. [...] jeg skjønner at noen ikke har så vanskelig for å videresende et dick pic om de aldri har spurt om dick picen.. og sender i en vennegruppe og sånne ting.. og at da folk ikke ser noe straffbart på det..

Denne informanten skisserer i likhet med forrige informant hvordan et forhandlingsrom, riktignok basert på kompisene hans sine opplevelser men som han selv tilsynelatende støtter, bestående av et fravær av samtykke om å motta denne type bilder resulterer i en lavere terskel for å dele dette videre. Selv om denne informanten ikke gir samme eksplisitte uttrykk for følelser av ubehag og krenkelse, erkjenner han at det å vise eller sende videre uoppfordrete 'dick pics' som en måte å eksponere vedkommende sin handling ikke har vært uvanlig i hans omgangskrets. Igjen fremstår det å dele slikt materiale videre som deres måte å fordømme denne type atferd på; Som den mannlige informanten påpeker er ikke målet med videredelingen selve delingen, men det å sanksjonere denne atferden gjennom latterliggjøring– eller «uthenging» som mannen selv kaller det.

5.8.1 «A practice of resistance»

Til tross for at det å viderele 'dick pics' uten den avbildede sitt samtykke per definisjon går under termen 'ufrivillig bildespredning', rammes det også inn som en motstandshandling ('act of resistance') mot seksuell trakassering på nett i litteratur på emnet; Denne forskningen viser

også at det å eksponere sendere av 'dick pics' ikke er en uvanlig reaksjon når de mottas mot noens vilje.

Vitis og Gilmour (2016) utfordrer stereotypien om kvinner som passive ofre samt diskurser om kvinner som 'naturlige ofre' i det offentlige rom på nett i deres analyse av det de kaller for 'utradisjonelle former for motstand' mot seksuell trakassering på nett. Denne utradisjonelle, eller 'kreative motstanden', innebærer kvinner som eksponerer denne type trakassering, blant annet mottakelsen av uoppfordrete 'dick pics', som en måte å straffe og ydmyke trakassørene på. Lignende funn kan også finnes i andre studier. For eksempel belyser Paasonen, Light og Jarrett (2019), og Amundsen (2021) hvordan kvinner tar tilbake kontrollen og gir disse mennene «en smak av deres egen medisin» ved å dele uoppfordrete 'dick pics' (offentlig) på nett og/eller ved å vise disse til venner som en måte å eksponere, latterliggjøre, og fordømme de som sender denne type materiale.

Selv om det i de fleste av tilfellene disse studiene refererer til en type uthenging som er mer offentlig og synlig enn det deltakerne i denne studien forteller om, samt at det er trakassering rettet utelukkende mot kvinner som er tema, ligger det en overføringsverdi i logikkene og motivasjonene bak disse responsene mot uoppfordrete 'dick pics'; Det å vise eller dele 'dick pics' informantene har mottatt mot sin vilje kan også blant dette utvalget forstås som deres måte å «ta igjen med samme mynt» ved å latterliggjøre, lufte frustrasjon samt åpne for at andre kan ta del i denne fordømmelsen av uønskede 'dick pics' – det Vitis og Gilmour (2016: 350) kaller et «alternative vision of punishment».

En alternativ måte å forstå disse mekanismene på er å se på det som en form for oppdragelse fremfor straff; På samme måte som vi i det første analysekapittelet så at 'visuell sladring' (negativ baksnakking) var en måte å sanksjonere mennesker som fikk intimt bildemateriale spredt rundt på, gir informantene uttrykk for at det å videredele eller vise denne type intimt bildemateriale er en annen måte å sanksjonere seksuell atferd som bryter med normer. På lik linje som dette temaet 'dick pics' aktualiserer konseptet om rettsbevissthet, belyser dette temaet også de uformelle normene og tilhørende uformelle sanksjoner som har preget informantenes opplevelser og som står sentralt i deres synspunkt. Som informanten i utdraget poengterer så har ikke formålet med videredelingen vært selve delingen av bildene, men å fordømme denne type oppførsel som noe ugreit («han er en ekkel gris som sender dick pics»).

Utdraget (fra avsnitt 5.8) viser hvordan informanten separerer vennene hans sine handlinger (om å viderelele intimt bildemateriale) fra loven og illustrerer med det hvordan uformelle normer (du må ikke være ute av kontroll seksuelt) trumfer formelle lover ved at de gjør det vanskelig å anerkjenne det formelle lovstridige ved deres handlinger. Vedkommende gir uttrykk for at de har vanskelig for å se på handlingene sine som i strid med loven eller som noe problematisk fordi de mener at deres handlinger er en berettiget reaksjon på både det formelle og uformelle normbruddet det er å sende intimt bildemateriale til mennesker som ikke har bedt om det.

Et viktig element i kategoriseringen og forståelsen av disse sanksjonene er intensjonen bak. Som nevnt innledningsvis er ikke tilsynelatende målet med deres reaksjoner å straffe (selv om det kan oppleves som en straff for de som får bildet sitt spredt). Derimot virker det som at det kommer fra et behov for å oppdra eller kontrollere det de oppfatter som problematisk og normoverskridende atferd. Med andre ord å få personen til å «skjerpe seg». Dette som følge av at de i deres sanksjoner mot 'uoppfordrete dick pics' involverer venner og/eller, som den ene informanten nevner, moren til avsender fremfor politi eller andre formelle instanser.

Samtidig kan dette også være, slik jeg var inne på i avsnitt 5.7.5, nok et tegn på en begrenset rettsbevissthet; Det at mennesker velger å ty til uformelle måter å sanksjonere avsendere av 'uoppfordrete dick pics' kan også være et resultat av at de ikke er bevisst på at disse avsenderne bryter en formell norm (loven), og dermed ikke anser det som et alternativ å involvere formelle (polisiære) instanser.

5.9 Skyggesiden av å være i skyggen

Mens vi fortsatt var inne på temaet 'dick pics', introduserer den samme informanten neste diskusjonsmoment: Hvorvidt fenomenet 'dick pics', da i hovedsak uoppfordrete, påvirker det helhetlige offerperspektivet på gutter og menn som blir utsatt for ufrivillig bildespredning. Som nevnt innledningsvis i dette kapitlet virker mannlige ofre for ufrivillig bildespredning å befinne seg i en slags blindsoner i den forstand at samtlige av deltakerne, med andre ord både mennene og kvinnene, utelukkende refererte til kvinner i sine opplevelser med og oppfatninger av ofre for ufrivillig bildespredning. Dette til tross for at kjønn i utgangspunktet ikke ble spesifisert i majoriteten av spørsmålsformuleringene. En logisk forklaring på dette kunne riktignok ha vært at deltakerne rett og slett ikke hadde kjennskap til eller erfaringer med gutter og menn som har blitt utsatt for dette. Flere av informantene vitnet imidlertid om at dette ikke var tilfellet; For da de ble konfrontert direkte om deres kjennskap til mannlige

ofre for ufrivillig bildespredning, kunne flere fortelle om både opplevelser i deres nærmiljø samt kjennskap til mediasaker sentrert rundt menn som har blitt utsatt for dette.

To sammenflettede diskurser går igjen i empirien: Den første omfatter den kollektive forestillingen blant utvalget om at gutter og menn er hyppige avsendere av intimt bildemateriale (´dick pics´), mens den andre dreier seg om informantenes oppfatning av en mer generell, generisk normalisering av mannekroppen, dens seksualitet og kjønnsorgan. Til sammen danner disse forestillingene diskursen jeg velger å kalle ´normaliseringen av uoppfordrete dick pics og delingen av disse´. Dette er en diskurs som beror på informantenes forestilling om at intimt bildemateriale av gutter og menn i mindre grad seksualiseres og stigmatiseres som et resultat av at deres kropp og seksualitet er underlagt færre normer og restriksjoner, hvilket bidrar til at intimt bildemateriale som blir spredt uten samtykke av gutter og menn ikke blir sett på som like alvorlig som når jenter og kvinner blir utsatt for dette.

Mens tidligere avsnitt adresserer hvordan dette utspiller seg i praksis i form av at terskelen for å vise denne type bildemateriale (det vil si uoppfordrete ´dick pics´) fremstår som lavere blant utvalget, diskuterer de påfølgende avsnittene de verdimeslige, normative aspektene som ligger til grunn for denne diskursen.

5.9.1 Normaliseringen av ´dick pics´ og delingen av disse

Så langt er de to momentene ´videredeling og/eller visning av dick pics for å henge ut, latterliggjøre og fordømme avsender´ og ´assosieringen mellom dick pics intimt bildemateriale av menn´ blitt presentert. Informantene introduserer imidlertid en tredje komponent inn i denne ligningen som til sammen utgjør diskursen ´normaliseringen av dick pics og delingen av disse´.

I: Dick pics føler jeg liksom er nesten blitt sånn normalisert, at det menn sender av gårde bilder av penis sin.. altså, og at de driter liksom i.. det han hende det bare er jeg som har tenker sånn da menn.. at de driter liksom i hvor mottakeren er, eller hvem, altså de ikke tenker like mye over det.. [...]

I det følgende vil jeg gå nærmere inn på hvordan denne diskursen (kollektive forestillingen), kan forstås som et ledd, nærmere bestemt en bakgrunnsfaktor, i informantenes holdninger til menn som ofre for ufrivillig bildespredning. Mens det innledningsvis i analysen ble diskutert

hvordan det at menns offerrolle kommer i skyggen av kvinner virker å i stor grad skåne menn for de samme negative reaksjonene og sosiale sanksjonene, skifter perspektivet i det følgende retning til hvordan mennenes plass i skyggen av både ´dick pics´ og kvinners viktigmisering bidrar til at menn, inkludert de som *ikke* har sendt uoppfordrete intime bilder, hverken anerkjennes eller identifiseres som ofre for ufrivillig bildespredning i like stor grad som kvinner.

5.9.2 Menns nakenbilder på avveie ingen «big deal»?

Den tredje komponenten i denne ligningen, og som virker å utgjøre en betydningsfull brikke i det helhetlige bildet av deltakernes oppfatninger av hvordan mannlige ofre for ufrivillig bildespredning anses, samt deres opplevelser med hva slags holdninger og reaksjoner de mottar, virker å være en kollektiv nedtoning og ufarliggjøring av gutter og menns intime bildemateriale på avveie. I det følgende vil jeg gå nærmere inn på hvordan syn på mannekroppen, inkludert menns seksualitet og intime bilder av mannens kropp, er innflettet i denne komponenten samt hvordan disse momentene spiller inn i diskursen om ´normaliseringen av dick pics samt delingen av disse´ og informantenes holdninger til mannlige ofre.

I forrige analysekapittel var hvordan seksualisering kontra normalisering av kroppen til de respektive kjønnene både frembringer og reduserer stigmatisering, (i den sammenheng ´sladring´) tema for diskusjon. Men datamaterialet aktualiserer også hvordan normaliseringen av mannekroppen, dens seksualitet samt menns aktiviteter når det gjelder sending av intime bilder spiller en rolle i holdningene til mannlige ofre– nærmere bestemt nedtoningen av deres offerrolle. Neste utdrag viser hvordan en av de mannlige informantene opplever at særlig det mannlige kjønnsorgan er mer normalisert i den forstand at bilde- og videomateriale av dette på avveie ikke blir like skandalepreget, stigmatisert, seksualisert, eller sett på som like intimt:

I: [...] Veldig mye fokus på penis, så da.. jeg tror det er mer normalt av samfunnet, både sånn å si "ah det her er sikkert.." eller "small dick energy, big dick energy", og sånne ting.. og snakke om penis og dele det.. og se på det som en litt mindre intimt kanskje, enn nakenbilder av jenter.. og det kan jo kanskje hende fordi at gutter har vært mye mer hyppig på å sende dick pics, at da folk ikke helt klarer å se det intime med det..

Flere av informantene gir uttrykk for at ikke bare selve mennenes nakenhet og seksualitet er mer normalisert enn kvinnekroppen, men også selve handlingen av å sende seksualiserte og- eller nakenbilder er mer normalisert blant menn– et moment den mannlige informanten i neste utdrag hevder bidrar til at (andre) menn relaterer til fremfor å fordømme de mennene som får intimt materiale av seg selv spredt.

I: [...] Også føler jeg gutter har mindre, hva er det det heter.. mindre.. toleranse for å sende ut.. eller altså, hvilket ord er det som brukes der?

M: [...] Lavere terskel?

I: Lavere terskel! for å sende ut.. som gutt enn det er for ei jente da..

M: Tror du at gutter tenker at det kanskje ikke det med kropp og vise seg fram kanskje ikke er så skummelt og farlig som jenter?

I: Ja det kan være.. også.. ja føler jeg at det hører jo om masse jenter som får tilsendt dick pics, som de absolutt ikke har bedt om.. og liksom at den terskelen er mye lavere.. blir det sendt videre så er du bare uheldig.. altså det er jo.. da er du bare uheldig.. altså det er mange gutter som kjenner seg igjen, kunne vært meg.. istedenfor å angripe personen..

Årsaken til at gutter og menn, slik informantene beskriver det, i stor grad unngår stigmaet, skammen og tilhørende negative reaksjoner i kjølvannet av slike saker dreier seg om holdningen om at dette ikke er noen «big deal»: De frembringer hverken skam eller sympati blant omgivelsene. I stedet for at intimt bildematerialet av gutter og menn blir gjenstand for ´sladring´ (eller andre fordømmende reaksjoner) eller, på den andre siden støtte og sympati, fremstår det som en mer vanlig respons å mer eller mindre avfeie hendelsen (bildespredningen) som både et normbrudd og som en krenkelse.

Informantenes refleksjoner rundt menn som ofre (for ufrivillig bildespredning) belyser kulturelle fortellinger om menn og hva som blir ansett som normal eller akseptabel atferd. En måte å forstå denne likegyldigheten overfor menn som utsettes for ufrivillig bildespredning på er i rammene av stereotyper tilknyttet mannlige seksualitet; Den mannlige seksualitet og maskulinitet har tradisjonelt vært preget av forestillinger om menn som erobrere, som alltid er seksuelt tent (Jon, 2017: 187). Mangelen på reaksjoner, i denne sammenheng negative og stigmatiserende, kan være et resultat av at det ikke er den samme seksualmoralen tilknyttet menn og intimt bildemateriale av disse som med kvinner. Når det å sende intimt

bildemateriale av seg selv ikke anses som et normbrudd, vil ikke behovet for å moralisere over og fordømme denne atferden være like sterkt.

En annen måte å forstå likegyldigheten på, i dette tilfellet avfeiningen av ufrivillig bildespredning av menn som en krenkelse, er gjennom kulturelle fortellinger om menn som ofre. «Kvinner er ofre, menn er tapere» er en forestilling som har preget hvordan menn i vår kultur forstås (Bonde, 2008, referert til i Jon, 2017: 182). I resten av dette kapittelet går jeg nærmere inn på hvordan menn som ofre, både i denne studien og forskning på seksuell vold generelt, har en tendens til å bli oversett.

5.9.3 Gutter og menn som ofre i forskning om seksuell trakassering

Gutter og menns skyggeposisjon i forbindelse med deres offerposisjon hva angår ufrivillig bildespredning reflekteres også innenfor forskning og litteratur om temaet; Når seksuell trakassering på nett tematiseres, er dette som regel innenfor rammene av seksuell trakassering mot jenter og kvinner, selv om studier viser at både menn og kvinner utsettes for denne type trakassering og krenkelser (Vitis og Gilmour, 2017: 337). Et illustrativt eksempel på dette er definisjoner av selve fenomenet seksuell trakassering og hvordan disse overser mannlige ofre. Blant disse er Citron (2009, referert til i Vitis og Gilmour, 2017: 336), som definerer seksuell trakassering på nett ('online sexual harassment') på følgende vis: «Its victims are female, the harassment is aimed specifically at women and the abuse invokes gender in sexually threatening or degrading ways.» Også seksuelle praksiser på nett som ikke nødvendigvis eller alltid går under trakasserende atferd, som for eksempel fenomenet 'sexting', presenteres i litteraturen som «fordelaktig for gutter og problematisk for jenter» (Berndtsson, 2021: 4).

Videre er et annet sentralt element i den litterære innrammingen av seksuell trakassering på nett (inkludert ufrivillig bildespredning) fokuset på fenomenets kjønnete natur, nærmere bestemt en skjev kjønnsbalanse i både viktimisering og utførelse– en kjønnsbalanse med fokus på jenter og kvinners viktimisering i lys av den mannlige trakassør; Digital seksuell trakassering blir i litteratur om temaet fremstilt som en type krenkelse som først og fremst rammer jenter og kvinner konstruert av gutter og menn (Buchanan og Mahoney, 2022; Harder, 2021; McGlynn, Rackley og Houghton, 2017).

En av de muligens mest åpenbare og logiske forklaringene til en slik fremstilling av dette fenomenet kan være (nettopp) det faktum at jenter og kvinner, som nevnt i avsnitt 5.7.2,

virker å være sterkere rammet og preget av dette problemet (jf. avsnitt 5.7.2). Samtidig utfordres en slik tilnærming til denne kjønnsbalansen i viktivering, nærmere bestemt gutter og menns skyggeposisjon som ofre både i akademia og i denne studiens datamateriale. Foruten deltakernes fortellinger om gutter og menn i deres nærmiljø som har blitt utsatt for ufrivillig bildespredning, hvilket i seg selv bekrefter menns rolle som også ofre og skadelidende i det som blir omtalt som en kjønnet krenkelse (eller ulike varianter av dette som for eksempel vold, trakassering og mishandling) mot jenter og kvinner, antyder nyere studier at dette offerbildet er mer nyansert enn hva det gjerne blir fremstilt som. En rekke studier, blant dem Lenhart, Ybarra og Feeney-Price (2016), Powell og Henry (2016), Reed, Tolman og Ward (2016) (referert til i Powell et. al., 2019: 394), og Henry et al. (2017) og Steeves (2014) (referert til i Dodge, 2021: 449), vitner om jevne viktiveringsrater blant kvinner og menn når det gjelder digitale seksuelle krenkelser. Andre studier viser til og med en høyere utsatthet blant menn (Gámez-Guadix et. al., 2015; Priebe og Svedin, 2012; Referert til i Dodge, 2021: 449).

Dersom man ser forbi de statistiske aspektene som den mest åpenbare bakgrunnen for skyggeplasseringen av gutter og menns viktivering (både i akademia og i dette utvalget), finner man i forskning også antydninger til at tradisjonelle forestillinger og oppfatninger av normer knyttet til kjønn og seksualitet bidrar til en slik nedtoning av den mannlige offerrolle. Blant studiene som tematiserer gutter og menns viktivering innenfor ulike former for seksuelle krenkelser på nett, blant dem ufrivillig bildespredning, er Berndtsson (2021). Studien, som undersøker svenske tenåringsgutters eksponering for denne type krenkelser, viser at ikke bare utsettes også gutter for 'uoppfordrete dick pics' og ufrivillig bildespredning; Gutter har også vanskeligheter med å snakke om, forstå samt håndtere opplevelser som kan defineres som seksuell trakassering, som følge av forestillinger om heteronormativitet og heteroseksuell maskulinitet. Tradisjonelle oppfatninger av kjønn bidrar dessuten ytterligere til disse utfordringene tilknyttet det å identifisere og kategorisere ofre og gjerningspersoner innenfor denne type krenkelser (ibid).

Med andre ord kan det argumenteres for at normer knyttet til kjønn og seksualitet ikke bare virker begrensende for jenter og kvinners seksualatferd, slik adressert tidligere i kapittel 4, men også for gutter og menns evne til å uttrykke og identifisere sine opplevelser med denne type krenkelser. Hvordan denne parallelle effekten av slike normer aktualiseres i denne studien ble presentert innledningsvis i delen om 'dick pics' og har preget de foregående

avsnittene under dette temaet, men gjentas for ordens skyld: Når spurt om opplevelser med og kjennskap til mennesker i deres nærmiljø som har blitt utsatt for ufrivillig bildespredning var ikke menn i utgangspunktet en del av deltakernes fortellinger. Som nevnt kom historier om mannlige ofre kun på banen først etter at intervjuer plasserte også menn i denne (offer)rollen.

Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt dette er et resultat av både det at de mennene informantene refererte til under intervjuene har hatt vanskeligheter med å uttrykke og/eller identifisere seg selv som offer eller sine opplevelser som seksuell trakassering, og informantenes egne utfordringer med å plassere menn i denne offerrollen, er det sistnevnte spørsmål studien er mest egnet til å besvare. Dette som følge av at intervjuene som nevnt utelukkende tar utgangspunkt i utenforstående tredjepersoner, det vil si «tilskuere», og ikke ofrene selv. Derimot argumenteres det i dette delkapittelet for hvordan normer og oppfatninger av menn, i dette tilfellet normer og oppfatninger knyttet til deres kropp og seksualitet samt forestillinger rundt gutter og menns (problematisk) seksuelle atferd, i denne sammenheng kollektive forestillinger knyttet til gutter og menn som sendere av 'uoppfordrede dick pics', kan bidra til at de havner i skyggen av jenter og kvinner når det gjelder det å identifiseres og anerkjennes som ofre for ufrivillig bildespredning.

Når diskusjonen i denne delen vender et kritisk blikk mot denne studiens empiriske fremstillinger og akademiske innramminger av kjønnsbalansen knyttet til digitale seksuelle krenkelser er ikke formålet med dette å minimere jenter og kvinners utsatthet og opplevelser med slike krenkelser. Derimot har formålet vært å løfte mannlige ofre for ufrivillig bildespredning frem i lyset ved å problematisere det jeg har valgt å omtale som deres skyggeposisjon i tilknytning til denne type krenkelser. Uavhengig av jenter og kvinners overrepresentasjon som ofre og/eller krenkende seksuell atferd blant gutter og menn, oppsummerer Berndtsson (2021: 16) denne diskusjonen godt når hun sier at:

«In both qualitative and quantitative research, harmful sexting has proved to be a gendered behavior, and it is often girls who fall victim to sexting (e.g., Anastassiou, 2017; Cooper et al., 2016). Gender equality issues, such as sexual double standards, are problems that must be taken seriously. However, doing so involves recognizing that boys may be victims as well. It is not always the quantification of gender-based violence—males having higher rates of violence than females—that is important to emphasize, but the well-being of all students. Just as Connell (2000) pointed out: “It is a fact of great importance, both theoretically and practically, that there are many non-violent men in the world”.»

6. Avsluttende diskusjon

6.1 I søkelyset

Innledningsvis i analysen står det at: «Informantene skisserer et holdningsbilde hvor jenter og kvinner står i *søkelyset*, mens guttene og mennene havner i *skyggen*». Lysmetaforen *i søkelyset* og *i skyggen* er ikke bare relevant i sitatets opprinnelige kontekst angående hvordan kvinnelige ofre i større grad enn menn utsettes for 'visuell sladring', men også i den mer helhetlige forståelsen og diskusjonen av holdninger til ofre for ufrivillig bildespredning. I det følgende vil det handle om denne metaforen, nærmere bestemt rollen momentet med synlighet og usynlighet spiller når det gjelder holdningene som fremkommer i dette utvalget og hvordan disse holdningene posisjonerer seg i en større samfunnsmessig kontekst.

Informantene fikk, etter å ha snakket om egne erfaringer med at ofre for ufrivillig bildespredning ble behandlet dårlig i kjølvannet av deres opplevelser som ofre, alle det samme spørsmålet: *Hvilke reaksjoner ble gjerningsperson(e) møtt med i disse situasjonene?* Majoriteten svarte at gjerningspersonen(e), etter deres erfaringer, ikke ble utsatt for den samme 'visuelle sladringen' og negative fordømmingen som ofrene de var kjent med hadde blitt. Ikke bare unngikk gjerningspersonene den negative omtalen– gjerningspersonene ble ikke snakket om i det hele tatt. Oppfølgingsspørsmålet de så fikk dreide seg om *hvorfor* de trodde det var sånn. Nesten alle svarte det samme: I de fleste tilfeller visste ikke folk, inkludert informantene selv, hvem gjerningspersonen var. Informantene var samstemte i sine beskrivelser av denne type saker hvor den som står bak spredningen er usynlige.

Ofrene, derimot, var alltid synlige. Ikke bare litt synlige, men hypersynlige. Det var etter deltakernes erfaringer ofrene som sto i søkelyset hver gang en slik hendelse var et samtaleemne. Det var ofrene som ble omtalt som 'hore' og 'løs'. Og det var deres handlinger, deriblant det å sende intimt bildemateriale av seg selv, som var gjenstand for moralsk fordømming. Med «ofrene» menes det i denne sammenheng *kvinnelige* ofre; En annen dimensjon ved lysmetaforen er nemlig hvordan menn som utsettes for ufrivillig bildespredning havner i skyggen av de kvinnelige ofrene, både på godt og vondt.

Moraliseringen av de kvinnelige ofrene som diskuteres i denne oppgaven har klare paralleller til fenomenet 'slut shamingen' jenter og kvinner blir møtt med når de bryter med seksualnormer; Når jenter og kvinner som får intimt bildemateriale av dem spredt uten deres

samtykke blir møtt med baksnakking, nedverdiggende navnekalling, og et dårlig rykte mens gutter og menn som opplever det samme unngår disse konsekvensene, er dette et symptom på en fortsatt kjønnet sosial kontroll i samfunnet. Det at menn som utsettes for denne type krenkelser på den ene siden ikke utsettes for de samme negative holdningene og reaksjonene, samtidig som at de hverken identifiseres eller anerkjennes som ofre, fremhever ytterligere forskjellene i regler og forventninger knyttet til seksualitet som stilles til de ulike kjønnene.

Også i den andre delen av analysen spiller dette momentet med synlighet eller mangel på det en sentral rolle. Denne delen aktualiserer hvordan det er lettere å peke på den som er synlig (offeret) i stedet for å ansvarliggjøre den de som prinsipielt mener har skylda (gjerningspersonen). Når analysen skifter fokuset fra de observerte opplevelsene informantene har i forbindelse med reaksjoner på ofre av ufrivillig bildespredning til hvordan de selv reflekterer rundt dette, skjer to ting. Det første er at moraliseringen, som det i det første analysekapittelet ble diskutert i lys av 'visuell sladring' og sverting av i hovedsak kvinners rykter, tar ny form gjennom ansvarsfordeling og risikotenking. Gjennom informantenes forhandlingsrom avdekkes holdninger som, i motsetning til de holdningene diskutert i første analysekapittel, ikke kommer til syne gjennom den klassiske 'slut shamingen', men som i stedet gir assosiasjoner til offerklandring.

Årsaken til at disse holdningene forstås som offerklandring og ikke 'slut shaming' i denne oppgaven, til tross for at flere studier viser hvordan disse konseptene i konteksten av ufrivillig bildespredning har nære bånd, ligger i informantenes forhandlingsrom. Her legitimerer de ansvarliggjøringen av de som blir utsatt for slike krenkelser ved å argumentere for at man selv utsetter seg for denne risikoen når man utveksler intimt bildemateriale. De plasserer med det deler av ansvar på offeret ved å erkjenne at de mener at ofrenes handlinger bidrar til å sette dem i en slik posisjon, samtidig som at de ikke ønsker å plassere offeret i «stigmatiserte lavstatus-kategorier». Det handler med andre ord ikke om sanksjonering av (kvinners) brudd på knyttet til kjønn og seksualitet, men heller om at informantene forankrer sine holdninger i en form for risikotenking, hvilket de baserer på momenter som relasjoner og tillit.

Det er ikke dermed sagt at dette ikke er problematisk. Som allerede nevnt ligger det i fenomenet ufrivillig bildespredning sin natur at offeret, både bokstavelig talt og i overført betydning, blir satt på utstilling og dermed er svært utsatt for negative sosiale reaksjoner, mens gjerningsperson(e) skånes i skyggen av ofrene. Det å sette spørsmålstejn ved, eller

kritisere offerets bidrag til den ufrivillige spredningen, kan det argumenteres for at det tar fokuset vekk fra gjerningspersonen og dermed bidrar til ytterligere pulverisering av ansvar hos gjerningspersonen.

Samtidig kan det diskuteres hvorvidt denne tendensen til offerklandring faktisk bør separeres fra ´slut shaming´, eller om den ansvarliggjøringen av de som blir utsatt for den ufrivillige bildespredningen opprinner fra det samme samfunnsmessige behovet for å stigmatisere og kontrollere kvinners seksuelle atferd. Blant annet kan man sette spørsmålstejn ved hvorvidt informantene hadde satt «krav» til de samme forbeholdene og håndtering av risiko i andre sammenhenger. Som en av de kvinnelige informantene påpekte, så ville man ikke klandret noen som hadde blitt frastjålet noe i sitt eget hjem selv om det teknisk sett alltid er en risiko for at mennesker kan krenke noen private rom ved å ta noe de ikke har krav på. Ville informantene reflektert på samme vis dersom det hadde vært snakk om mennesker som har blitt ranet, utsatt for blind vold, eller identitetstyveri?

Selv om ikke akkurat denne sammenligning utforskes i analysen, er oppgaven imidlertid et ledd i en større diskusjon om hvordan ofre for seksuell vold (det vil si seksuell vold generelt, altså ikke begrenset til internettrelaterte krenkelser) anses og mottas i samfunnet; Informantene belyser et moment som er særskilt fremtredende når det gjelder holdninger til ofre for seksuell vold, nemlig hvordan ofrenes handlinger forut for hendelsen og deres «deltakelse» i krenkelsen blir gransket, sådd tvil ved, og i mange tilfeller kritisert.

Det som er særlig interessant i denne studien er møtet mellom «det gamle» og «det nye», nærmere bestemt misforholdet mellom tradisjonelle holdninger og det moderne fenomenet ´ufrivillig bildespredning´. Selv om seksuell atferd utvikles og tar nye former i takt med samfunnsutvikling og digitalisering, som for eksempel intim bildeutveksling, virker holdningene tilknyttet kjønn og seksualitet å bestå. Når holdningene som fremkommer i intervjuene aktualiserer momenter som den seksuelle dobbeltmoral, ´slut shaming´, og offerklandring, vitner dette om hvordan tradisjonelle og konservative normer videreføres til moderne, digitaliserte samfunn.

Det unike med fenomenet ufrivillig bildespredning, derimot, og som har vært tema for denne diskusjonen, er hvor synlige ofrene blir– ikke bare for overgriper samt eventuelle vitner, men for et større publikum ofte bestående av skolekamerater, venner av venner, lokalsamfunnet,

og noen ganger et enda større publikum. Dette kan det virke som at setter særlig de kvinnelige ofrene i en særskilt utsatt posisjon for reaksjoner og holdninger som stigmatiserer og klandrer, selv i samfunn som relativt sett er preget av et høyt nivå av likestilling og liberale holdninger til sex.

Antall ord: 36 676

Litteraturliste

Almazan, Vanessa A. og Steve F. Bain (2015). *College Student's Perceptions of Slut-shaming Discourse on Campus*. *Research in Higher Education Journal*, vol. 28. https://bibsys-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/14fha3m/TN_cdi_eric_primary_EJ1062095

Amundsen, Rikke (2021). 'A Male Dominance Kind of Vibe': *Approaching Unsolicited Dick Pics as Sexism*. *New Media & Society*, Vol. 23 (6): 1465-1480. <https://doi.org/10.1177/1461444820907025>

Anastassiou, Andre (2017). *Sexting and Young people: A Review of the Qualitative Literature*. *Qualitative Report*, Vol. 22 (8): 2231-2239. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2017.2951>

Andenæs, Agnes (2000). *Generalisering: Om ringvirkninger og gjenbruk av resultater fra en kvalitativ undersøkelse*. I *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*, redigert av Hanne Haavind, 287-321. Oslo Gyldendal akademisk

Aubrey, Jennifer Stevens (2004). *Sex and Punishment: An Examination of Sexual Consequences and the Sexual Double Standard in teen Programming*. *Sex Roles* 50, vol. 50 (7-8): 505-514. <https://doi.org/10.1023/B:SERS.0000023070.87195.07>

Barnett, Jessica Penwell, Eleanor Maticka-Tyndale, og Trócaire Kenya (2016). *Stigma as Social Control: Gender-Based Violence Stigma, Life Chances, and Moral Order in Kenya*. *Social Problems*, Vol. 63 (3): 447-462. <https://doi.org/10.1093/socpro/spw012>

Bates, Samantha (2017). *Revenge Porn and Mental Health: A Qualitative Analysis of the Mental Health Effects of Revenge Porn on Female Survivors*. *Feminist Criminology*, Vol. 12 (1): 22-42. <https://doi.org/10.1177/1557085116654565>

Berndtsson, Kristina Hunehäll (2021). "Something You Just Don't Talk About": *An Analysis of Teenage Boys' Experiences of Non-Consensual Sexting in Lower Secondary School*. *Journal of Men's Studies*, Vol. 30 (2): 155-173. <https://doi.org/10.1177/10608265211042794>

Blackstone, Amy, Christopher Uggen, og Heather McLaughlin (2009). *Legal Consciousness and Responses to Sexual Harassment*. *Law & Society Review*, Vol. 43 (3): 631-668.

<https://doi.org/10.1111/j.1540-5893.2009.00384.x>

Bordini, Gabriela Sagebin og Sperb, Tania Mara (2012). *Sexual Double Standard: A Review of the Literature Between 2001 and 2010*. *Sexuality & Culture*, Vol. 17 (4): 686-704.

<https://doi.org/10.1007/s12119-012-9163-0>

Brady, Katlyn M (2017). *Revenge in Modern Times: The Necessity of a Federal Law Criminalizing Revenge Porn*. *Hasting's Women's Journal*, Vol. 28 (1): 3. https://bibsys-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/14fha3m/TN_cdi_gale_infotracmisc_A551026357

Brown, Jonathan (2018). *'Revenge Porn' and the Actio Iniuriarum: Using 'Old Law' to Solve New Problems'*. *Legal Studies (Society of Legal Scholars)*, Vol. 38 (3): 396-410.

<https://doi.org/10.1017/lst.2018.8>

Buchanan, Niall og Adam Mahoney (2022). *Development of a Scale Measuring Online Sexual Harassment: Examining Gender Differences and the Emotional Impact of Sexual Harassment Victimization Online*. *Legal and Criminological Psychology*, Vol. 27 (1): 63: 81.

<https://doi.org/10.1111/lcrp.12197>

Bukve, Oddbjørn (2016). *Forstå, forklare, forandre: Om design av samfunnsvitenskapelige forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget

Campbell, Christina, Jordan Papp, Ashlee Barnes, Eyitayo Onifade, og Valerie Anderson (2018). *Risk Assessment and Juvenile Justice: An Interaction Between Risk, Race, and Gender*. *Criminology & Public Policy*, Vol. 17 (3): 525-545. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12377>

Chisala-Tempelhoff og Monica Twesiime Kirya (2016). *Gender, Law and Revenge Porn in Sub-Saharan Africa: A review of Malawi and Uganda*. *Palgrave Communications*, Vol. 2 (1).

<https://doi.org/10.1057/palcomms.2016.69>

Christie, Nils (1982). *Hvor tett et samfunn?* (Rev. 2. utgave). Oslo: Universitetsforlaget

Chun, Wendy Hui Kong, og Sarah Friedland (2015). Habits of Leaking: Of Sluts and Network Cards. *Differences* (Bloomington, Ind.), Vol. 26 (2): 1-28. <https://doi.org/10.1215/10407391-3145937>

Cohen, Thomas H. (2017). *Automating Risk Assessment Instruments and Reliability: Examining an Important but Neglected Area in Risk Assessment Research*. *Criminology & Public Policy*, Vol. 16 (1): 271-279. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12272>

DeKeseredy, Walter S. og Martin D. Schwartz (2016). *Thinking Sociologically About Image-Based Sexual Abuse: The Contribution of Male Peer Support Theory*. *Sexualization, Media and Society*, Vol. 2 (4). <https://doi.org/10.1177/2374623816684692>

Dietzel, Christopher (2021). *The Three Dimensions of Unsolicited Dick Pics: Men Who have Sex with Men's Experiences of Sending and Receiving Unsolicited Dick Pics on Dating Apps*. *Sexuality & Culture*, Vol. 26 (3): 834-852. <https://doi.org/10.1007/s12119-021-09920-y>

Dodge, Alexa (2021). *Trading Nudes Like Hockey Cards: Exploring the Diversity of 'Revenge Porn' Cases Responded to in Law*. *Social & Legal Studies*, Vol. 30 (3): 448-468. <https://doi.org/10.1177/0964663920935155>

Drageset, Sigrun og Sidsel Ellingsen (2010). *Å skape data fra kvalitativt forskningsintervju*. *Sykepleien Forskning* (4): 332-335. <https://doi.org/10.4220/sykepleienf.2011.0027>

Dragiewicz, Molly (2021). *Clare McGlynn and Kelly Johnson: Cyberflashing: Recognising Harms, Reforming Laws*. *Feminist Legas Studies*, Vol. 30 (2): 235-239. <https://doi.org/10.1007/s10691-021-09474-2>

Fjær, Eivind Grip, Pedersen, Willy, og Sandberg, Sveinung (2015). *«I'm not one of those girls»: Boundary-Work and the Sexual Double Standard in a Liberal Hookup Context*. *Gender and Society*. Vol. 29 (6): 960-981. <https://doi.org/10.1177/0891243215602107>

Frankel, Anne S., Sarah Bauerle Bass, Freda Patterson, Ting Dai, og Deanna Brown (2018). *Sexting, Risk Behavior, and Mental Health in Adolescents: An Examination of 2015 Pennsylvania Youth Risk Behavior Survey Data*. The Journal of School health, Vol. 88 (3): 190-199. <https://doi.org/10.1111/josh.12596>

Frøyland, Lars Roar, Gerd Marie Solstad, Patrick L. Andersen, Siri B. Tveito, Siri H. Folstad, og May-Len Skilbrei (2021). *Seksuelle overgrep mot barn og unge via digitale medier- en kunnskapsoppsummering*. NOVA rapport nr.3, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, Oslo Metropolitan University. Tilgjengelig fra: <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/2755418/NOVA-Rapport-3-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Garcia, Justin R., Chris Reiber, Sean, Massey, og Ann M. Merriwther (2012). *Sexual Hookup Culture: A Review*. Review of General Psychology, Vol. 16 (2): 161-176. <https://doi.org/10.1037/a0027911>

Guest, Greg, Arwen Bunce, og Laura Johnson (2006). *How Many Interviews Are Enough? An Experiment with Data Saturation and Variability*. Field Methods, vol. 18 (1): 59-82. [10.1177/1525822X05279903](https://doi.org/10.1177/1525822X05279903)

Hackman, Christine L., Sarah E. Pember, Amanda H. Wilkerson, Wanda Burton, Stuart L. Usdan (2017). *Slut-shaming and Victim-blaming: A Qualitative Investigation of Undergraduate Students' Perceptions of Sexual Violence*. Sex Education, Vol. 17 (6): 697-711. <https://doi.org/10.1080/14681811.2017.1362332>

Hannah-Moffat, Kelly (2009). *Gridlock or Mutability: Reconsidering Gender and Risk Assessment: Gender and Risk Assessment*. Criminology & Public Policy, Vol. 8 (1): 209-219. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9133.2009.00549.x>

Hannah-Moffat, Kelly (2015). *Needle in a Haystack: Logical Parameters of Treatment Based on Actuarial Risk-Needs Assessments*. Criminology & Public Policy, Vol. 14 (1): 113-120. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12121>

Hanson, Kenneth R. (2022). *Collective Exclusion: How White Heterosexual Dating App Norms Reproduce Status Quo Hookup Culture*. *Sociological Inquiry*, Vol. 92 (1): 894-918.

<https://doi.org/10.1111/soin.12426>

Harder, Sidsel Kristine (2021). *The Emotional Bystander: Sexting and Image-Based Abuse Among Young Adults*. *Journal of Youth Studies*, Vol. 24 (5): 655-669.

<https://doi.org/10.1080/13676261.2020.1757631>

Henry, Nicola, Asher Flynn, og Anastasia Powell (2018a). *Policing Image-Based Sexual Abuse: Stakeholder Perspective*. *Police Practice and Research*, Vol. 19 (6): 565-581.

<https://doi.org/10.1080/15614263.2018.1507892>

Henry, Nicola, Asher Flynn, og Anastasia Powell (2018b). *Image-Based Sexual Abuse: Victims and Perpetrators*. *Trends & Issues in Crime and Criminal Justice* (572): 1-19.

<https://doi.org/10.3316/agispt.20190502009780>

Henry, Nicola, Clare McGlynn, Asher Flynn, Kelly Johnson, Anastasia Powell, og Adrian J. Scott (2021). *Image-Based Sexual Abuse: A Study on the Causes and Consequences of Non-Consensual Nude or Sexual Imagery* (1. utgave). London: Routledge.

<https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.4324/9781351135153>

Jeffner, Stina (1998). *‘Liksom våldtäkt, typ’ - Om betydelsen av kön och heterosexualitet för ungdomars förståelse av våldtäkt*. Doktorgradsavhandling, Uppsala universitet

Jóhannsdóttir, Àsta, Mari Helenedatter Aarbakke, og Randi Theil Nielsen (2017). *Online Violence Against Women in the Nordic Countries*. The Nordic Gender Equality Fund.

<https://www.nikk.no/wp-content/uploads/Report-Online-Violence-Single-page-Web.pdf>

Johansen, Katrine Bindestøl Holm, Bodil Maria Pedersen og Tine Tjørnhøj-Thomsen (2019). *Visual Gossiping: Non-Consensual ‘Nude’ Sharing Among Young People in Denmark*. *Culture, Health & Sexuality*, Vol. 21: 9: 1029-1044.

<https://doi.org/10.1080/13691058.2018.1534140>

Jon, Nina (2017). *Maskulinitetsperspektiv på kriminologiens kjerneområder: Kontroll, ofre og kriminalitet*. Nordisk tidsskrift for Kriminalvidenskap, 104 (2): 181-201.

<https://doi.org/10.7146/ntfk.v104i2.115041>

Karasavva, V., Swanek, J., Smodis, A., og Forth, A. (2022). *Expectations VS Reality: Expected and Actual Affective reactions to Unsolicited Sexual Images*. Computers in Human Behavior, Vol. 130. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107181>

Krieger, Michelle A. (2017). *Unpacking 'Sexting': A Systematic Review of nonconsensual Sexting in Legal, Educational, and Psychological Literatures*. Trauma, Violence & Abuse, Vol. 18 (5): 593-601. <https://doi.org/10.1177/1524838016659486>

Lageson, Sarah Esther, Suzy McElrath, Krissinda Ellen Palmer (2019). *Gendered Public Support for Criminalizing 'Revenge Porn'*. Feminist Criminology, vol. 14 (5): 560-583. <https://doi.org/10.1177/1557085118773398>

Langlois, Ganaele og Slane, Andrea (2017). *Economies of reputation: The Case of Revenge Porn*. Communication and Critical/Cultural Studies, 14: 2: 120-138. <https://doi.org/10.1080/14791420.2016.1273534>

Laugerud, Solveig (2020). *The Legible Rape Victim: How Disciplinary Discourses in the Legal System Create a New Victim Identity*. Doktorgradsavhandling, Universitetet i Oslo

Lee, Murray, Thomas Crofts, Michael Salter, Sanja Milivojevic, og Alyce McGovern (2013). *Let's get Sexting': Risk, Power, Sex and Criminalisation in the Moral Domain*. International Journal for Crime, Justice and Social Democracy, Vol. 2 (1): 35-49. <https://doi.org/10.5204/ijcjsd.v2i1.89>

Lune, Howard og Bruce L. Berg (2017). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences* (9. utgave). Pearson Education Limited

Mandau, Morten Birk Hansen (2021). *"Snaps», «screenshots», and self-blame: A qualitative study of image-based sexual abuse victimization among adolescent Danish girls*. Journal of Children and Media, vol. 15 (3): 431-447. <https://doi.org/10.1080/17482798.2020.1848892>

Marks, J. Michael og Fraley, R. Chris (2005). *The Sexual Double Standard: Fact or Fiction?* Sex Roles, vol. 52 (3-4): 175-186. <https://doi.org/10.1007/s11199-005-1293-5>

Marks, Michael J., Young, Tara M, og Zaikman, Yulina (2019). *The Sexual Double Standard in the Real World: Evaluations of Sexually Active Friends and Acquaintances*. Social Psychology Vol. 50 (2): 67-79. <https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000362>

McCaul, Kevin D., Lois G. Veltum, Vivian Boyecko, og Jacqueline J. Crawford (1990). *Understanding Attributions of Victim Blame for Rape: Sex, Violence, and Foreseeability*. Journal of Applied Social Psychology, vol. 20 (1): 1-26. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1990.tb00375.x>

McGlynn, Clare og Johnson, Kelly (2021a). *Cyberflashing: Recognising Harms, Reforming Laws* (1. utgave.). Bristol University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1jk0hd4>

McGlynn, Clare og Johnson, Kelly (2021b). *Criminalising Cyberflashing: Options for Law Reform*. Journal of Criminal Law, Vol. 85 (3): 171-188. <https://doi.org/10.1177/0022018320972306>

McGlynn, Clare, Kelly Johnson, Erika Rackley, Nicola Henry, Asher Flynn, og Anastasia Powell (2021). *'It's Torture for the Soul': The Harms of Image-based Sexual Abuse*. Social & Legal Studies, vol. 30 (4): 541-562. <https://doi.org/10.1177/0964663920947791>

McGlynn, Clare, Rackley, Erika og Houghton, Ruth (2017). *Beyond 'Revenge Porn': The Continuum of Image-Based Sexual Abuse*. Feminist Legal Studies, Vol. 25 (1): 25-46. <https://doi.org/10.1007/s10691-017-9343-2>

Medietilsynet (2020). *Barn og medier: En kartlegging av 9-18-åringers digitale medievaner*. Tilgjengelig fra: <https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2020/201015-barn-og-medier-2020-hovedrapport-med-engelsk-summary.pdf>

Miles, Jeremy og Paul Gilbert (2005). *A Handbook of Research Methods for Clinical and Health Psychology*. New York: Oxford University Press

Miller, Sarah A. (2016). "How You Bully a Girl": *Sexual Drama and the Negotiation of Gendered Sexuality in High School*. *Gender & Society*, Vol. 30 (5): 721-744.

<https://doi.org/10.1177/0891243216664723>

Moore, Dawn og Valverde, Mariana (2000). *Maidens at Risk: 'Date Rape Drugs' and the Formation of Hybrid Risk Knowledges*. *Economy and Society*, Vol. 29 (4): 514-531.

<https://bibsyst->

[almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/14fha3m/TN_cdi_pascalfrancis_primary_1167851](https://bibsyst-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/14fha3m/TN_cdi_pascalfrancis_primary_1167851)

Munro, Vanessa E. (2017). *Shifting Sands? Consent, Context and Vulnerability in Contemporary Sexual Offences Policy in England and Wales*. *Social & Legal Studies*, Vol. 26 (4): 417-440. <https://doi.org/10.1177/0964663916682584>

Naezer, Marijke og Oosterhout, Lotte Van (2021). *Only Sluts Love Sexting: Youth, Sexual Norms and Non-Consensual Sharing of Digital Images*. *Journal of Gender Studies*, Vol. 30 (1): 79-90. <https://doi.org/10.1080/09589236.2020.1799767>

NESH [Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora] (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. Tilgjengelig fra: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/> (hentet januar 2022)

NSD [Norsk senter for forskningsdata] (u.å.) *Opplysninger om andre personer enn deltakerne (tredjepersoner)*. Tilgjengelig fra: <https://www.nsd.no/personverntjenester/opplagsverk-for-personvern-i-forskning/opplysninger-om-andre-personer-enn-deltakerne-tredjepersoner/> (hentet september 2021).

Ouytsel, Joris Van, Ellen Van Gool, Michel Walrave, Koen Ponnet, og Emilie Peeters (2017). *Sexting: Adolescents' Perceptions of the Applications used for, Motives for, and Consequences of Sexting*. *Journal of Youth Studies*, vol. 20 (4): 446-470.

<https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1241865>

Pangaro, Joseph J. (2015). *Hell Hath no Fury: Why First Amendment Scrutiny Has Led To Ineffective Revenge Porn Laws and How to Change The Analytical Argument to Overcome this Issue*. Temple Law Review, vol. 88 (1): 185. https://bibsyst-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/14fha3m/TN_cdi_gale_infotrasmisc_A439898882

Papp, Leanna J., Charlotte Hagerman, Michelle A. Gnoleba, Mindy J. Ercull, Miriam Liss, Haley Miles-McLean, og Caitlin M. Robertson (2015). *Exploring Perceptions of Slut-Shaming on Facebook: Evidence for a Reverse Sexual Double Standard*. Gender Issues, Vol. 32 (1): 57-76. <https://doi.org/10.1007/s12147-014-9133-y>

Politiet (u.å). *Delbart? Tilgjengelig fra:* <https://www.politiet.no/rad/trygg-nettbruk/delbart/#undefined> (hentet mars 2022)

Powell, Anastasia, Nicola Henry, Asher Flynn, og Adrian J. Scott (2019). *Image-based Sexual Abuse: The Extent, Nature, and Predictors of Perpetration in a Community Sample of Australian Residents*. Computers in Human Behavior, Vol. 92: 393-402. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.11.009>

Paasonen, Susanna, Light, Ben og Jarrett, Kylie (2019). *The Dick Pic: Harassment, Curation, and Desire*. Social media + Society, Vol. 5 (2). <https://doi.org/10.1177/2056305119826126>

Regjeringen (2021). *Strengere straff mot deling av krenkende bilder og filmer*. Oppdatert 9. april, 2021. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/jd/pressemeldinger/2021/strengere-straff-mot-deling-av-krenkende-bilder-og-filmer/id2843996/>

Ringrose, Jessica, Laura Harvey, Rosalind Gill, og Sonia Livingstone (2013). *Teen Girls, Sexual Double Standards and 'Sexting': Gendered Value in Digital Image Exchange*. Feminist Theory, Vol. 14 (3): 305-323. <https://doi.org/10.1177/1464700113499853>

Ringrose, Jessica, Regehr, Kaitlyn og Whitehead, Sophie (2021). *Teen Girls' Experiences Negotiating the Ubiquitous Dick Pic: Sexual Double Standards and the Normalization of*

Image Based Sexual Harassment. Sex Roles, Vol. 85 (9-10): 558-576.

<https://doi.org/10.1007/s11199-021-01236-3>

Sills, Sophie, Chelsea Pickens, Karishma, Beach, Lloyd Jones, Octavia Calder-Dawe, Paulette Benton-Greig, og Nicola Gavey (2016). *Rape Culture and Social Media: Young Critics and a Feminist Counterpublic*. Feminist Media Studies, vol. 16 (6): 935-951.

<https://doi.org/10.1080/14680777.2015.1137962>

Silverman, David (2016). *Qualitative Research*. London: SAGE Publications

Singh Gure, Gobind (2015). *Different Scale Construction Approaches used to Attitude Measurement in Social Science Research*. International Journal of Research in Economics and Social Sciences, vol. 5: 26-44.

Slettmeg (u.å). *Om oss*. Tilgjengelig fra: <https://slettmeg.no/om-oss/> (hentet 10.03.2022)

Straffeloven. *Lov om straff av 20. mai 2005 nr. 28*. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28>

Sugiura, Lia og April Smith (2020). *Victim Blaming, Responsibilization and Resilience in Online Sexual Abuse and Harassment*. I *Victimology: Research, Policy and Activism*, redigert av Jacki Tapley og Pamela Davies, 45-81. Sveits: Palgrave Macmillian.

<https://doi.org/10.1007/978-3-030-42288-2>

Tapley, Jacki og Pamela Davies (2020). *Victimology: A Conversion of Narratives*. I *Victimology: Research, Policy and Activism*, redigert av Jacki Tapley og Pamela Davies, 1-17. Sveits: Palgrave Macmillian. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-42288-2>

Tewksbury, Richard (2009). *Qualitative versus Quantitative Methods: Understanding Why Qualitative Methods are Superior for Criminology and Criminal Justice*. Journal of Theoretical and Philosophical Criminology, vol. 1 (1).

http://www.jtpcrim.org/January_Articles/Qualitative_Vs_Quantitative_Richard_Tewksbury.pdf

Universitetet i Oslo (2022). *Om tjenester for sensitive data*. Sist oppdatert 29. mars, 2022.

<https://www.uio.no/tjenester/it/forskning/sensitiv/mer-om/>

Vitis, Laura og Gilmour, Fairleigh (2017). *Dick Pics on Blast: A Woman's Resistance to Online Sexual harassment Using Humour, Art and Instagram*. *Crime, Media, Culture*, Vol. 13 (3): 335-355. <https://doi.org/10.1177/1741659016652445>

Waling, Andrea og Pym, Tinonee (2019). 'C'mon, No One Wants a Dick Pic': *Exploring The Cultural Framings of The 'Dick Pic' in Contemporary Online Publics*. *Journal of Gender Studies*, Vol. 28 (1): 70-85. <https://doi.org/10.1080/09589236.2017.1394821>

Weiss, Robert S. (1995). *Learning From Strangers: The Art and Method of Qualitative Interview Studies*. New York: The Free Press

West, Candace og Don H. Zimmerman (1987). *Doing Gender*. *Gender and Society*, vol. 1 (2): 125-151. <https://doi.org/10.1177/0891243287001002002>

Wincup, Emma (2017). *Criminological Research: Understanding Qualitative Methods*. SAGE Publications Ltd. <https://dx.doi.org/10.4135/9781473982802>

Yar, Majid og Jacqueline Drew (2019). *Image-Based Abuse, Non-Consensual Pornography, Revenge Porn: A Study of Criminalization and Crime Prevention in Australia and England & Wales*. *International Journal of Cyber Criminology*, vol. 13 (2): 578-594. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3709306>

Zvi, Liza og Mally Shechory Bitton (2021). *Perceptions of Victim and Offender Culpability in Non-Consensual Distribution of Intimate Images*. *Psychology, Crime & Law*, Vol. 27: 427-442. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2020.1818236>

Vedlegg 1: Bekreftelse fra NSD

[Meldeskjema](#) / [Masteroppgave: Digitale seksuelle krenkelseser](#) / Vurdering

Vurdering

Referansenummer

943990

Type

Standard

Dato

23.08.2021

Prosjekttittel

Masteroppgave: Digitale seksuelle krenkelseser

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Oslo / Det juridiske fakultet / Institutt for kriminologi og rettssosiologi

Prosjektansvarlig

Solveig Laugerud

Student

Sunniva Skimmeland

Prosjektperiode

01.07.2021 - 01.06.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Særlige

Strafferettslige

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 23.08.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

VURDERING AV BEHOV FOR DPIA

Det behandles i prosjektet særlige kategorier av personopplysninger om en potensiell sårbar gruppe, og det behandles særlige kategorier av personopplysninger og personopplysninger om straffedommer eller lovovertridelser om enkelte tredjepersoner. Det vil unntas fra rettighetene til tredjepersonene. NSD vurderer likevel at det ikke er snakk om høy risiko for de registrertes friheter og rettigheter, og at det dermed ikke er nødvendig å gjøre en personvernkonsekvensvurdering (DPIA) jf. personvernforordningen art. 35.

Dette er begrunnet i følgende momenter:

Prosjektvarigheten er kort. Lydopptakene skal transkriberes så fort som mulig etter opptak, og studenten arbeider videre med anonyme data. Det gjøres gode sikkerhetstiltak og lagring vil skje i TSD (Tjenester for sensitive data). For å redusere faren for identifisering vil det ikke registreres direkte identifiserende opplysninger på lydopptaket om hverken deltakerne eller tredjepersoner. Informantene oppfordres i forkant av intervjuene til å unngå bruk av navn eller spesielt identifiserende bakgrunnsopplysninger i sin omtale av tredjepersoner med mindre det er nødvendig for formålet. Dersom det fremkommer identifiserende opplysninger om tredjeperson skal disse anonymiseres fortløpende ved at identifiserende opplysninger fjernes i det lydopptaket transkriberes.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger, særlige kategorier av personopplysninger om helseforhold og seksuelle forhold eller orientering, samt personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser frem til 01.06.2023.

LOVLIG GRUNNLAG FOR UTVALGET

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp

til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

For særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

For personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. art. 10, jf. personopplysningsloven §§ 11 (1) og 11 (2) bokstav a.

TREDJEPERSONER OG LOVLIG GRUNNLAG FOR DENNE GRUPPEN

Formålet med studien er å kartlegge holdninger og kunnskap unge voksne mennesker i Oslo har om temaet digitale seksuelle krenkelser. Det vil kunne forekomme identifiserende opplysninger om tredjepersoner som har relevans i informantenes opplevelser og erfaringer med digitale seksuelle krenkelser. Det er nødvendig for å oppnå formålet å inkludere opplysninger om straffedommer eller lovovertridelser om disse tredjepersonene.

Prosjektet har en allmenn interesse gjennom forskningsformål som er veid som høyere enn personvernulempen for denne gruppen av tredjepersoner. NSD finner at av personvernulempen for indirekte identifiserte vil være lav. Utvalget vil ikke si eget navn på lydopptaket og vil dermed kun være identifiserbar gjennom potensiell stemmegjenkjenning på lydopptaket. Utvalget vil oppfordres til å ikke nevne andres navn/direkte identifisere personene de omtaler.

NSD vurderer at behandling av personopplysninger om tredjepersoner nødvendig for å kunne utføre en oppgave i allmennhetens interesse og for formål knyttet til vitenskapelig forskning. Behandlingen har således rettslig grunnlag i personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav e, art. 9 nr. 2 bokstav j samt art. 10, jf. personopplysningsloven §§ 8, 9 og 11.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen. Øvrig behandling omfattes av nødvendige garantier jf. art. 89 i form av tiltak for å redusere personvernulempen skissert innledningsvis.
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER – UTVALG

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER - TREDJEPERSONER

Det gjøres unntak fra rettighetene til tredjepersoner som kan bli omtalt i intervjuene. NSD vurderer at det i ytterste konsekvens vil

kunne være fare for informantenes sikkerhet dersom tredjepersoner får informasjon om prosjektet. Videre vil ikke formålet med behandlingen kunne gjennomføres dersom ikke informantene kan loves konfidensialitet.

Studenten oppgir at det ikke en hensiktsmessig å informere omtalte tredjepersoner fordi det da kreves at det samles inn personalia/kontaktinfo om vedkommende, hvilket er noe som studenten ønsker å unngå for å ikke samle inn mer personopplysninger enn strengt nødvendig. At tredjepersoner informeres kan også bidra til å indikere hvem de kjenner/i deres nærmiljø som har deltatt i studien. "I tillegg kan det hende at det å informere tredjepersoner om at noen i deres omgangskrets har snakket om deres relasjon i et forskningsintervju, kan skape unødvendig forvirring og engstelse, framfor oppklaring og beroligelse".

Det kan unntas fra informasjonsplikt (art. 14) etter art. 14 nr. 5 b), der personopplysninger ikke har blitt samlet inn fra den registrerte, siden det vil være umulig eller vil innebære en uforholdsmessig stor innsats å gi informasjon sett opp mot nytten den enkelte har av å informeres.

I henhold til personvernforordningen artikkel 89 nr. 2, jf. personopplysningsloven § 17 første ledd bokstav b, kan det gjøres unntak fra den registrertes rett til innsyn (art. 15) dersom det er sannsynlig at innsyn fra den registrerte vil i alvorlig grad hindre at målene med behandlingen nås. I studien vil ikke tredjepersoner ha rett til innsyn da man ikke har tilgang til direkte personopplysninger om dem i tillegg til at innsynet kan ha negative konsekvenser for utvalget. Det unntas derfor for den registrertes rett til innsyn etter artikkel 15, på bakgrunn av at det er vurdert som sannsynlig at innsyn fra den registrerte vil i alvorlig grad hindre at målene med behandlingen nås, jf. personvernforordningen artikkel 89 nr. 2, jf. personopplysningsloven § 17 første ledd bokstav b.

Tredjepersoners rett til retting (art. 16) og begrensning (art. 18) gjelder dermed ikke ettersom behandlingens formål er knyttet til vitenskapelig forskning og disse rettighetene sannsynligvis vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad hindre at målene med behandlingen nås, jf. personvernforordningen art. 23 d jf. Personopplysningsloven § 17 andre ledd.

På samme grunnlag unntas det fra retten til sletting (art. 17) jf. personvernforordningen art. 17 nr. 3 bokstav d samt protest (art. 21) jf. personvernforordningen art. 21 nr. 6.

Retten til underretning (art. 19) gjelder med grunnlag i art. 16–18, og utgår således også. Retten til dataportabilitet (art. 20) er ikke gjeldende ettersom opplysningene ikke er innhentet fra den registrerte selv.

Dette innebærer oppsummert at tredjepersonene ikke har rett til informasjon (art. 14), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19) eller protest (art. 21).

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

TSD (tjenester for sensitive data) er databehandler i prosjektet. NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>. Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos NSD: Silje Fjelberg Opsvik
Lykke til med prosjektet!

Vil du delta i forskningsprosjektet ” *Holdninger og kunnskap om digitale seksuelle krenkelser*”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt som er en del av en masteroppgave hvor formålet er å kartlegge hva slags holdninger og kunnskap unge voksne i Norge har om fenomenet ‘digitale seksuelle krenkelser’ og de som blir utsatt for dette. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med denne masteroppgaven, som er en intervjustudie, er å undersøke hva slags oppfatninger og holdninger unge voksne mennesker har til ufrivillig spredning av intime bilder og videoer på nett, med et særlig fokus på holdninger mot de som blir utsatt for slike krenkelser. Hva slags kunnskap unge voksne sitter inne med om dette temaet samt hvordan de har fått denne undersøkelsen også i dette prosjektet. Dette innebærer et forsøk på å øke forståelsen og bevisstheten for hvordan dette kriminalitetsproblemet oppfattes av mennesker som befinner seg i en aldersgruppe hvor dette er et utbredt og økende problem, men som ikke nødvendigvis har direkte erfaringer med fenomenet. Under intervjuene vil følgende temaer berøres: Holdninger til ofre for digitale seksuelle krenkelser, kunnskap om straffereaksjoner, kanaler vedkommende har fått informasjon om digitale seksuelle krenkelser gjennom, videresending av intime bilder, og fordommer og stigma knyttet til slike krenkelser.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for kriminologi og rettsvitenskap, Universitetet i Oslo, er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du har blitt spurt om å delta i dette forskningsprosjektet fordi du er mellom 18-25 år og bosatt i Oslo eller i nærheten av Oslo. Målet med studien er å snakke med mennesker som kjenner

til fenomenet digitale seksuelle krenkelser. Du trenger ikke selv å ha opplevd å være utsatt for dette eller ha vært en utøver (for eksempel videresendt bilder), men hvis du har disse erfaringene så er du også velkommen til å delta i studien. Forsker kommer ikke til å spørre direkte om straffedommer eller lovovertrædelser, men dersom du selv har vært innblandet i en situasjon som har endt opp med å bli en politisak og ønsker å dele denne informasjonen vil dette kunne benyttes i analysen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du lar deg intervjuet av prosjektets forsker (masterstudent i kriminologi). Intervjuet vil ta form i en samtale om prosjektets tema, som anslås å vare mellom 45-90 minutter. Dersom du er komfortabel med det vil det bli tatt lydopptak av intervjuet. Nedenfor listes noen eksempler på spørsmål du vil bli stilt under intervjuene:

- Hva forbinder du med digitale seksuelle krenkelser? / Hva er det første som dukker opp når du hører dette begrepet?
- Er dette et tema du har hørt eller lært noe om på skolen?
- Hva vet du om potensielle rettslige konsekvenser? (Det vil si hva som skjer dersom noen blir anmeldt for dette?)

NB! Dersom du under intervjuet deler informasjon om tredjepersoner (personer som ikke deltar i denne studien) ber vi om at du unnlater å nevne direkte identifiserbare opplysninger som navn, bosted, skole etc. slik at de forblir anonyme.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

- Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Kun student og veileder har tilgang til dataene i denne studien, som vil bli oppbevart på et sikkert nettverksområde.
- Eventuelt skriftlig datamateriale vil oppbevares innelåst i skap inne på instituttets lokaler, hvilket kun student og veileder har tilgang til.
- Dataene som samles inn behandles anonymt, det vil si at navn, kontaktinformasjon eller andre personopplysninger blir erstattet med koder og vil bli oppbevart adskilt fra dataene.
- Deltagerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen av forskningsprosjektet da datamaterialet vil bli anonymisert.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Datamaterialet anonymiseres og når prosjektet avsluttes, noe som etter planen er i løpet av september 2022, blir personopplysninger slettet. *Eventuelt skriftlig materiale makuleres når prosjektet er avsluttet.*

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Institutt for kriminologi og rettssosiologi (UiO) har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- Å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- Å få slettet personopplysninger om deg
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt (gjærne via SMS) med:

- Institutt for kriminologi og rettssosiologi, Sunniva Skimmeland- tlf: 90685660, e-post: Sunniva.skimmeland@student.jus.uio.no

- Institutt for kriminologi og rettssosiologi, Solveig Laugerud- tlf: 22858947, e-post: Solveig.laugerud@jus.uio.no
- Vårt personvernombud: Roger Markgraf-Bye- tlf: 90822826, e-post: personvernombud@uio.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Solveig Laugerud
(Forsker/veileder)

Sunniva Skimmeland
(student)

Vil du delta i et masterprosjekt om digitale seksuelle krenkelseser?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt som er en del av en masteroppgave i kriminologi, hvor formålet er å kartlegge hva slags holdninger og kunnskap unge voksne i Norge har om fenomenet 'digitale seksuelle krenkelseser' og de som blir utsatt for dette. Formålet med denne masteroppgaven er å undersøke hva slags oppfatninger og holdninger unge voksne mennesker har til ufrivillig spredning av intime bilder og videoer på nett, med et særlig fokus på holdninger mot de som blir utsatt for slike krenkelseser. Hva slags kunnskap unge voksne sitter inne med om dette temaet samt hvordan de har fått denne undersøkelses også i dette prosjektet.

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du lar deg intervjuet av prosjektets forsker (masterstudent i kriminologi). Intervjuet vil ta form i en samtale om prosjektets tema, som anslås å vare mellom 45-90 minutter. Dersom du er komfortabel med det vil intervjuet tas opp på bånd. Under intervjuet vil følgende temaer berøres: Holdninger til ofre for digitale seksuelle krenkelseser, kunnskap om straffereaksjoner, kanaler vedkommende har fått informasjon om digitale seksuelle krenkelseser gjennom, videresending av intime bilder, og fordommer knyttet til slike krenkelseser.

Dersom du er mellom 18-25 år, befinner deg i Oslo eller Hamar og synes dette høres interessant ut- send gjerne en SMS eller e-post for å delta eller for å få mer informasjon om prosjektet!

Kontaktinfo:

E-post: Sunniva.skimmeland@student.jus.uio.no

Mobil: 90685660

Vedlegg 4: Intervjuguide

Temaer som vil berøres:

- Kartlegge holdninger
  - Offer for digitale seksuelle krenkelses:
    - Bli de anerkjent som reelle/legitime ofre?
    - Grad av skyld? → victimblaming og slut shaming
    - Sammenligne med andre type lovbrudd?
    - Konsekvenser for ofrene? Påføres de «dobbel straff» som følge av stigmatisering for eksempel?
  - Gjerningspersoner bak denne type lovbrudd
- Kartlegge deres kunnskap om fenomenet
  - Utbredelse, straffereaksjoner (gjerningsperson), skadevirkninger (offer), hjelp (tilbud)
- Diskutere videresending av bilder
  - En mer «indirekte» form for deltakelse, men fortsatt straffbar– hva gjør dette med informantenes syn på gjerningspersoner, offer og alvorligheten i denne type lovbrudd?
- Refleksjoner rundt begrepene «hevnporno» og «digitale seksuelle krenkelses»
  - Hva innebærer begrepene egentlig? Hvor trekkes grensene for hva som er lov og ikke lov? Hva er etisk riktig og galt?
  - Betydningen av samtykke?
  - Har de på et tidspunkt endret syn på temaet? Hva er årsakene til det i så fall?
- Kartlegge holdninger og synspunkt på formelle lovverk angående lovbruddet
  - For strengt?
  - For snilt?
  - Hva vet de egentlig om formelle sanksjoner?
  - Spiller slike faktorer en større rolle enn moralske aspekter ved lovbruddet når det gjelder deres holdninger?
- Sammenligne med direkte/fysisk partnervold/sekualvold
  - Sammenligne holdninger mellom de to fenomenene
  - Fokus på ofre: Bli de sett på som mindre, like mye eller mer legitime? Hvorfor?
- Belyse personlige erfaringer/historier

- Kartlegge hvor de får kunnskap og informasjon om fenomenet fra

Intervjuspørsmål:

Kunnskap om temaet

- Hva forbinder du med ordene digitale seksuelle krenkelser og hevnporno? / Hva er det første som dukker opp når du hører disse begrepene?
  - Hvorfor tror du det er dette du forbinder med denne type krenkelser?
- Hvilket av disse begrepene/ordene kjenner du best til?
  - Hvis «hevnporno»:
    - Har du noen gang gjort deg opp noen meninger/refleksjoner rundt dette begrepet?
    - Syns du det er dekkende/passende for innholdet?
    - Finner du begrepet problematisk? Og kan du forklare eventuelt hvorfor/hvorfor ikke?
- Fra hvilke kilder har du fått (mest) informasjon om digitale seksuelle krenkelser fra?
  - Er dette noe du har oppsøkt selv eller har informasjonen kommet til deg?
  - Husker du- og kan du i så fall fortelle om første gang du ble introdusert for dette temaet?
    - Hvordan?
    - I hvilken sammenheng?
  - Er dette et tema du har hørt eller lært noe om på skolen?
    - I så fall hva?
    - I hvilken sammenheng?
    - Hva synes du om dette?
    - Syns du digitale seksuelle krenkelser burde være obligatorisk tema i undervisning på ungdoms- eller videregående skole-nivå?
      - Hvorfor/hvorfor ikke?
- Har du hørt eller lest om dette temaet i media (inkludert film/TV) og sosiale medier?
  - I så fall- hva har du hørt/sett/lest?
  - Har dette påvirket ditt inntrykk eller holdninger angående digitale seksuelle krenkelser? Hvordan, i så fall?

- Opplever du at begrepet «hevnporno» som oftest blir brukt i sammenheng med saker om digitale seksuelle krenkelses?
- Hva vet du om mulige rettslige konsekvenser? (Det vil si hva som skjer dersom noen blir anmeldt for dette?)
  - Hva tenker du er passende straff/reaksjon mot slike krenkelses?
  - Syns du dette er passende/reale reaksjoner?
    - Hvorfor/hvorfor ikke?
    - Hva syns du evt. burde endres?
    - Syns du at denne type krenkelses burde straffes på lik linje som fysisk voldelige krenkelses? Hvorfor/hvorfor ikke?

Holdninger og synspunkter

- Hva er dine tanker rundt mennesker som sender intime bilder/materiale av seg selv, for så å få dette spredt videre?
  - Syns du at de da selv har (helt eller delvis) skyld i krenkelsen? Hvorfor/hvorfor ikke?
  - Vil du si det er en mer alvorlig krenkelse å bli tatt bilde av uten samtykke eller hacket sammenlignet med det å få bilder man selv har sendt spredt på nettet? Hvorfor/hvorfor ikke?
  - Syns du det burde være strengere straff for førstnevnte sammenlignet med sistnevnte? Hvorfor/hvorfor ikke?
- På hvilke måter tror du det å få spredt intime bilder/videoer ufrivillig kan påvirke vedkommende sitt liv?
  - Hvilke tiltak tror/mener du kan bidra til å forhindre at slike bilder blir spredt på nettet?
  - Syns du det å oppfordre mennesker til ikke å sende intime bilder av seg selv er en god løsning?
    - Hvorfor/hvorfor ikke?
- Syns du det er det er dumt/lite gjennomtenkt av mennesker å sende intime bilder av seg selv? Og kan du begrunne svaret ditt?
  - Mener du at de som blir utsatt for dette delvis har skyld i det at deres bilder blir spredt dersom de sender bilder frivillig?

- Får du mer sympati for de som (for eksempel) blir hacket eller tatt bilde/video av uten at de vet om det enn de som har sendt bilder av seg selv?
      - Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hva tenker du om mennesker som sender «nudes»/intime bilder/videoer av seg selv til folk som de ikke er i et forhold med/dater?
  - Ser du annerledes på de som sender intimt materiale til flere/folk de ikke er i en romantisk relasjon med sammenlignet med de som er det?
    - Kan du utdype hvorfor/hvorfor ikke?
      - Vil du si det er lettere å klandre/skylde på et offer for DSK/ufrivillig spredning av intimt materiale dersom vedkommende frivillig har sendt det til mennesker hen ikke kjenner så godt/er i en romantisk relasjon med?
      - Hvorfor/hvorfor ikke?
  - Sett bort ifra fysiske skadevirkninger, tror du mulige skadevirkninger av digitale seksuelle krenkelser kan være like alvorlige som ved andre typer seksuelle krenkelser og overgrep, som for eksempel voldtekt?
    - Hvorfor/hvorfor ikke?
    - Sosiale skadevirkninger
  - Vil du si det er mer moralsk forkastelig å forgripe seg fysisk mot noen enn at krenkelsen/overgrepet foregår gjennom teknologi/sosiale medier?
- Har du selv opplevd eller har noen du kjenner opplevd å få intime bilder spredt uten samtykke?
  - Ønsker du å fortelle om dette?
  - Hvis noen du kjenner/vet om har blitt utsatt for dette- hva var reaksjonene til de rundt?
    - Opplevde vedkommende negative reaksjoner? I så fall hva slags?
    - Hvis ja, hva tror du kan være årsaken til dette?
    - Opplevde du å selv ha visse fordommer mot den/de som ble utsatt for dette? Og i så fall, hvilke?
  - Ble politiet kontaktet/innblandet på noe vis?
    - Hvis ikke, hva tror du kan være årsaker til det?

- Har digitale seksuelle krenkelser vært et samtaleemne mellom deg og dine venner eller familie?
  - Kan du i så fall fortelle om hva disse samtalene inneholder?
  - Hvilke holdninger gir de rundt deg uttrykk for å ha om både ofre og gjerningspersoner?
  - Hvor stor rolle vil du si fordommer og stigmatiserende ytringer preger de samtalene du (eventuelt) har hatt om dette temaet?
  - Har du fått inntrykk av at ofrene i slike saker blir bebreidet (til en viss grad i hvert fall)?
  - Har du opplevd at skjellsord knyttet til kjønn, seksualitet eller kropp har blitt brukt om mennesker som har blitt utsatt for dette? (for eksempel «hore», «løs» osv.)
    - Har du konkrete eksempler?
    - Hva tenker du i så fall om dette?
- Har du kjennskap til denne type krenkelser/saker hvor både menn og kvinner har vært offer?
  - Hvis nei: Hvilket kjønn har vært offer/ofre i de sakene du kjenner til/vet om?
    - Tror du dette gjenspeiler realiteten, eller at dette er det som er mest kjent i media/offentligheten?
  - Hvis ja: Vil du si/tror du mannlige ofre møtes med de samme typer reaksjoner/holdninger som kvinner?
    - Hvorfor/hvorfor ikke?
- I den grad du er kjent med fenomenet «slut shaming»- hvor stor rolle vil du si dette spiller i reaksjoner på digitale seksuelle krenkelser?
  - Hvem opplever/tror du mottar mest negative reaksjoner fra andre i slike saker-offer eller den som sprer materialet?
    - Hvorfor?
  - Hvem av kvinner og menn tror eller oppfatter du at opplever mest slut-shaming?
    - Hvorfor/hvorfor ikke?
    - På hvilke måter?
- Hva tenker du om mennesker som videresender slike bilder?

- Hva tenker du om mennesker som får tilsendt eller er del av gruppechatter hvor intime bilder/videoer blir delt, for eksempel, og som ikke videresender men heller ikke sier/gjør noe?
- Vil du si dette er mindre alvorlig enn å være den som starter spredningen av et bilde/video?
  - Hvorfor/hvorfor ikke?
- Kjenner du noen som har fått tilsendt/vært del av slike chatter hvor denne type materiale blir delt?
  - Kjenner du i så fall til hvordan deltagerne har reagert på bildespredningen?